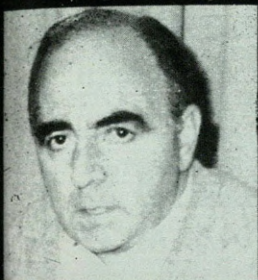

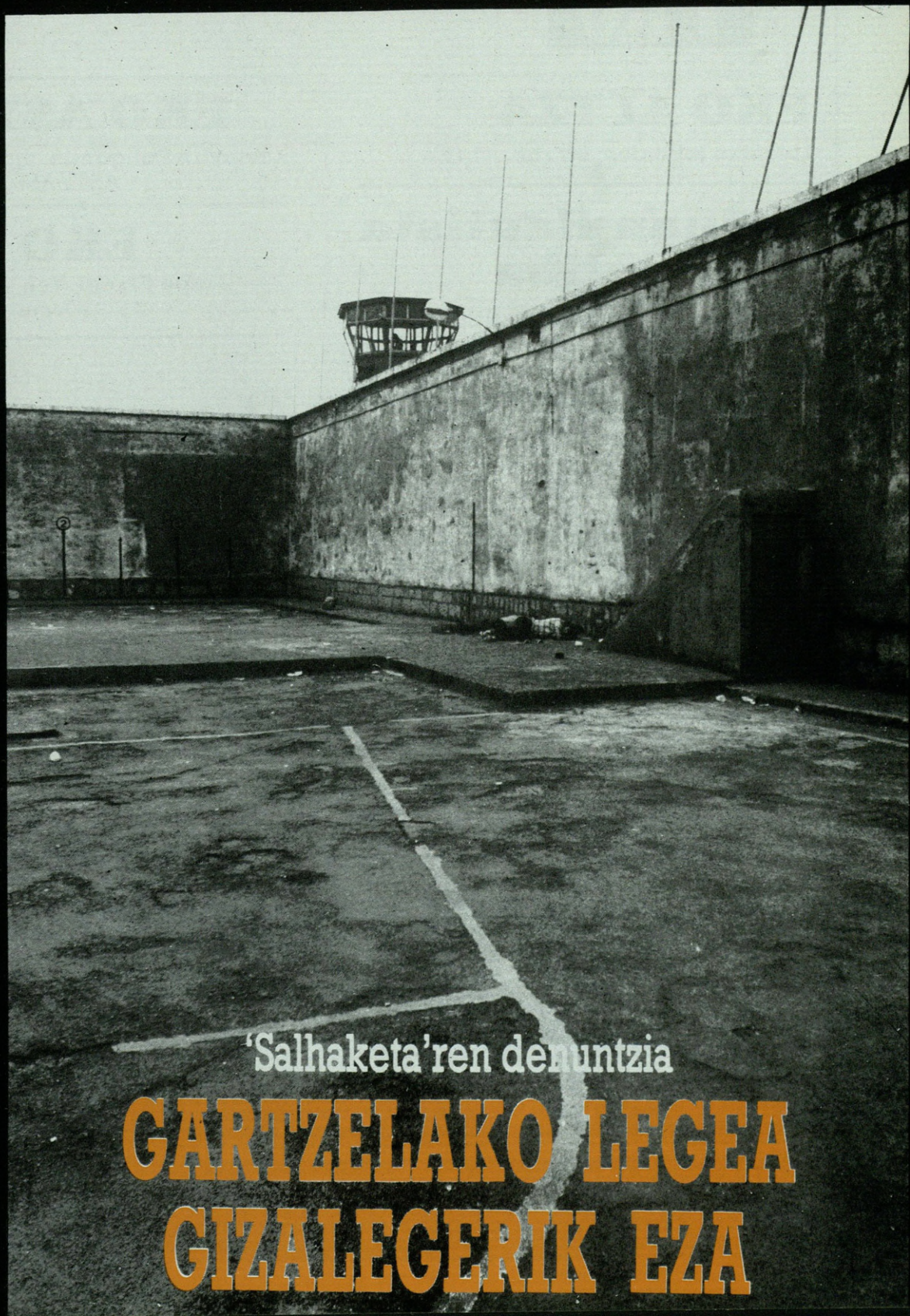
ARGIA

**Karmelo
Otaegi:**
«Euskal
irratigintza
ez da
behera
joango»

**Javier
Chorrraut,
Iruñeko
Alkatearekin
elkarrizketa**

**Iruñeko
'Euskalerria
Irratia'
lau
haizetara**

'Salhaketa' ren denuntzia

GARTZELAKO LEGEA GIZALEGERIK EZA

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

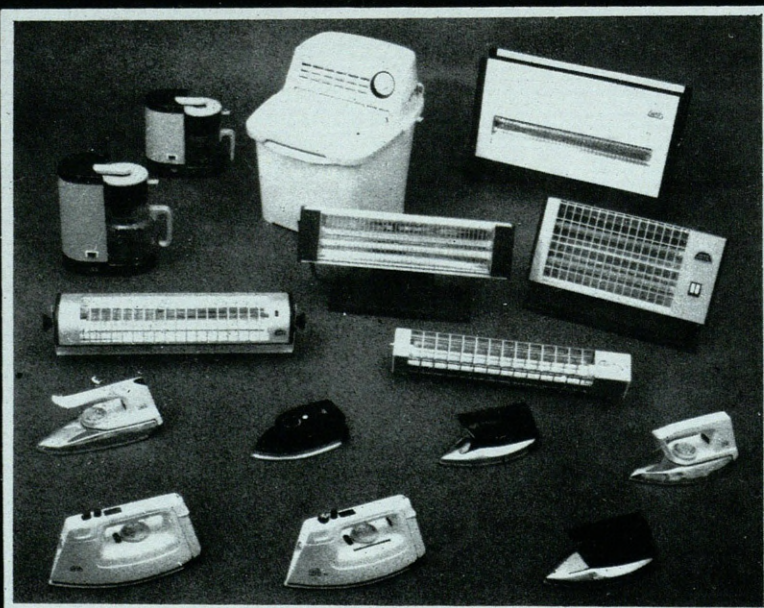
Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Vivodist

Gure elektragailuak

JATA

JATA

EIBAR ELEKTROGAILUAK L.E.A.
Telex: 38533 — Telef.: (943) 71 82 43 (3 linea)
195 Postakutxa. EIBAR (GIPUZKOA)

1.186. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— Kontaktoetatik negoziaketa-
ra hari luze eta hauskor batetik.
I. Zubiondo.
15.— EEeren akordioa. **B. Bakai-
koa.**
16.— Chorraut, Iruñeko alkateare-
kin mintzo. **M. Diez.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Colombian, armada eta dro-
ga, zazpi gerrila-talde, libera-
lak eta kontserbadoreak. **P.
Sastre.**

ERREPORTAIK

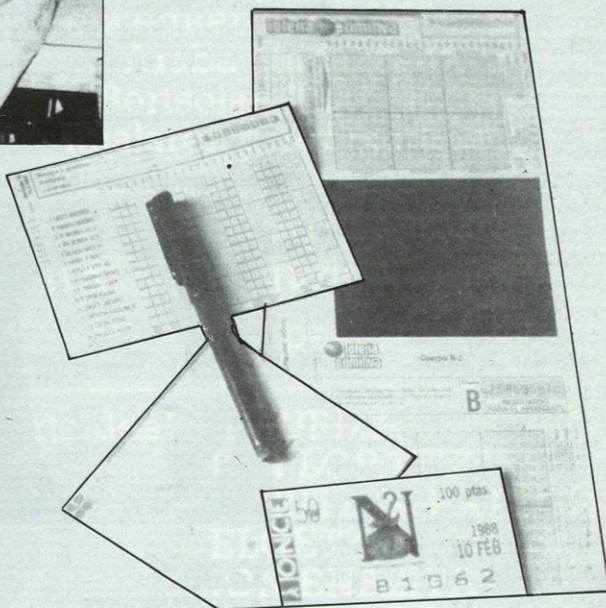
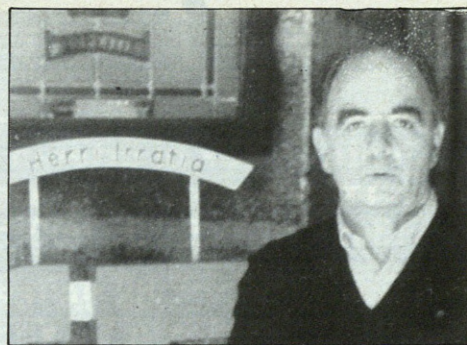
- 20.— Unibertsitateko AZPren opo-
saketak euskararik gabe. **A.
Iturralde.**
22.— Azarezko jokoak, txorien
amets, aberatsen denborapa-
sa. **J. Markos.**
24.— Gartzelako legea, gizalege-
rik eza. **L. Fernandez.**
35.— Karmelo Otaegi: «Euskal
irratigintza ez da behera joan-
go». J. Arano eta J.J. Petrikore-
na.
42.— Iruñeko «Euskalerria Irratia»
lau haizetara. **Akerbeltz.**
44.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
46.— «Ortzadar» dantza taldea,
dantza zaharrez gaindi, berri-
kuntza beharrezko. **I. Mendi-
be.**
48.— Iparraldeko kultur erakun-
deak bat eginik Baionako II.
Ihardunaldiaren. **G. Arrese.**
51.— M. Luisa Lopez Ballano: «Pro-
mozioaz biziki arduratzen ga-
ra». **I. Camino.**
53.— Kulturaren aste borraستا.
54.— Mundu zabaletik kultura.
J.M. Heritz.

ETA BESTE

- 58.— Azkena: **Jose Luis de la
Mata.**

GARTZELETAKO legeak bizimodu traketsa ekarri ohi du presoen bizimodurako, eta preso sozialen alde ari den «Salhaketa» elkar- teak denuntzia mordoa egiten segitzen du. Ildo horri segituz, **24. orrialdean** abiatzen den erreportaia nagusiak bizimodu nekets horren iluntasunetara hurbildu nahi gaitu. Bestetik, Loiolako Herri Irratiko mi- krofonoen bidez ezaguna bilakatu den KARMELO OTAEGIrekin elkar hizketa luze eta trinkoa egin dugu (**35. or.**). Kulturaren arloan, azke- nik, bi gai nagusi ekarri ditugu aste honetakora: «ORTZADAR» DAN- TZA TALDEAREN asmo berriak (**48. or.**), eta Iparraldean burutu berri diren EUSKALDUNGOAREN II. IHARDUNALDIEN berria (**50. or.**).

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Gorka Izeta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petri- korena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Irion- do, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranbu- ru, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Agus, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargor- ta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elozegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribar- ren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Kol- do Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Lar- rañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltz', Alfontso Martinez, Xabier Mendigu- ren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Mo- rau eta Txeroki, Josean Oiz, Eneko Olasaga- ti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Muru- mendi', Joseba Sarrionandia, Allande Soka- rros, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgobeaskoa.

Diseinu eta montajea: Jon, Eneko.

Azala: Joxemi.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J.Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ek. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

Instituzioek bi urtetan subentzioa erdira jeitsi diote ARGIAri,

13 milioitik 6.700.000ra. Zer inpresio sortzen dizu horrek?

NEREA AZURMENDI

(«Deia»ko kazetaria)

Erabakia eskasa baino eskasagoa iruditzen zait. Egia esateko egoera piska bat definitzen duten zenbaki zehatzak ez ditut ezagutzen, baina uste dut gutxienezkoa hori izango litzatekeela, zenbakiak ezagutzea. Agente publikoek hartu duten erabaki honek ARGIA egoera larriara eramaten baldin badu, saldu nahi diguten 'normaltasunaren' mitoa erabat kulunka geratzen da, nire ustez.

Lege bat eta aldizkari ofizial zatarra egiteko zerbait edukitzea, ez dirudi 'normalak' garena esateko adina denik. Eta hori sinesten duenak, lege batekin eta aldizkari ofizial edo babes-tu batekin 'normal'ak garena esaten duenak, bere burua edota kontzientzia engainatu nahi du.

Irakurleagoak berez mantentzen ez duen informazio orokorreko aldizkari bati behar adina laguntza eskaini behar diote agente publikoek. Nire ustez hori lehen premiazko produktu bat da eta, edozein kulturarentzako eta edozein gizarterentzako. Ezaugarri hauetako medio bat bada ogiaren modukoa izango litzateke gizarte normal batentzako. Gainerantzekoa defendatzen duenak alderdikeria argia adierazten du, edo bestela benetako egoeraren aurrean burua hegapean ezkutatzat. Bietako bat. Gutxi gora behera igoaltsua.

PELLO ESNAL

(«Habe» aldizkariakoa)

Ezer baino lehen, esan dezadan mingarria egiten zaidala ARGIAri dirulaguntza murriztu zaiola entzutea, baina nirekiko galdera ez da zer iruditzen zai-gun diru-murrizte hori. Izan ere horrela eginda galderak gehiago bait dirudi beste proiektio bat, nork bere fobiak eta filiak adierazteko egokiagoa beste edozertarako baino.

Nire ustez galdera litzateke: zergatik diru murrizte hori?

Eta ARGIAk berak egin diezaguke argi galderari erantzuteko datu objektiboak eskainiz. Zerbitzu bikaina litzateke eta ez ARGIAk egindako lehenda-bizikoa.

Jakingo al dugu mina argi bihurtzen!

XABIER AZURMENDI

(Historiatzailea)

Iruditzen zait ARGIA euskara eta euskalgaiak lantzeko erraminta bikaina dela. Eta, jakina, guretzat momentu honetan, euskara zabaltzeko tresna guztiak oso baliagarriak zaizkigu. Den denak. Esate baterako... era guztietakoak. Eta publikazioak ere, euskarazko publikazio guztiak ere hala dira, noski, guztien beharrean dagoen euskara zabaltzeko tresna aproposak.

Orduan, bada, nik uste dut gauza hauek ordaindu egin behar direla. Besterik gabe. Beste gabe euskaraz ematen ari den jende bati, gure kemenez lagundu behar zaio, salbatu behar dugun gauzarik haundiena eta bereziena hizkuntza denez. Hizkuntza eta hizkuntzak berekin damarkien kultura.

Nolabait, ARGIA ere pentsamen politiko baten ondorioa da, baina ez da pentsamen batekin dabilen aldizkari bakarra e! Pentsamen askotariko aldizkariak dira hor eta hemendik. Normala baita pentsamolde bakoitzak bere espresabidea edukitzea. Hori dela eta ez da bigarrena inor diskriminatzea. Zailentzarik gabe, Euskadi osoan badira pentsamen zehatzak

egunkarien atzetik. Hori normala iruditzen zait, pentsamolde bakoitzak bere organoa edukitzea. Gainera, mundu guztiak daki zein aldizkari zeinena den, ez baita hori inor engainatzeko erabili daitekeen bidea, inor engainatuko duena. Hala ere ARGIAri, euskaraz denez, hori baino zabalagoa izatea tokatzen zaio.

Diru murrizketari buruz galdera bat: publikazio denei egin ote zaie?

Nik euskaragatik edozer gauza egingo nuke, gustora irakurtzen dut ARGIA eta ideia hori daukat, asko irakurtzen dela ARGIA hemen.

DONATO UNANUE

(«Zeruko ARGIA»ko zuzendari ohia)

Ez nuen berririk. Badakit bai—bertan lan egiten dudanez—Foru Aldundiak jeitsi edo laguntzak ematek utzi zuela baina.

Niri iruditzen zait Eusko Jauritaritzak dirulaguntza ez lukeela moztu behar, baizik eta igo. Batipat jakinik zein izan den ARGIAren historiako zaharra eta hurbila, zein eginkizun eduki duen eta zein funtzio duen orain ere.

Besterik da zenbateraino lagundu beharko liokeen Jauritaritzak ARGIAri, hori aztertu behar da. Bai eta ere ARGIAk egoki betetzen duen bere bete-beharra edo egiturak sendotu beharko ote litzukeen produktua hobe ateratzeko.

Ni ez naiz ez gai ez eta kapaz hori juzkatzeko, baina iruditzen zait bi alderdiak aztertu beharko liratekeela.

ENKARNI JENUA

(«Txotxongilo» antzerki taldekoa)

Ez dakit zeintzu izango diren arrazoiak, ez eta ere zer presu-postu duzen ARGIAkook... nik esango dudana, datu gehiegirik gabe esan beharko. Nik pentsatzen dut subentzioak

jeistea beti dela kaltegarri, eta zuen kasuan ez dela izango salbuespenik.

Egia esan noizean behin irakurtzen dut ARGIA, ez dut aldizkariaren araberrako eritzia eginik. Noski, uste dut kultura aldetik astekari euskaldun bat primeran datorrela, beharrezkoa dela alegia.

Subentzioaren asuntza nire eritziz eztabaidatuta dago, eta benetan esateko nik ez dakit nola egin behar den hori, oso zaila da. Antzerki arloan ere talde asko gaude lanean eta lehian, eta ez dakit, ez dut kriterio finkaturik jakiteko nola banatu behar diren subentzioak. Dena dela, egokia eta zuzena da esatea, gutxienez gauzak irekitasunaz erabaki behar direla, eta batez ere banatzen diren subentzioak zer erizpideetan oinarritzen diren garbi eduki behar direla eta argi adierazi jendeari. Oso inportantea da hori, eta alde aurretik jakinarazi behar dira.

Antzerkiari gagozkiolarik, nik badakit diskriminazioak ematen direla, eta talde guztiak ez daudela pozik jasotako diru laguntzarekin. Klaro, jaso ez dutenak merezi dutela pentsatuko dute. Horregatik da garrantzitsua erizpideak garbi edukitzea, denok jakin dezagun, gutxienez gure eritzia emateko. Zergatik, zertarako, nola, zer baldintzetan... hori jakin behar da, bai antzerki alorrean eta bai gainontzeko kultur alorretan.

ZORION ZAMAKOLA

(«Aiz»ko koordinatzailea)

Lehenengo inpresioa, noski, ezkorra da. Ez da gustora hartzen horrelako berri bat jaso-

tzea. Izan ere gaur egun ARGIAk paper garrantzitsua jokatzen du kulturaren, euskal kulturaren, eta nik ez dakit zer erizpide jarraituko ote duen Jaurilaritzak horrelako bazterketa egiteko. Nire ustez bazterketa zeharo politikoa dugu. Edozein inkesta eginez gero garbi gertatuko litzateke ARGIAk egundoko papera jokatzen duela; eta «Hemen»ekin edota «Eguna»ekin alderatuz gero, multzo berean sartzeko moduko aldizkaria dugu. Beraz, nik hortxe ikusiko nuke edo kokatu beharko nuke ARGIAren berezko lekua. Hau da, «Eguna» eta «Hemen»en multzo berean, eta ez beste aldizkari guztiekin batera.

Dena dela, hori puntu bat baino ez da Eusko Jaurilaritzaren politika barruan euskal prentsarekiko. Nik uste dut Jaurilaritzak apustu gogorra egin duela... aldrebes: ez duela apusturik egin euskal prentsaren alde, guztiz kontrari, baztertu egin du eta bakarrik horrela ikus daiteke nolatan hain subentzio gutxi heldu zaion, ez bakarrik ARGIAri baizik eta beste guztioi ere, nahiz eta ARGIAren kasua nabariagoa izan.

Hor badago politika joko zikin bat. Hor politikoki erabaki bat hartu zen gobernuaren aldetik, nire ustez. Eta zen ikus-tentzunezko medioak —Irrati eta telebista— bultzatzea. Kontrari, prentsa eta idatzizko medioak baterturik geratu gara. Aldizkari guztien artean hogeitabost miloi banatzea ez da nahikoa, eta Jaurilaritzak badaki hori, baina berak egin du apostu —apostueza— hori eta berak erantzun beharko du mementua iristen denean.

JOANES URKIJÓ

(Idazlea)

Eusko Jaurilaritzak ARGIAri jasanarazi dion subentzio jeisketa hori, garbi dago Jaurilaritzak horrek aurrera daraman kultur politika, edo hobe esanda kultur politika eza horren ondorio dela. Hain zuzen ere argi dago eta hainbatetan frogatu du Eusko Jaurilaritzak berarentzat politikak duela lehen-tasuna eta kultur arloan ez daukatela ideia garbirik, duten politikaren ikuspuntuaren arabera egiten dutela egiten dutena, beti. Esate baterako ARGIAren kasua: garbi dago edo nolako eritziak plazaratzen dituela, eta horrezaz gain, nire

ustez, ARGIA da benetako kon-trainformazio euskalduna me-mentu honetan.

Ikuspuntu horretatik ikusi beharko litzateke jukutria hori: zer egiten dute Eusko Jaurilaritzakoak? Beraien aldekoak faboreztatu, beraintzat gogaikarri samarrak direnak edo izor-ratuz. ARGIArekin egin dute-na beste hainbatekin ere egin dute.

Nahikoa da!

JOXEMARI OTERMIN

(«Euskadi Irrati»ko zuzendaria)

Mingarria izan behar du bu-ru-belarri lanean ari denaren-tzat sos-laguntzak murriztu egingo zaizkiola jakitea. Hori horrela, guztiz konprenigarria egiten zait ARGIA plazaratzen dutenen jarrera.

Halaz guztiz, arazoa zabala-goa da. Eta ez gaitezke puntu honetara soilik bil.

Mingarria izateaz gainera, kezkarria izango litzateke as-tekariei banatzen zaizkien la-guntzak gutxitzen doazela jaki-tea. Hori da arazoaren egiazko markoa. Egiari aitortu eginez ez dut eskuratu ahal izan azken datu hau. Hori beharko nuke arazoa bere osotasunean azter-tu ahal izateko.

XIPRI ARBELBIDE

(Idazlea)

«Zeruko Argia»ren ondotik ARGIA. Euskal Herriko asteka-ri zaharrenetarikoa dugu, eus-kara hutsez idatzia.

«Ez dela denentzat egina, ez dela denen gustukoa», ez da dudarik. Beste astekari, egun-kari eta hilabetekari guztiz ge-hienak bezala. Ikusmolde dife-rentak agertzeko dira sortzen modu diferenteko kazetak.

Zoritzarrez ez gara eskola-dun aski ekonomikoki aterabi-de bat izan dezaten denek. Be-raz, nire ustez, ARGIAri zor zaio, egun «Hemen» eta «Egu-na»ri, bihar beste zombaiti be-zala, erakunde publikoenganik zinezko laguntza bat.

ARGIA LAGUN!

Otsailak 28, igandea,
Lekeitioko Antzoki zineman
eta eguerdiko 12'30etan,
Araba eta Bizkaiko
Bertsolari Txapelketa
finalaren errepikapena...

«Jaurilaritzak
ARGIA lagundu beza»
lemapean.

Partaideak: AMURIZA
JON LOPATEGI
HARITZ LOPATEGI
ELGETZU
JON ENBEITA
AZPILLAGA
IRENEO AJURIA

BERTSOTAN ARGIA BILA

Antolatzaile: ARGIA eta
adiskideak.

OTSAILA 21 OTSAILA 27

otsailaren 24ean ilgora

eguzkia: (otsailaren 21an)
irten: 08.01
sartu: 18.56

mareak: (otsailaren 21an)
gora: 06.52 eta 19.14
behera: 13.00

LIBURUAK

XABIER MENDIGUREN

mayi PELOT

teleamarauna

maiatz.

Titulua: Teleamarauna

Engilea: Mayi Pelot

Argitaletxea: Maiatz

Duela hiru urte pasatxo, «Biharko oroitzapenak» ipuin bilduma kaleratu zuen Mayi Pelot, bere lehenbiziko liburua. Joan den azokan ezagutu dugu bigarrena, «Teleamarauna» izeneko elaberria. Bata zein bestea, zientzia fikzioaren generokoak.

Azpitarratzekoa da, itxura denez Mayi Pelot dugula zientzia fikzioa lantzen duen euskal idazle bakarra. Nik ez dakit Euskal Herrian zale gutxitxo dagoen, idazleak kilitkatzen ez dituen edo gene-

roak berak zailtasunak ote dakartzan. Dena den, beti da interesgarri gure literatura alor guztietan aritu eta trebatzea.

Zer esan dezakegun «Teleamarauna» izeneko nobelaz? Neronek ere orain hila-bete irakurri nuen eta erdi ahazturik daukat. Hala ere egingo dut gogoratzeko ahalgina. Gai nagusia, telepatia bidezko kontrola da; psikotelepatiaren zer hau nahikoa erabilitako gaia izan da zientzia fikzioaren historian, hala nola «Ubik» nobela famatuan edota Asimoven lan zenbaitetan, agian egungo gizakiok dugun beldurretako bat izan daitekeelako.

Liburuko argumentu konkretura etorriaz, bada gaizto bat, telepatiaren indarrez eta bere probetxurako galaxietan zehar barreiatutako zenbait lagun kontrolatzen dituen, hauxe da amarauna, eta armiarma horri aurre egiteko elkartu egingo dira adiskideok. Hortik aurrerakoak zuek deskubritu beharko dituzue.

Dena den, dela Iparraldeko lexiko eta joskera ohiturak eta hemengoak desberdinak direlako, dela etorkizun hurrun batean kokatzeagatik gauzentzako izen berriak asmatu behar izan direlako, guretzat behintzat ez da errazegintza gertatu eta hasieran gogortxo egin zaigu. Esango dizuegu badela tartean Joseba Sarrionandiari egindako omenalditxo erdi izkutu bat ere, eta ea deskubritzen duzun.

Titulua: Animalia migratzaien abenturak

Engilea: Juan Inazio Abrisketa

Argitaletxea: Txalaparta

Ezaugarriak: 174 orri, 650 pta.

Liburu eder honekin ematen diote hasiera «Txalaparta» argitaletxekoek «Gaiak» izeneko sailari. Bertan, natura eta zientziari buruzko liburak bilduko dira batetik, eta Euskal Herriaren historiari buruzkoak bestetik. Asmo txalogarria deritzogu, eskasia gorrian baikaude ia ia, euskaraz idatzitakoetan esan nahi dut.

Engilea, J.I. Abrisketa injeneru donostiarra, Tarragonako etxalde esperimental batean bizi omen da animalien ohiturak aztertzen, eta beraz badi aski jakintza holako gai bati behar bezala heltzeko.

Eta benetan hari askotatik heldu dio. Animalia migratzaileak entzutean txorietara joaten zaigu berehala burua, baina hegaztiak ez ezik badira beste hamaika animalia migratzaile ere, tartean arrainak, bisonteak, elefanteak, tximeleta pila...

Migrazioa bera ere era askotakoa izan daiteke. Ezagutzen, klima desberdineko bi lurralderen arteko urteroko joan-etorria izan ohi da, baina badira egunero edo hilero egiten diren bidaiak, baita urteak edo bizitza oso irausten dutenak ere nahiz eta ikerlari batzuek hauentzat migrazio ez beste izen batzuk erabili.

Guzti horrekin argi ageri zaigu gaia zabala izateaz oso interesgarria dela, ez baita alferrik izan mendeetan zehar gizonarentzako misterio haundienetako bat.

Liburua bost sail nagusitan banatuta dago, eta horietako bakoitzean ornogabeak, narrastak, ugaztunak, arrainak eta hegaztiak aztertzen dira. Guztira hamasei kapitulu ditu, espezie edo familia bana tratatzen duelarik.

Liburua irakurtzeko ez da espezialista izan behar, modu soil eta euskara erraz batez kontatua baitator. Horrez gainera Euskara-Espainiera-Frantsesa hiztegitxo bat dakar amaieran, eta ehundaka mapa eta marrazki liburu osoan zehar, apaingarri eta lagungarri, Txon Aranburuk burutuak.

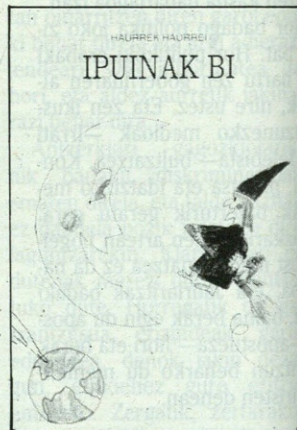
Titulua: Ipuinak bi (Haurrek haurrei)

Engilea: Hainbat haur

Argitaletxea: Nafarroako Ikastolen Elkartea

Iazko Nafarroako Ikastolen Eguna zela eta, bigarren aldiz egin zen haurren arteko marrazki, komik eta ipuinen nola-halako lehiaketa. Parte hartutako guztien artean aukeraketa egin eta berrogeiren bat ipuin eta idazlan bildu dira liburu honetan, beste horrenbeste egile gazterekin. Denen izenak jarriko genituzke, baina luzeegi joko luke. Esan dezagun ordea, Nafarroako bazter guztietako ikastola eta euskal eskoletako haurrek hartu dutela parte eta lan polit askoak burutu.

Mailaz maila sailkatutik datoz ipuinak, hirugarrenetik hasi eta zortzigarreneaino. Horietako bakoitzean bi lan saritu eta beste hiruzpalau jasotako dira, tartean marrazkiak ere sartu direlarik.

Guztiz txalogarria iruditu zaigu liburu hau, haur eta gazteek bere lagunen lantxoak irakur ditzaten. Horrek ez du esan nahi helduek ere ezin irakur dezaketarik; laguntza polita litzateke gainera haurren mundua eta pentsakera hobeto ezagutu nahi dituzten guztientzat.

Titulua: Quito-n arrebarekin

Engilea: Nikolas Ormaetxea «Orixe»

Prestatzailea: Iñaki Seguro-la

Argitaletxea: Euskal Editoreen Elkartea. (Klasikoak)

«Gurean, lehorte edo uholde» esan lezake norbaitek. Hor edukiko zaituzte hilabe-

Nikolas Ormaetxea

Orixe

Quito-n arrebarekin

tetan eta are urtetan alerik ere atera gabe eta hara non ezaltzen zaizkigun halako batean hamahiru liburu, denak batera eta bapatean. Norbait zenbaki horren beldur bada, esan dezagun haren lasaigarri eta goxagarri Arrueren «Santa Jenobebaren bizitza» duela bi hilabete kalean genuela, beraz hamabi dira berrez, Jaurilaritzak babestutako bilduma honetan atera berri direnak.

Pozarren hartu ditugu liburuok noski, baina zabar xamarra irudituz zaigu denak batera argitaratzea. Horrelaxe suertatu delako edo propagandarako hots gehiago ateratzen delakoan? Ez dakit juxtu zein den arrazoia, baina liburuei behintzat nik esango nuke mesede kaxkarrak egiten zaiela. Guztiz gomendagarri diren titulu batzuk galdu egiten baitira horrenbeste lagunaren artean.

Hala eta guztiz, guk geure ahalegintzua egingo dugu, eta guztiek ere merezi dutelakoan banan banan komentatu. Eta hasteko, saileko orain arteko azkena hartuko dugu, Orixeren *Quito-n arrebarekin*. Bitxia da gero orain dela hogeitabost urte pasatxo hildako egilea klasikoen artean kokatzea, ez klasikotzat har ez daitekeelako ezpada garaikidetzat hartu behar genukeelako. Hala beharko luke agian, baina egia da gaur egun ez dugula Orixere autore moderno bezala irakurtzen, eta izan ere ez zen bat ere modernoa, ez gustoz eta ez hezieraz. Joxe Azurmendik ARGIAren '86ko Urtekarian

komentatzen zuen, Orixere kritikatu zuen belaunaldiak asko irakurri zuela Orixere. Geroriktoontzat erlikia baino ez da izan ia Orixere-huitzitar haundi hau.

Beraz egoki eta bidezko da Orixeri klasikoen artean zor zaion omena ematea, eta liburu honek —baita beste askok ere, jakina— ondo bete lezake lantegi hori. *Quito-n arrebarekin* elkarriketa sail bat dugu, Jokin Zaitegik Guatemalako erbestaldian 1950-1954 bitarteko «Euzko Gogo» aldizkarian hamabi emanalditan argitaratua. Haiek jaso eta Iñaki Segurola gazteak bildu ditu liburu honetarako. Edizio paratzeak ez du lan berezirik kasu honetan baina gogoan hartzea da Segurolaren hitzaurrea.

Ameriketara joanda, berrogei urtean ikusi gabeko Denuxi arreba sabelkidearekin izandako elkarriketak dira liburu batzuetan dutenak. Solasgaiak, honunzkoak eta harunzkoak; hau da: inpernu-garbitegi-zerua bezalakoak eta haurtzarora, hango eta hemengo bazterrak, gerra garaiko izugarrikeriak... Denak ere elkarriketa bizi, bizkor eta zaluan josi eta txertatuak.

Orixeren euskararen indarra eta adierazkortasuna goraitu beharrik ez dut izango baina bai gogoratu irakasgai polita dugula askok, gure euskara geza eta graziaz gabea beste maila batera jaso nahi badugu.

Titulua: Bizia eta bizitzaren eboluzioa

Egilea: Jon Urrujolegi

Argitaletxea: Kriselu

Aurrera dirau Joxemartin Apalategik zuzentzen duen «Antropologiaren euskal bilduma», eta honez gero 17. titulua kaleratu dute, orriotara dakargun hau. Egilea, Jon Urrujolegi, aski ezaguna da euskal munduan, hainbat kultur elkartetan eta politikan ere aritu izan denez, gaur egun Pasaiaiko Udaletxean itzultzaile diharduelarik.

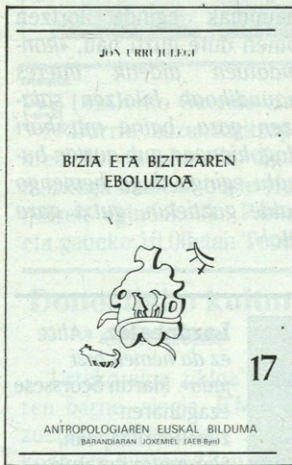
Lan hau aski luzea da, luze eta mamitsua: gure planeta

honetako bizitzaren sorreraren historia egiten digu, ahalik xeheki. Nik esango nuke hau ez dela antropologia juxtu-juxtuan. Gehienbat historia dela esango genuke, filosofia eta zientziaren ikutu batzuekin.

Lanaren bigarren parteagure espeziea den *homo sapiens* delakoaren sortzea eta osatzea esplikatzeari eman dio; hirugarrena berriz, historiaren gizonaren —edo gizakiaren— historiako bat egiteari, hasi paleolitikotik eta artzantza sortu arte; laugarren partean azkenik, metal aroak aztertu dira, brontze arotik hasita iberiarren zibilizazioraino.

Ondoren bibliografia kokor bat dator eta lexiko lagungarri bat, nahiz eta lanean zehar hitz zailak ahalik gutxien erabiltzen saiatu den Urrujolegi.

Egileak esaten digunez, lan hau horrelakoak egiteko nahikoa denbora izaten den lekuan egin dago: gartzelan. Irakurtzeko ere, ez diogu inori eskatuko holako txokorik bilatzeko baina beharko du patxara apur bat.

Titulua: Publikoari gorroto

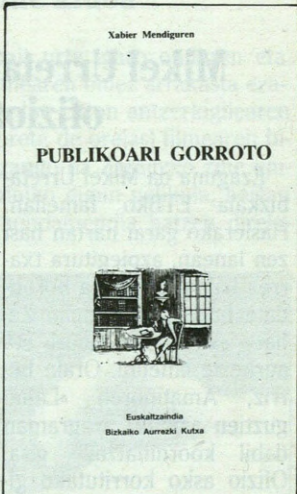
Egilea: Xabier Mendiguren

Argitaletxea: Euskaltzaindia/ Bizkaiko Aurrezki Kutxa

Gogor xamarra norberak idatzi duen liburu bat komentatu beharra, baina beste guztiak aipatzen ditugunez, ezin alde batera utzi honako hau. Beraz, aurkezpentxo bat egingo dizuet, eritzitan ez

sartzeko ahaleginak eginez.

Teatro lan bat da *Publikoari gorroto*, Euskaltzaindiak eta Bizkaiko Aurrezki Kutxak antolatutako 1986ko «Toribio Altzaga» saria bereganatu zuena eta Bizkaiko kutsak oraintsu argitara eman. Laburra eta xumea da berrez, baina ez beharbada irakurtzeko arina.

Antzerki moldeari buruz, ez da gure artean ikusi ohi den modukoa. Ez naiz 'berria' dela esateko bezain prententziosoa, horrelako gauzak aspaldidanik egin izan baitira: eraginak eta ikustera-koan, ezin aipatu gabe utzi Antonin Artaud frantziarra eta bere ankerkeriaren teat-roa.

Obrak hiru pertsonaia ditu, eta tresneria gutxi behar denez erraza litzateke muntatzen. Hala ere, oso zaila zurrerarik publiko bereganatzen (hori esan didate irakurri duten lagunek eta horixe iradokitzen du izenburuak ere, ezta?). Metateatroa egiten da bertan, teatroari buruzko teatroa, gaia ironiaz tratatzen saiatuz (lortu ote den, besterik da, noski).

Mikel Urretabizkaia
ETBren sorreratik
darama bertan
lanean. Lehen
«Munduan zehar»
zuzendu eta
aurkezten arituta,
«Laino guztien
azpitik» saioko
koordinadore gisa
dabilelarik orain.

Mikel Urretabizkaia, ETBn ofizioz ofizio

Ezaguna da Mikel Urretabizkaia ETBko famelian. Hasierako garai hartan hasi zen lanean, azpiegitura txarrez baina asmo eta borondate handiz, «Munduan Zehar» saioan zuzendari eta aurkezle lanetan. Orain berri, Amatiñoren «Laino guztien azpitik» programan dabil koordinatzaile gisa. Ofizio asko korritutako gizona dugu beraz.

Beharrezkotzat ikusten du berak «Laino guztien azpitik» bezalako programa bat, «telebista guztietan egiten bait dira. Beste gauza bat da presupuestu prolema. Dirurik ez baduzu nondik nora jo behar duzu?». Mikelen esan digunez, «TV3n gure antzeko saioa egiten duen Angel Casasek igual edukiko dute guk bai-

no 6 aldiz gehiagoko presuestua, astero e!».

Gauza berriak egiten ari diren neurrian beti ere ikasten ari direla dio. Zerotik hasi eta egun arteraino emandako urratsak begi onez ikusten dituelarik. Arrakastatsu omen dabilta Amatiñoren saioan, «astero mila gutun jasotzen dugu azkenaldi honetan. Herri honetan eta euskaraz egiten den programa batetan ondo dago hori, ezta?». Ahalegin haundiak eginda lortzen omen dute guzti hau, «konbidatuen aldetik interes haundikoak bilatzen saiatzen gara, baina musikari dagokionean guk aurtan bukatu egingo dugu hemengo talde guztiekin, gutxi gara eta!».

Larunbatez, «Alice ez da hemen bizi jada». Martin Scorsese ezagunaren zuzendaritzapean, alarguntsa geratuko den Aliceren bizitza berria kondatuko zaigu.

«Xanfarin eta Andere King»: a ze nolako espiak!

Bi semeren ama dibortziatua den Mrs. King-ek bere bizitza erabat aldatzeko erabakia hartzen du, zelatari gisa lan egiten hasten delarik, Washingtonen bizi dela, gobernuaren isilpeko agentzia batetan. «Xanfarin» klabea izena duen ikertzaile pribatu batekin —zeinak agentzia berberan lan egiten duen, ohopean diozuet guzti hau—, topo egingo du halako batean, hortik aurrerakoak astero ditugularik ikusgai.

Telesail honetan aditzera ematen denez, espiek betikoan segitzen dute. Azkarra eta iaioa dugu Mrs. King. Gañitagarria eta dotorea «Xanfarin». Baietz maiteminduta bukatu! Begibistakoa Watson jauna. Eta ez hori bakarrik, inguruan dituzten arrisku guztiak (oso estereotipatuak ematen zaizkigunak, ongiaren eta gaizkiaren arteko betiko kontu hori), ordubetea bentsitatzeko denbora soberan izango dute astero, hauen abileziak ez baitu neurrik Watson.

Negu bero honetan gerra zikina edo hotza berpizten ari ote? Nola asmatu genezake zeintzuek diren espiak onak, eta zeintzuek bota altuetako errusiar gorriak? Zertan aritzen dira normalean? Ba al dakite euskaraz?... Honelako galdera mordoa nituzke Mrs. King-entzat eginak. Seguru bera ere CIA n edo...

Izen ospetsuak eta filme interesgarriak

Astehenean Bob Marley-ek ezagutarazi zigun reggea-ekin gozo-gozo hasi eta beste hiru filme on ikusteko aukera izanen dugu aste honetan. Gai oso diferenteetan oinarrituak, aukera polita txoritxoari kasu piskat egiteko.

Igandez, «Basamutila». Bob Marley-ek egindako musika zoragarriaz girotutako «Basamutila», gaur egun arte Reggea-ri buruzko filmerik onenetarikoa omen. Politikari eta Jamaikako bizi moduari buru mintzo dena.

Igandez ere, «George eta Mildred». Mildred bere ezkonguna ospatzeko asmotan dabil baina Georgek egun handi hori gogoratuko ote duen ala ez, ez dago garbi. Hala ere, abisatu egingo diote eta garai batetan deklaratu zen errestaurante doterean lekua gordeko. Zuzendaria: Peter Fraser-Jones. Antzesleak: Y. Joyce, B. Murphy eta S. Johns.

Asteazkenez, «Mc Vicar, Herriaren Etsai Nagusia». Herailtzaile batek espetxetik izandako ihesaldien eta geroago eraberritu eta leheneratzen denaren istorioa da. Zuzendaria: Tom Clegg. Antzesleak: Rober Daltrey, Adam Faith eta Cheryl Campbell.

Larunbatean, «Alice ez da hemen bizi jada». Alice Don-ekin ezkondu zen 19 urte zituenean usteaz maitemindurik zegoela. Orain 32 urte ditu eta 12 urtetako seme bat. Don istripu batean hiltzen da eta... Zuzendaria: Martin Scorsese. Antzesleak: Ellen Burstyn, Kris Kristofferson eta Billy Green.

musika

Lete eta Valverde Andoainen

otsaila

27 Andoainen Manuel Le-
kuonaren Omenez
egingo den omenaldiko
ikusbizitza barnean, dato-
rren asteko larunbatez eta
Maiza zineman Xabier Le-
tek eta Antton Valverdek
gaueko 10etan kantaldi bat
eskainiko dute.

■ Itsasondoko elizan,
hilaren 27an eta
gaueko 10,00etan, ber-
tso saioa. Partehartzai-
leak: S. Lizaso, Lopate-
gi, Agirre, Egaña, Peña-
garikano, Lazkano eta
Mikel Mendizabal gaiak
jarritz.

Oskorri, batetik bestera

Hona hemen aste honetan Oskorrik emango dituen zen-
bait kontzertuaren berri: Zeberioko frontoian, hilak 21 arra-
tsaldeko 8,00etan. Gazteizko Guridi antzokian, otsailak 26,
emanaldi bikoitza (ilunabarreko 8,00etan eta gaueko
10,30etan). Azkenik (ordutegi berberarekin), hilaren 27an
Iruñeko Gayarre antzokian.

bertsoak

Bertso-giroa Andoainen

Manuel Lekuona zenaren
omenez Andoainen, aste
osoan zehar, zenbait saio
eta ikusbizitza eratuko dira,
besteak beste: Hilaren
21ean, Maiza zineman
bertso saioa eguerdiko
12etan (Agirre, Lazkano,
Mitxelena, Lazkao Txiki,
S. Lizaso eta J.M. Aranalde
gai-jartzaile moduan).
Hilaren 25ean eta
arratsaldeko 7,30etan
mahaingurua udaletxean,
'Bertsolaritza gizarte
modernoaren aurrean',

Patxi Perurena, Mikel
Azurmendi, Xabier
Amuriza, eta Mikel
Mendizabal, Joserra
Garzia moderatzaile gisa,
parte hartuko dutelarik.

zinema

Fasek

otsaila

22 Astelehen honetan Bil-
boko zine klub honek
"Blood simple" (odol erre-
xa) filmea pantailaratuko
du. Pelikula hau Joel Coen
zuzendari iparramerikarra-
ren 'opera prima' da. Arra-
kastatsu (zinemaldietan be-
deren) izan den pelikula ho-
nen mamia suspentsean
oinarrizten da. Emanaldia
arratsaldeko 7,30etan, San

Vicente kaleko aretoan
izango da.

Kresala zine kluba

otsaila

22 Donostiako Kresala zi-
ne klubakoek, beren
aldetik, astelehenez Costa
Gravas zuzendari famatua-
ren gidaritzapean egindako
"Missing" (Desagertua) filme
garratza eta errealista eskai-
niko du Aurrezki Kutxa Mu-
nizipalaren Arrasate kaleko
kultur aretoan ilunabarreko
7,30etan.

Zarauzko zine kluba

otsaila

25 Britainako telebistan zenbait urte igaro ondoren eta
'Mi hermosa lavandería' filmearen bidez arrakasta eza-
gutu eta gero, Stephen Frearsek Joe Orton antzerkigilearen
bizitza "Prick up your ears" (Abrete de orejas) filmearen bi-
dez pantailaratu zuen. Hauxe izango da Zarauzko zine klu-
bak, datorren ostegunean, eskainiko digun pelikula; bertan
maitasuna, jeloskortasuna eta hondamendia batzen direla-
rik.

otsaila

25 Lasarteko Okendo zine klubak ostegun honetan Doris
Dorrie zuzendaritzapean egindako "Hombres, hom-
bres" filmea eskainiko digu. Antzespenaren arloan aipatu di-
tazakegu besteak beste Heiner Lautherbatek eta Ulrik Krie-
nerrek egindakoak. Pantailaratzea, arratsaldeko 7,30etan
eta gaueko 10,00etan Teodosio zineman.

Donostiako kultur etxeetan

'Urteko zine zikloa' saila-
ren barne, alegia, P.M. Un-
zuetak aurkeztuz, Altza-
koan eta hilaren 22an "Fue-
go en el cuerpo"; Intxau-
rrondokoan, berriz, "Macar-
roni" filmea otsailaren
23an eta azkenik Okendo-
ko kultur etxean Bigas Lu-
nasek egindako "Lola" hila-
ren 25ean. Bestalde 'Haur
zinea' arloak pelikula hauek
eskainiko dira besteak be-
ste: Intxaurrondokoan hila-
ren 27an eta goizeko
11,00etan "Superman",
Loiolakoan hilak 26 eta

arratsaldeko 6,00etan "Cor-
to circuito" eta Okendo-
koan egun eta ordu berean

"Los gremlings". Bestalde-
tik, hilak 23, Anjel Lertxun-
diren "Hamaseigarrenean
aidanez" Altzako kultur

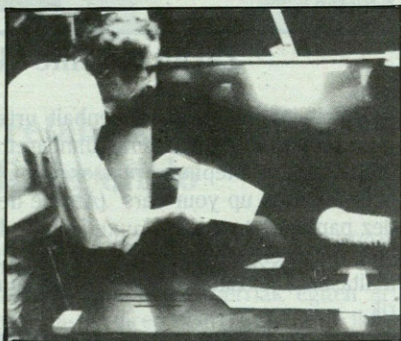
etxean pantailaratuko da
arratsaldeko 7,00etan. Esan
gabe doa filme guztien sa-
rrera dohainik dela.

■ Tolosakoek, hilaren 26an, Andrei Tarkovski-ren "Sola-
ris" film sobietarra eskainiko digute. Filme adierazga-
rri, sakona eta maiestatetsu honen harian izarrak, plane-
tak, psikologia, fisika mundua eta beste nahastekutzen
omen dira...

arte

Francisco La- gares Iruñean

Iruñeko Aurrezki
Kutxa Munizipala-
ren eskutik eta
García Castañón
aretoan, otsailaren
23 bitartean, Fran-
cisco Lagaresek
agindako margo
bilduma bistaratu-
ko da.

Zazpi arte gale- ria

Zarazuko Zazpi arte
gelak Mertxe
Aranaren pintura
erakusketa zabal-
duko du aste
osoan zehar (lane-
gunetan arratsal-
deko 19,30etatik
gaueko 21,30etara
eta igandean
12etatik 2etara eta
arratsaldeko
7,30etatik 9,30 bi-
tartean).

Schommer Gaz- teizen

Bi urte lanetan
igaro ondoren Al-
berto Schomme-
rrek bere azken
argazki biluma
eratu du, 'Zibiliza-
zioak' izenburua
duelarik. Erakus-
keta hau Gazteiz-
ko Arte Ederreta-
ko museoan, aste
osoan zehar, begi-
bistan izango du-
gu.

Argazkiak To- losan

Tolosako kultur
etxean, otsailaren
28 arte, Joseba
Urretabizkaiaren
argazki erakuske-
ta lanegunetan
7etatik 9etara eta
jaiegunetan 12eta-
tik 2etara eta 7eta-
tik 9etara ikusgai
izango dugu.

lehiaketa

□Ipuin lehiaketa.—

"Idatz-Mintz— Literatur aza-
len sorta" aldizkariak izen
berekoko literatur lehiaketa-
ren V.II. deialdia dakar
oraingoan, aurreko jokabi-
deari jarraituz. Aurtengo
deialdia "Ipuin fantastikoa-
ri"eskeinia dago. Lehiaketa
honetan parte hartzeko la-
nak bizkaieraz idatzia eta
10-15 orrialdetako luzera
zango dute, beti ere lan ori-
jinaak izango direlarik. Le-
hiaketako lanak Labayru
ikastegiaren egoitzara bidali
behar dira, Aretxabaleta ka-
lea,1, lehenengoan, 48010
Bilbo, Martxoaren 18a bai-
no lehen. Egilearen izen
deiturak, zuzenbidea eta te-

lefonoa kartazal baten aur-
keztuko dira, kartazalaren
kanpo aldean eta lanean
bertan ezizen edo lema bat
ageri dela. Sariak Bizkaiko
aurrezki kutxak emanda-
koak dira, eta honako
hauek izango dira: lehenen-
goarentzat 100.000 peztan,
eta beste hiru aipamen
30.000 peztakoa bakoitza.

antzerkia

Elibarko XI. Antzerki Ihardunaldiak.— Eibarko
udalaren kultur aretoan, otsailaren 20an eta arratsal-
deko 7,30etan, Albert Boadellak aurkestuko duen hi-
tzaldi baten bidez hasiera emango zaie Eibarko XI. An-
tzerki Jardunaldiak. Jardunaldi hauetan zenbait an-
tzerki taldearen lanak taularatuko dira martxoaren 16
arte. Aste honi dagokionez hauxe dugu egitaraua: Hil-
lak 20, 'Teatro de la danza' taldea "Madame Josefina
a... mi querido Chejov" lanarekin, arratsaldeko
8,30etan C.E.I.eko antzokian. Hilak 23 eta arratsal-
deko 8,30etan 'Teatro de la Bohemia' taldearekin "Puti-
feri" antzeslanarekin C.E.I.eko antzokian. Hilaren 24ean
'Geroa' taldea "Y Antigona?" lanarekin arratsaldeko
8,30etan C.E.I.eko kiroldagian. Egun berean eta gau-
erdian Kepa Gallegok "El Padre" antzestuko du Katu-
kalen. Hilak 25 'Geroa'koek asteazkeneko lana bera eta
toki berean gaueko 10,00etan antzestuko dute. Oste-
gunean hilak 26 'Markeliñe' taldea "In extremis" lana-
rekin arratsaldeko 8,30etan C.E.I.koan. Azkenik, hila-
ren 27an eta ilunabarreko 8,30etan, 'Karraka' taldeak
"Okupado" lana taularatuko dute.

ikastaroa

●Ipuin tradizionalari buruzko ikastaroa.— Gai oro-
kortzat ipuin tradizionala harturik, gai mugatugoko landuko
dira Labayru ikastegiak eratu duen literatur ikastaro hone-
tan. Ikastaro honetan parte hartuko duten hizlariak honako
gai hau landuko dutelarik: Juan Manuel Etcheberriak Bizkaiko
ipuinak aztertuko ditu, Jon Juaristik "ipuin tradizionala-
ren eragina gaurko ipuingintzan" gaia aztertuko du, Xabier
Kaltzakortak "Euskal Herriko ipuinen ezaugarri batzuk eta
Txinako ipuinekazko kidetasunak" aztertuko du eta azkenik
Luis Mari Larringanek "Ahoko ipuingintzaren egitura eta
baliabideak" gaia aztertuko du. Ikastaroak otsailaren 22an
hasi eta martxoaren 17a bitartean ospatuko dira astelehen
eta ostegunetan gabeko zazpietatik bederatziak bitartean
Labayru ikastegiaren egoitzetan.

ihardunaldiak

Drogei buruzko ihardunaldiak

Donostiako Axular Lizeoak otsailaren 22 eta 23rako drogei buruzko hitzaldi batzuk antolatu dituzte ikastolaren egoitzetan arratsaldeko 7etan hasita 8,30ak bitartean. Antolatzailerak adierazi diguten bezela helburua bikoitza litza-teke: alde batetik informaketa lan bat egitea guraso eta irakasleentzat eta bestetik informaketa honen bidez prebentzio lan bat egitea. Antolatzailerak azaldu digutenez, Donostia mailan ikasketa ertainetan eta 1987. urtean egindako iker-

keta baten berri azalduko dute bertan. Ihardunaldi hauen egitarau zehatza honako hau da, otsailaren 22an ospatuko den hitzaldian "Drogaren arazoa Donostiako ertainetako ikastetxetan 1.987 soziologi ikuspuntua" gaia jorratuko da eta bertan hizlari bezala arituko dena Xabier Elzo Imaz izango da. Otsailaren 23an E.H.U.ko irakasleak diren Sabino Ayestaran eta Amando Vegak honako gai hau jorratuko dute: "Drogaren arazoa Donostiako ertainen ikastetxetan 1.987 psikologi eta pedagogi ikuspuntua".

Manuel Lekuonari omenaldia.— Ekintza ugari prestatu dituzte Andoingo udalak-Enba eta kultura batzordeak Manuel Lekuonari omenaldia eskeintzeko asmoz. Lekuona zaharraren omenez ospatuko den omenaldi hau, otsailaren 20tik 27a bitartean ospatuko da Andoainen. Omenaldi aste honi hasiera emateko, otsailaren 20an Donostiako Argia dantza taldeak dantzaldi bat eskeiniko du gaueko hamarretan Maiza zinemaren. Ekintza hauekin jarraituz, otsailaren 21ean, goizeko 11,30tan Manuel Lekuonaren oroitzapenez egindako eskulturaren bistaratzea izango da eta honekin batera bertsolariaren agurra eskulturaren aurrean. Egun berean eta eguerdiko 12etan bertso saio bikain bat ospatuko da Maiza zinemaren, honako bertsolari hauek parte hartuko dutelarik: Agirre, Lazkano, Mitxelena, Lazkao Txiki, Lopategi eta S. Lizaso, gai jartzaile bezala Joxemari Aranalde arituko delarik. Otsailaren 22an, astelehena, hitzaldi bat ospatuko da arratsaldeko 7,30etan udaletxean, hitzaldi honen gaia honako hau izango delarik: Ahozko literaturaren generoak adibidetan. Eta hizlaria Juan Mari Lekuona izango delarik. Esan beharra dago, hitzaldi soila ez baizik kantaldi-errezetaldia izango da, ahozko literaturaren azalpen erakusketa bat alegia. Otsailaren 23an, asteartez, hitzaldi bat ospatuko da ere udaletxean, hitzaldi honen gaia Ahozko literaturaren etorkizunari begira izango da eta bertan arituko den hizlaria Jose Mari Satrustegi euskaltzaina izango delarik. Hitzaldi sorta honi jarraipena emanez, otsailaren 24ean honako gai hau duen hitzaldi bat ospatuko da udaletxean: On Manuel Lekuona eta Euskal antzerkia, eta bertan arituko den hizlaria Antzertiko zuzendaria den Eugenio Arozarena izango da, hitzaldi honetan ere, astelehenakoan aipatu dugun bezala, errepresentazio bat izango da ere. Otsailaren 25ean Patxi Perurena idazleak, Mikel Azurmendi irakasleak, Xabier Amuritza bertsolariak eta Mikel Mendizabal bertsolariak mahainguru bat ospatuko

dute arratsaldeko 7,30etan udaletxean eta bertan gai hau jorratuko dute: Bertsolaritza gizarte modernoaren aurrean, hitzaldi honetan moderatzaile lanetan ibiliko dena Joserra Garzia kazetaria eta idazlea izango delarik. Otsailaren 26an, arratsaldeko 8etan Easo abesbatzak abestutako meza izango da San Martin parrokian. Azkenik omenaldi aste honetako ekintzei bukaera emateko kantaldi bat ospatuko da larunbatez gaueko hamarretan, kantaldi honetan parte hartuko duten abeslariak, aspaldidanik jende aurrean ikusi ez ditugun Xabier Lete eta Antton Valverde izango direlarik. Egitarauaren zehaztasunak eskeini ondoren aste honen inguruan ospatuko diren beste bi ekintza aipatzea besterik ez zaigu falta, alde batetik esan beharra dago Euskal-hitz erakusketa izango dela aste honetan kultur etxean eta bestalde Andoingo bertsolari eskolako gazteak bertso saioak emango dituztela herriko eskola guzietan.

Zertan garen

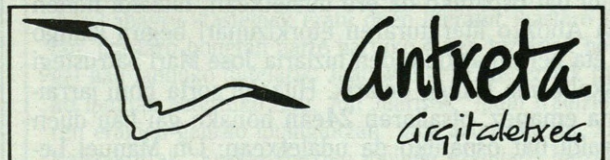
Gabriel Aresti euskaltegiak eta Bilboko aurrezki kutxak elkarlanean antolatzen ari dire hitzaldi hauei buruz lehenik esan behar dizuegu ez zela gure errua izan aurreko alean ateratako akatsa, aurreko alean otsailaren 16rako iragarritzen genizuen ARGIAko kazetaria den Josu Landak Euskarazko prentsari buruz eman behar zuen hitzaldia, guri ere horrela iragarri bait ziguten antolatzailerak, baina azken orduko alaketak izan zirela eta, hitzaldi hau

17an ospatu zen, bera nahiz eta gure errua ez izan barkamena eskatu behar diogure irakurleari. Hitzaldi ziklo honekin bukatzeko, eta honetan azken orduko alaketarik egongo ez direlakoan, otsailaren 23an kultur bultzatzailea eta Udako Euskal Unibertsitateko zuzendari ohia den Martin Orbek E.K.B.ri buruzko hitzaldia eskeiniko du, azken hitzaldi hau aurrekoak bezala arratsaldeko 7,30etan ospatuko da Bilboko Elkano nalen kokatua dagoen kultur etxean.

BA DUTE IRUDIEK ZER ESANIK !!!

IRUDIZKO LITERATURA :

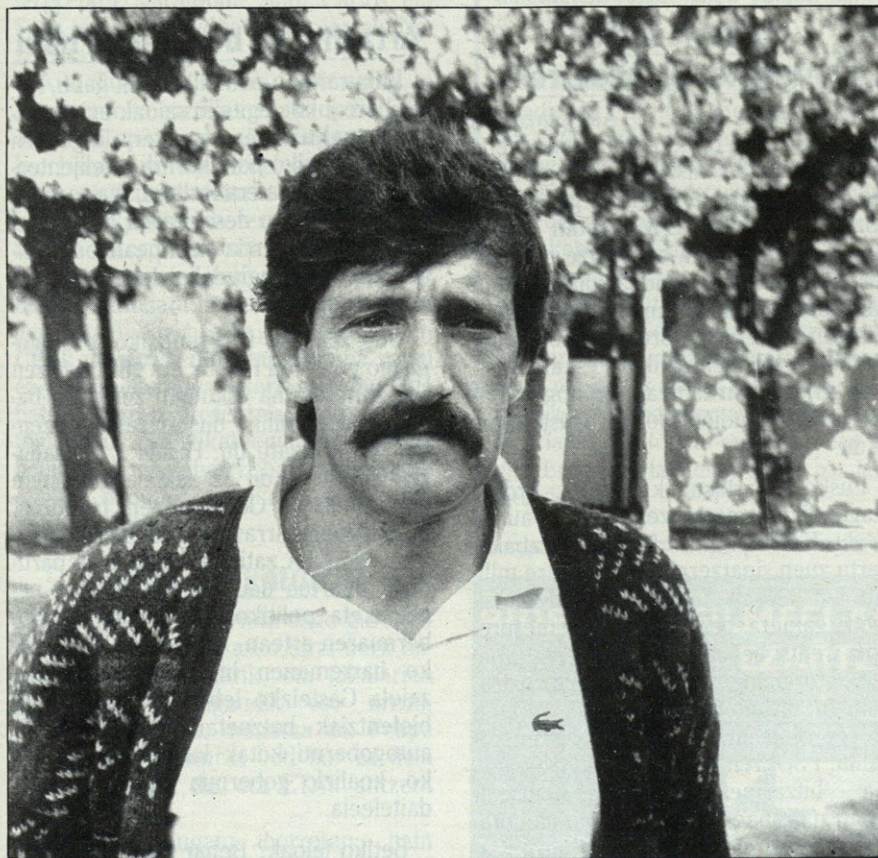
IRAKUR
KOMIKIA EUSKARAZ !

"JAUNES" 1 TOMOA
OTSAILAK 22an
SALGAIA

Martxoan hasi daiteke Aljerren fase berria

Kontaktoetatik negoziaketara hari luze eta hauskor batetik

Oraindik tregoa formala ez dela iragarri du astelehenean ETAk, Aljerren kontaktoak martxoan fase berri batean sartu daitezkeela dirudi, eta Ajuria-enean biolentziaren kontra sinatu zen akordioaren sinatzaileen blokean erabateko adostasuna iseka eta ixkanbila bihurtu da.

Txomin Iturbe hil eta urte batera, ETAk haren bidez hasitako kontaktoak orain zehaztu daitezke.

ETAk urtarrilaren 29an tregoa eskaini zuenetik egoera justu zertan zegoen galdetzen genuen guztiok: tregoa, ekin-tza armatuen dosifikazioa, edo Gobernu espainiarrak dioen bezala ETA desmontatuta dagoela... Astelehen hone-

tan plazaratutako agirian argitu du erakunde armatuak egoeraren funtsa. Agiri horrekin eta joan den asteko zenbait deklarazioekin, martxorako tiroak nondik joan daitezkeen argitzen zaigu gehixeago.

Gobernua kontaktuei luzapenak ematen

ETA ez dago tregoa, argi eta garbi dio erakundeak bere agirian, eta arrazoinak ematen ere bai: «Estatu zanpatzaile espainolak ez dielako erantzun egokirik eman aurreko agirian planteiatzen zituen eskakizunei». Tregoa, ETArenezako, ezin da unilaterala izan eta horretara iristeko aurretik burutu behar da «Estatu zanpatzaile espainolaren eta Nazio Askapenerako Euskal Mugimenduaren ordezkarien arteko topaketa bat, topaketa horren emaitzaren arabera emango bait da ETArenez tregoa partzialaren hastea edo ez hastea».

Gobernu espainola, ETArenez ustez, luzapenetan ari da berak eskainitakoari erantzuna emateko partez, eta otsailaren 7an izan behar omen zuen bilkura aitzaki merkeengatik atzeratu zuela dio: ez zekiela Gobernuaren ordezkari nor bidali. PSOArenez gobernuari, horren arabera, elkarrizketen markoa «propaganda bezala bakarrik interesatzen zaio».

Ondoko salakuntza ez da gozoagoa: «Estatuko Gobernua, gure eskaintza publikoaren manipulazioaren ondoren, zain dago, eta baita irrikatzen ere, ea ekin-tza armaturen bat ematen den, elkarrizketak hausteko aitzakia erraztuko ote zaion». Salakuntzaz gain, paragrafoak argibiderik ere ematen du, zeren eta ETAk tregoa ez dagoela dioen heinean ekin-tza armatuak ez egitea ere nahitara erabakita daukala ematen bait du aditzera.

Elkarrizketarako borondatez ari dela, alegia. Eta, aldiz, «Gobernuaren alde-tik elkarrizketa mahaia gure eskaintzaren irakurketa intoxikadore batetik lehertzeko saioak daude», salatzen du.

BENEGAS Y "JOSU TERNERA" PRESIDIRÁN LA MESA DE ARG

Junto a los personajes que aparecen en el dibujo: Rafael Vera, secretario de Estado para la Seguridad; Ramón Jauregi, vicepresidente del Gobierno vasco; Txiki Benegas, ministro del PSOE; Eugenio Etxebarria, "Asitón"; Josu Antonio Urrutikoetxea, "Josu Ternera"; e Iñaki Esnaola. También están presentes otros, hasta un número de cinco por cada parte, que serán elegidos próximamente.

El Gobierno español y ETA comenzarán a dialogar en Argel después del Delib. sobre el estado de Nación que se celebrará los días 24 y 25 de febrero en el Congreso de los Diputados, según ha podido saber *interviú* de fuentes próximas a los legados que participarán en esta negociación, que es presidida por Txiki Benegas, "número

Beste lau pertsona gehiagorekin, hola zehaztu daiteke, prentsaren espekulazioen arabera, Aljerreko mahaia.

Nor eseriko da Aljerreko mahaian?

Gaur egun Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan den Autonomi Estatutoaren aurreapena izan zen Euskal Kontseilu Nagusiaren sorreratik justu hamar urte pasa direnean iragartzen da martxoan sartu daitekeela Madrilgo Gobernuaren eta ETArekin arteko kontaktoa fase berri batean. «*Interviú*» astekariko Manuel Cerdán eta Antonio Rubio-k —normalki hemengo gauzei informazio iturri faltarik ez dutenak— Aljerren mahaia inguruan eseriko direnen izenak ere aurreratu dituzte. Madrildik **Ramón Jauregi** —Gasteizko Gobernuaren lehendakaria—, **Rafael Vera** —Estatuaren Seguritateko Idazkaria— eta **Txiki Benegas** —PSOEko jerarkian hirugarren gizona— joango lirateke. Mahaia beste aldetik, **Eugenio Etxebarria**, **Josu Urrutikoetxea** eta **Iñaki Esnaola** eseriko omen lirateke. Hiru horiek alde banatatik, eta beste bina gehiago.

Beste izenik ere aipatu da. Azken denbora hauetan kontaktoetan protagonismo pittin bat eduki duen **Julen Elgorriaga** ere aipatzen da. Deklarazio oso gogorak egin zizkion Elgorriagak «*El Diario Vasco*»ko Luis R. Aizpeoleari, ETArekin onez onean bukatzen ez bazen, laster eta modu txarrean bukatuko zela, eta beste. Kataluniako telebistari, aldiz, beste tonu bateko deklarazioak egin zizkion, Euskadi aurrera ateratzeko ETArekin ere kontaktu behar dela, eta ETA gaixtagin banda bat denik ezin esan daitekeela argudiatuz.

Egunkarietako bazterretara kondeinatu den beste albiste bat ez da, honetan, mespretxatu behar. **Lontxo Lasa Mitxelena** «*Txikiardi*» Ré ugartera eramane dute Fresnesko espetxetik, hasieran Martínez de la Fuentekin batera, gero hau berriro lehengora itzuli du-

ten arren. Segun eta ondoko asteetan gauzak nola pasatzen diren, edo negoziaketan urrats berriak eman nahi direla edo frantsesek —espetxeratu zuten bitartean. ETArekin egitura militarreko burutza zeukatena zanzatuz— presioa areagotu nahi dutela.

Ajuria-eneako kontsentsutik haserrera

Urtarrilaren 29an ETAk plazaratu zuen idatziaren ondoren dinamika berri bat jeneratu da euskal politikagintzan, eta joan den urte bukaerako giroa azpiko gain daukagu. Erregenetan biolentzaren kontrako eta bakeratze politikaren alderako hitzarmena zatitu zuten partiduak liskar bizian ari dira orain. ETArekin idatzia faktore berri bat zen, eta hura aztertze bilerak eskatu zuen Jose Antonio Ardantzak; homogeneitate iritsia zirudien blokea haustea lortu du.

Eusko Alkartasunak, batetik, Ardantzagandik desmarkatzeko aukera aurkitu du. Koste politiko handiko erabakia hartu zuen sinatzerakoan, eta bere militanteen artean tirabirak ekarri bazituen, gainera beste alderdien mespretxua irentsi behar izan zuten: Estatutoaren etorkizuna argitzea batzordea, hain inportantetzat jo zutena, sortzen ere ez diete utzi. Garaikoetxearen ordaina: PSOEren titere bat da Ardantza, eta hitzarmenean aurrerapausoak eman nahi badituzte, ez dute agindutakoa martxan jarri besterik, bilkura gastronomikoak egiteko ordez.

PSOEek ere alferrikako bilkura zela, eta hitzarmena hankaz gora ipintzen lagundu du. Herri Batasunak, hitzarmenari buruz esandakoa egiaztatzen duela ulertu du, bere garaian argi utzi bait zuten paktu famatuarekin partiduak PSOEri eskuak libre uzten zizkiotela. Euskadiko Ezkerra gelditzen da Ardant-

tzari laguntzeko prest.

Dena dela, eritzi publikoaren aurrean eman duten espektakulua lastimagarria suertatu da hitzarmena gauza positibotzat jo zuten askorentzako, eta HBren tesiak ontzat ematea besterik ez dutela egin erakutsi dute.

Artzalluzek bere lekua nahi

Bilkurarekin edo bilkurarik gabe, PNVk bere jokoa egiteko saioak egingo ditu. **Artzalluzek** ez du aukerarik galtzen Euskal Herriko politikaririk intelijenteenetako bat dela erakusteko, eta sozialisten eta EAKoen desairearen biharamonean «Euskalherria» izenpean bildu diren kazetariei egindako deklarazioekin erakutsi du.

Une zaila da PNVrentzako, protagonismo politikoa PSOEek eta HBk hartzen bait dute. Baina eskuetan zer duen bada, eta erabiliko du. Artzalluzek zenbait pista luzatu du. Hasteko, Artzalluzek abisatzen du ez dakiela justu zein den Madrilgo Gobernuaren helburua, ETA egoera arrazoinezko batez bukatzea edo ETA zatitzea. Segitzeko, partiduek onartua daukatela ez egotea negoziaketa politikorik ETArekin eta Gobernuaren artean. Aurrerago, ETArekin harremanen informazioa ukatzen zaiola Gasteizko lehendakariari. Gero, biolentziak batzuetan lagundu duela autogobernu kotak lortzeko. Bukatzeko, koalizio gobernua arriskutan jarri daitekeela.

Betiko leloak? Behar bada. Baina joan honetan karta bat baino gehiago baduela erakutsi du Artzalluzek. ETArekin harremanak hotzago edo beroago eraman ditzake, abisatzen du, ETArekin bere eszizioaren bila dabilzala adierazten dihonean. PSOEri negoziatzeko problema gehiago edo gutxiago sortu diezaiotkeela aurreratzen dio. Zortzi urte dituzten instituzioak ere gogora erazten

dizkio, eta instituzio horietan berak duen nagusitasuna oroiterazi ere bai, bide batez.

Zertara heldu dira errege espainolak?

Baina koalizio gobernua arriskutan dagoela abisatzean, PNVk negoziazio aro honetan protagonismo puska bat eskatzeko beste arrazoin bat ateratzen du mahaira. Zeren eta zer gertatuko litzateke Jose Antonio Ardantzak gobernu krisi bat planteiatuko balu? Zein dinamika berritan enbarkatuko litzateke Gasteizko Parlamentua? Karta mordoska dauka PNVk, Aljerren bere abotsa entzun dadin.

Sozialistek erabaki behar dute, hala ere, Aljerren orain arte emandako urra- tsei zein segidarekin luzatu. ETak beti mahai gainean ipintzen duen KAS alternatibaren puntu zailen eta zentral bezala Autodeterminazio eskubidea eta Nafarroa —Hego Euskadira marko politiko bateratua— aipatzen dira. Nola interpretatu, garaiotan, Juan Carlos eta Sofia errege-erregina espainiarrak Nafarroa etortzea?

Artzalluzen ustetan, Komunitate Autonomoko eta Nafarroako sozialisten artean erizpide ezberdinak egon daitezke, Urralburu eta Arbeloaren mutilek hola erantzun diotelarik Hego Euskadiko marko politiko bateratuari. Alderantzizko interpretaziorik ere eman da: Nafarroan sozialistek noizbait zerbait berria planteiatu beharko dutelarik, eta gero eta indar handiagoz ikusten den UPNk navarristen protagonismoa hartu ez dezan, Erregea ekarri dutela, bide batez UPNren presentzia itzalpean uzten saiatuz. Sofistikategia iduri lezake, baina sozialistek berriz beren jarrera aldatuko badute, sofistikazio maila bat beharko dute.

Une delikatuak

Une delikatuak sartuta dago gure politikagintza: jokalaria asko dira, nork bere interesak dituelarik, eta jokalarien jarrerak elkarrengandik oso urrun. Denbora, gainera, mugatua da. Felipe Gonzalezek eskaintza beti hor ez dela egongo abisatu du, eta ETak antzera erantzun dio.

Denbora mugatu horretan, hain urrun dauden jarreraren arteko elkarganatze bat emango ote da? Martxoak emango du horren pistarik. Orain dela gutxi konponbideren bat aurkitzekotan uda bitartean iritsi beharko zuela ere esaten zen. Zalantza handiak eta espektatiba izugarriak, eguraldia ere zoratu zaigun negu honetan.

INAKI ZUBIONDO

D iruaren hotsa

EEEren Akordioa

Lehengo astearen amaieran, azkenik, Europako Ekonomi Elkarteko buruzagiak akordio batera iritsi ziren, aurreko saiakeraren porrota gaindituz eta, bide batez, urte honetako aurrekontua, urtarilaren lehenetik indarrean egon behar zuena, onartua izan da. Hortik aparte, zenbait erreforma egitekotan gelditu dira, horien artean EEEren gastuak finantzatzeko diru-iturri berriak aurkituz.

Hau dela eta, hemendik lau urtetara EEEren aurrekontuak EEEren Barne-Produktu Gordinaren %1,2a suposatuko du. Berez, zenbaki txikia gaur egungo estatuarekin konparatuz, gutxi gorabehera %40-45ean bait dago zifra hori. Hala ere, errealtatean zifra horrek adierazten duena baino edukin handiagoa du.

Akordio honetara iristeko oztopo handienak EEEren nekazari gastuetan aurkitzen ziren. Izan ere, EEEren gastu guztien %65a nekazari produktuen prezioak bermatzeko eta nekazari produktzioa orientatzeko erabiltzen bait da. Berez, kopurua handia da nekazaritzak eramaten duena eta horregatik, sektore hau txikia duten estatuen errezeloa orain arteko bidetik jarraitzeko. Estatu kaltetu hauen artean Britainia Handia dago eta hortik datoz hainbat eta hainbat haserre Thatcher anderearen alde- tik. Halere, kalte hau apalagoa izan dadin, Britainia Handiak txeki bat jasotzen du urtero.

EEEren helburu nagusia industri eta zerbitzu ondasunak libre mugitzea da merkatu zabal horretan; era honetan, interes haundiena estatu indartsuenek dute, batipat Mendebaldeko Alemaniak, zeren eta honek produktutako ondasunek oztoporik ez bait dute nahi estatuen mugetan. Honetarako prest daude EEEen egiten dituzten gastuak hortik eskuratu- ko dituzten dirutzak baino haundiagoak izateko; gainera, nekazaritza txikia du eta beste estatuetan baino jende gutxiago kaltetzen du elkarte honek, hauen artean estatu pobreenetako nekazariak daudelarik.

Bestalde, nekazari aurrekontuari neurriak hartuko zaizkio, urtetik urtera EEEren Barne-Produktu Gordinaren hazkundearen %80a igoko bait da, hemendik aurrera, erlatiboki indarra galduz joango delarik. Hau ikusten zen. Lehenbizi, nekazariak aho herstekeo diru-laguntzak eman zaizkie, era berean berauen produktzio-mailak kontrolatu direlarik. Gero, indarrak ahuldu zaizkien bezala, laguntza jeitsi, azkenik produ- zten duten enpresa handienak eta emankorrenak geratuko direlarik.

Garaiak iritsiko dira nekazari- laguntzak kenduko zaizkienak, Iparrameri- kan gertatzen den erara, ekonomia kapi- talista bat edo honen estatua ezin bait daiteke aritu etengabe nekazari ahulei diru-laguntzak emanez. Denbora leku- ko.

BALEREN BAKAIKOA

BIDEO ETA FILMEEI AHOTS, HOTS ETA MUSIKA EZARTZEKO PREST

ARBATZALDE ETXEA - SAN ROKE AUZOA Tf 46 29 64 - 45 96 29

Udalaren egungo arazo larriena

Iruñeko Udalak Foru Haziendarekin hamabi mila milioiko zuloa

Urtez urte Iruñeko udalak hamabi mila milioi pezeta defizita generatu du, Foru Haziendarekiko zorra izaki. Horregatik, egoera hau konpondu nahian ari dira negoziaketan udal eta Nafar Gobernuaren administrazioak. Guzti honi buruz eta udalaren egoeraz mintzatzeko Iruñeko alkatea den Javier Chorrut-engana jo dugu.

Alde Zaharrean nahi luke Chorrut-ek Unibertsitatea.

ARGIA.— Joan diren hauteskundeetan Javier Chorrut-ek Iruñeko alkatez eskuratu zuen. Nola aurkitu zenuden udala?

Javier Chorrut.— Ni udalean sartu nintzenean Iruñea momentu konfliktibo batetan zegoen. San Ferminetan izan zen eta hirian jaiak zirela medio, arazo batzu konpontzeke zeuden, adibidez barraken kokalekuarena eta 'Encierro Txiki'arena. Baina hauek momentuko arazoak ziren eta banetazko arazoak udalaren barruan aurkitzen ziren, oso desantolaturik bait zeuden funtzionarioen oporrak eta gorporezkoen aldaketa. Hala ere, topatu nituen arazo larrienak udal ekonomia-egoera gorria, hiriko garbiketa eta hiritar segurtasuna ziren beste batzuren artean. Bestalde aparkaleku eza eta zirkulazio problemak nituen ere, baina hauek ez ziren hain garrantzitsuak eta zentzu honetan Alde Zaharrean egoera hobetzeko neurriak hartzen hasi gara.

zako udalaren barruan aurkitzen ziren, oso desantolaturik bait zeuden funtzionarioen oporrak eta gorporezkoen aldaketa. Hala ere, topatu nituen arazo larrienak udal ekonomia-egoera gorria, hiriko garbiketa eta hiritar segurtasuna ziren beste batzuren artean. Bestalde aparkaleku eza eta zirkulazio problemak nituen ere, baina hauek ez ziren hain garrantzitsuak eta zentzu honetan Alde Zaharrean egoera hobetzeko neurriak hartzen hasi gara.

A.— Iruñeko Udalak Foru Haziendarekin hamabi mila milioiko zuloa du. Nondik dator zulo hau eta zergatik ailegatu da udala honelako egoera larriara?

J.Ch.— Udalak ez du inolako zorrik Foru Haziendarekin, baina Iruñean obra batzu burutu dira finantziaketa urriarekin, Santo Domingo azoka, Gaztelu plaza, Behe Nafarroako etorbidea eta abar aurrekontu mugatu batekin eginak dira, zera, aurrekontuek bi osagai desberdin dituzte, bat aurrekontu arrunta eta bestea puntakoa, orduan lan batzu bigarren aurrekontu gabe egin dira, hots puntako aurrekontu gabe. Guzti honi udalean sarreraren eta irteeren artean dagoen diferentzia gehitu behar diogu, eta hau dena kontutan izanik egoera larri honen azalpena ikus dezakegu.

A.— Orain Foru Haziendarekin berriketan ari zarete arazo ekonomiko hau konpontzeko asmoz. Zein akordiotara iristen ari zarete?

J.Ch.— Momento hauetan irtenbide bat aurkitzen saiatzen ari gara, orain Iruñeko udala eta Nafar Gobernuak gai honetan ados ipintzen ari gara eta hau oso garrantzitsua da, batez ere trantsizioetik ez dela adostasunik izan kontutan hartzen badugu. Dena den oraindik lan handia egiteko dago, baina gure arteko giroa berotu da eta orain Iruñeko hiriko arazoak mintza gaitzen.

Oraingoz, hiru elkar hizketa izan ditugu eta Nafarroako Gobernuaren jarra guttiz aldatu da. Udaleko taldeak ekonomia-eragilearekin Nafar Gobernuaren proposamena onartu du, noski, matizazio batzuekin. Beste gai batzuetan adostasuna lortzea zailagoa da, adibidez Unibertsitateari dagokionez.

A.— Baina zein da Nafar Gobernuaren eritzi konkretua?

J.Ch.— Hasierako planteamenduetan ados gaude. Arazo ekonomikoak buruz

Banderen legearen kontestuan sartzen du dantzarien ikurriñaren afera alkateak.

asko aurreratu dugu. Baina oraindik, beste arazo batzu zabalik geratzen dira, kapitalitatearena, esate baterako. Hala ere akordio batzu jadanik burutu ditugu eta arazo ekonomikoak gainditzeko neurriak hartzen ari gara, alde batetik 3.500 milioi emango digute aktibo erostetan eta Hazienda Lokalen banaketan 2.400 bat milioi ditugu, guzti hau aurrekontu arruntetan sartuta dago. Beste aldetik sarrera eta irteeren artean 1988rako izango den defizita gainditzeko Nafarroako Gobernuak 1.500 bat milioi emango digu fondo galduan. Honekin asko konpon daiteke, orduan hamabi milioiko zuloarena ez da arazorik larriena baizik eta generatzen den defizita urtez urte gainditzeko bideak aztertea. Horretarako udalak oraindik

aurrera ahalegin handiak egin beharko ditu defizitari aurka egiteko.

A.— Nafar Gobernuaren eskutik Iruñeko Udalak beste nafar gorporek baino diru laguntza gehiago jasotzen du. Zergatik ematen zaio tratamendu diferente hau?

J.Ch.— Iruñeko hiritarrek Nafarroako zergarik handienak jaso behar ditu. Horregatik udala eta Nafar Gobernuaren artean Harreman Agirian barruan egoera honi soluzio bat bilatu diogu, bi administrazio hauen artean oreka bat eskura dadin. Nafar Gobernutik ailegatzten zaigun diru kopuruak ez ditu Nafarroako beste udal administrazioak zertan izorratu behar.

Gainera, kontutan hartu behar da Iruñea hiriburuak Nafarroako biztanle

guztiei beste gorporek ematen ez dituzten zerbitzu batzu eskaintzen dituela, esate baterako COTUP zerbitzua (billabesak) Iruñeko udalak finantziazten du eta zerbitzu honetaz Burlata eta beste herri askotako biztanleak ere benefiziaturik dira. Osasun zerbitzuen azpiegitura garrantzitsuenak Iruñean dago, Andraize kasua adierazgarria dugu.

A.— Nafar Gobernuak eta udalaren artean ezezik udal talde ezberdinen artean ere unibertsitatearen koka-lekua eta proiektu eritzi ezberdinak sortzen ari dira. Nola dago eztabaida hau mementu honetan?

J.Ch.— Nafarroako Gobernuak monokolorra da, udala berriz, plurala, zazpi bait dira bertako talde politikoak, eta beti uste ezberdinak. UPN-n orain akordio batera iristearen beharra ikusten dugu, baina ez da bat ere erraza izango.

Nik, alkate bezala, Alde Zaharra aukeratu nuen Unibertsitatea kokatzeko, baina Nafarroako Gobernuak proposatzen duen eredu departamentala ezin da kokatu hiri zaharrean zeren eta eredu honek hiru kontenedore handi eskatzen bait ditu eta Alde Zaharrean ez dago inolako etxerik hiru mila metro jasan dezakeenik. Beste irtenbiderik bilatu beharko dugu eta eskualde honetan unibertsitatea kokatzea posible ez balitz behintzat unibertsitate bertatik ateratzen diren zerbitzuak Alde Zaharrean kokatzen saiatuko ginateke eskualde hau berreskuratu dezagun.

A.— Iruñeko Udal Dantzari Taldeak ezin du ikurriña eraman egiten diren kultur manifestaldietan lehenagoko gorporek galerazi egin zion eta. Zer uste du Iruñeko alkateak?

J.Ch.— Hau ez da egungo arazoa, lehenagoko gorporetatik bait dator, eta pleno bat tartean dago. Plenu hartan dantzari hauek beren kultur manifestaldietan erabili beharko zituzten enblema eta jantziak erabaki ziren eta hor ez zen ikurriñaren erabilpena sartu. Nire iritzia pertsonala nahi baduzu esango dizut hor dagoela banderen legea eta ni ez naizela horren kontra joango.

A.— Bukatzeko, zein dira UPN-ek dituen udal proiektuak?

J.Ch.— Gauza asko egin nahi ditugu baina horietako garrantzitsuenak esango dizkizut, alde batetik Iruñeko garbiketa eraginkor bat lortu behar dugu, iruñear herritarrei segurtasuna eman behar diogu, hondatzen ari diren eskualde batzu berreskuratu behar ditugu, eta bestetik zirkulazioaren eta apar-kaleku ezaren arazoak konpondu nahi ditugu. Orokorki bi dira gure helburu nagusiak, segurtatea eta garbitasuna.

MARTA DIEZ

Martxoko hauteskunde munizipalei begira beldurrez

Armada eta droga, zazpi gerrila-talde, liberalak eta kontserbadoreak

Urtarrilaren 25ean Carlos Mauro Hoyos prokuradore orokorra hil zuten droga trafikatzailleek. Aurtengo kolperik oihartzuntsuena izanagatik, beste asko gertatzen ari da, egunero, Colombian. Egoera politiko gorabeheratsuari drogaren arazo sekulakoa eranstean zaio, egun, inoiz ez bezalako biolentziaz.

«Colombiako historian aurreneko aldiz, 88ko martxoan alkateak ez ditu botere zentralak aukeratuko, herriak sufragio unibertsalaz aukeratuko bait ditu zuzenean. Horrek kemena ematen digu, borroka honetan jarrai dezagun, orain arte liberalak eta kontserbatzaileek beren gisa banatu duten espazio politikoan, ezkerreko gobernatzeko gauza dela erakutsi dezagun». Braulio Herrera, FARC taldeko gerrilari ohia, egun UP (Unión Patriótica) erakunde legalaren partaidea da horrela mintzatzen zaiguna. Gorderik bizi da, legalidadean sartu zenetik heriotz-eskuadroiek behin eta berriro mehatxatu bait dute.

Alde batera droga da...

Badirudi UPk indarra baduela, hala mendian nola hirietan ere. Mugimendu hau 1985ean sortu zen, Belisario Betancur presidente zelarik gobernuak eta gerrila talde horrek bakerako akordioa

(1984) sinatu eta gero —nolanahi ere, indar hori 86an urnetan botoetarik %4,4ean zifratu zen (320.000 botu), errekor bat halere Colombiako ezkerrentzat.

FARC erakundeak armak bertan behera utzi zituen arren, bere eta gobernuaren tropen artean zenbait istilu gertatu da joan den urtean. FARCEkoek baptatu UPkoentzat segurtasun garantiak esijitzen dituzte, ez bait da sobera eskatzea, izan ere hiru bat urte honetan UPko bostehundik gora partaide —beren artean bi senatore, parlamentuko hogeitabat deputatu eta hainbat alkate eta zinegotzi— hil dituzte paramilitarrek eta hil dezaten ordainduriko gainerako bandek.

Jaime Pardo Leal izan zen 86ko presidentzialetan UPko hautagaia. 87ko urriaren 21ean hil zuten, Bogotatik gertu. Orduan, ohi ez bezala, Virgilio Barco presidente liberalak errudunak sei-

84ean tregoa sinatu zuten indarrak oro

nalatu zituen: Gonzalo Rodriguez Gacha «mafioso», hain zuzen ere, haserreturik zegokeena zeren eta Pardo Leal-ek MAS (*Muerte a los secuestradores*) talde paramilitarraren partaide gisa salatu zuelako.

Alde batera drogarekin egiten dugu topo. Colombia drogaren inperioa dela orok jakina da. Droga trafikatzailleek begi makurrez ikusten dute ezkerreko aurrera atera nahi duen nekazal erreforma, beronekin hainbat lur eta ontasun galduko bait lukete. Drogak daukan indarraren lekuko Jorge Luis Ochoa-ekin arestian gertatu dena dugu: gobernuak bera eta beste lau «mafioso» atxi-

...ezik, harez geroztik armetara itzuli dira.

lotu eta (EEBBetara) estraditatzeko agindua zabaldu duelarik, «Los extraditables» erakundea ageri da. Ochoa kanporatuz gero alderdi tradizionalak buruak hilko dituztela zemai eginik.

...beste batera Armada...

Beste alde batera berriz, eta inbestigatzen zailago baldin bada ere frogarik franko aurkeztu izan da, Armada dugu. Giza-eskubideen aldeko batzordearen presidente den (eta aldi berean esplizitoki mehatxaturik dagoen) Alfredo Vasquez-en esanetara, «hilketa eta desagertaketa kasuekin lotutako armada ofizialen izenak argitaratu zituelako hil zu-

ten Jaime Pardo Leal». Zenbait militarren inguruan ari omen ziren azterketak hersten; (hil zuten baino lehenago noski) inkesta bat agindu zuen Carlos Mauro Hoyos-ek. Hori ez zitzaion Manuel Guerrero Paz armadaren komandante-buruari batere gustatu: beronen ustetan, gertatzen diren hilketak gerrila talde desberdinek elkarren artean dituzten konponezinen ondorio dira.

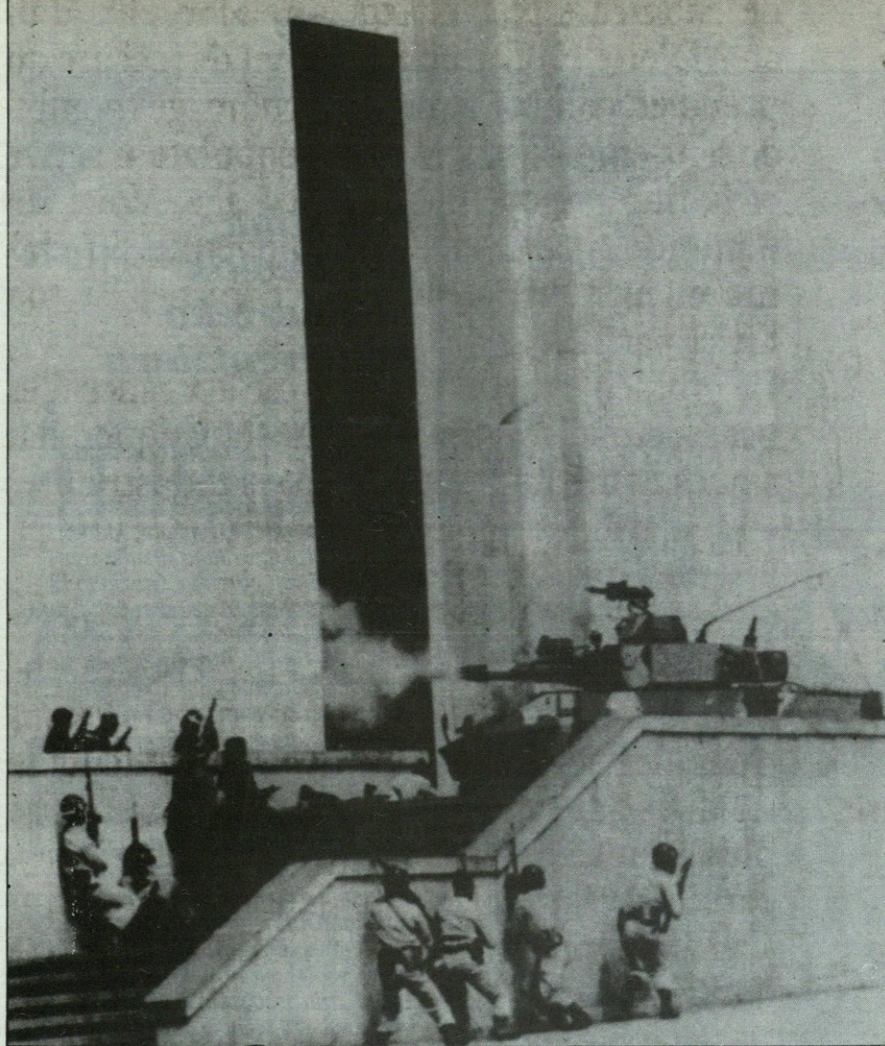
Azalpen errazegia, horrelakoren bat izan daitekeela ukatu gabe, garbi bait dago orain arteko milaka hildakoen artean gehienek ez bait zuten zer ikusirik gerrila taldeekin.

Palestina, El Pireo-tik nazioarteko konferentziara

Borroka diplomatikoa —ohi bezala— gudalekutik urrundu da, oraingoan Atenasen kokatuz. OLPk gertaturiko «bakearen itsasontzia», juduek orain 40 urte igorritako «itzuleraren itsasontzia»ren parekoa, Greziako El Pireo portutik atera ezinean dabil, 400 kazetari eta laguntzailek noiz aspertu zain. Israel eta EEBBen presioak nabarmen eta ezagunak izan dira, «hiltzaileen barkua», «gaizkileen bidaia» eta antzeko kalifikatzailek ez delarik falta izan sionisten aldetik. Shamir, Israelgo lehendakariak, adierazi duenez, «barkua itsasoratzen uztea etsai ekintza da, guda agiri baten antzekoa». Badira ja hiru armadore azkenean ezetza eman diotenak OLPri, mehatxuak tarteko. Guzti honen aurrean, harrigarriak dira beste batzutan «terrorismo» hitza horren arin erabiltzen dutenen isiltasuna, eta mendebaldeko estatu «aurrerakoien behe mailako ordezkaritza.

Bitartean, Gaza eta Zisjordaniako borroka markoa indartu egin da, israeldarren zapalkuntzaren gainetik. Bere garaian Jordania edo Libanok izan zuten base zentzua, eta Estatu berriaren hedatze oinarria izan zitekeena Palestinara bertara itzul daitekeela ematen du. Jakina, ez da gauza erraza izango, eta hor daude 56 hilak eta ehundaka zaurituak frogatzeko, baina hala eta guzti, Palestina erreferentziaz gain, borroka gunea ere bilakatu da berriz. Aldi berean, Georges Shultz-ek 25era aurreratu du ekialde hurbilerako bidaia, Jordania eta Israelekin harremanak izateko. Palestindarren oihua zenbait kontzepzio sinbolikoz —autonomia mugatuaz— ito nahi da. Noiz arte ukatuko zaio Palestinari autodeterminazioarako bidea? Noiz kenduko du burutik Israelek Palestinako arazoa konpontzea palestindarrik gabe?

Iñaki Goitioztza

85eko azaroan M-19k Justizia palazioa hartu zuen, Armadak ondorioz triskantza itzela burutu zuelarik.

•••

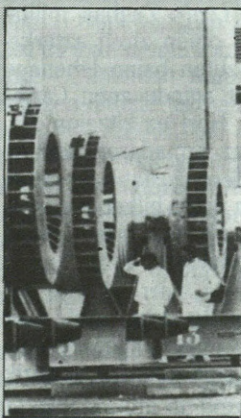
Merzenario batek hitz egin du gainera. Gonzalo Ortegak esan duenez, Bucaramangako Ricaurte erregimenduko Luis Orlando Ardila kapitainaren menpe zegoen, horrek UPTar batzuk eta Sabana-de-Torres-eko alkatea, Alvaro Garcés, hil zitzaizkion agindu zizkion. Berak ez zuen alkate hori akabatu nahi izan, eta dimititu zuen, horratik beste batzuek betekoa zuten sententzia, 87ko abuztuaren.

«Rambo», «Los exterminadores», «Alianza Americana Anticomunista», «Amor por Medellín» dira heriotz-talde horietako batzuen izenak. Sindikalistak, nekazarien buruzagiak, kazetariak... baina bai homosexual, prostituta, edo besterik gabe bagabundo edo kloxardak hiltzen dituzte. Prentsan mehatxaturiko pertsonen «zerrenda beltzak» agertu dira azken hilabeteetan. Lehenbiziko zerrenda agertu zen egunean bertan (pasa abuztuaren 25ean) zerrendako bat, Abad Gómez, Medellín-eko udalerako liberalen hautagaia hil zuten balazoka. Pardo Leal ere zerrenda hartan zen... Informazio horiek publikatzen zituen *El espectador* egunkariaren zuzendari zen Guillermo Cano bestalde 86ko abenduaren garbitu zuten...

...baina gerrilak ez du amore ematen

Parlamentuaren urte hauetako zereginik zailena beharbada nekazal —eta hiritar— erreforma delarik (baina parlamentuan soilik nekez erabakiko dena, onerako behintzat: Kongresuko partaideetatik %80a lurjabe handiak dira eta), hortik kanpo gerrilarekiko tirabirak ditugu protagonista.

Virgilio Barco-k gerrilari bere baseak kentze lanari lehentasuna eman dio.

EEE, erreforma ahaleginetan

Elkartearen partaideek egunotako bilkuretan norainoko akordioak lortzen dituzten, ez da garbi ageri lez rook idazteko unean. Europako nekazal eta finantzaletan erreformari buruz ere betiko

bi kontzepzio globalak kontrajartzen dira: elkartea ekonomia merkatu gisa soilik ikusten dutenena —epe motzeko aterabideak bilatzen dituztenak: Britainia Handia eta Holanda dira jarrera horretan

tematienak oraintxe— eta bere dimentsio sozial eta politikoa azpimarratzen dutenena —epe erdiko soluzio bila dabilenak: hegoaldekoak, gehienbat.

Esan nahi bait da, mendialdean («eskualde gorri» inguruan batez ere, gerrila sendo den lekuetan alegia) azpiegitura obrak, osasuna eta hezkuntzari buruzkoak, elikadura planak diseinatu ditu. Hots, colombiar ekonomia oso ahul dago (munduko merkatuan kafearen prezioen jaitsi direlako batipat), eta eginkizun horiei ekiten lanak izango dituzte —eta beste alde, plan horiek ez dute benetako erreforma orokorrik kontenplatu, berau gabe hanka-motz suertatuko direlarik gainerakoak.

Nonbait gerrilak ez du amore ematen. FARCEk —ez barne eztabaida ugari gabe, dirudienez—, tregoari eusten baldin badio ere, bera eta beste bost erakunde armaturik garrantzitsuenek (M-19, ELN —aktiboena, seguru aski, momentuan—, EPL, «Comandos indígenas Quintín Lame» eta PRT) «Simón Bolívar» koordinakundea osatu zuten, pasa den irailez. Bakeari buruz berriro gobernuarekin hizketan hasteko prest zeudela esan zuten.

Gobernuaren erantzuna, gerrila taldeak zatitzeko bere betiko politikari jarraiki, FARCEko estatu-nagusira zuzenean joatea izan zen. Lehenbiziko aldiz, gobernuak ezagutzen du ze, hizketan hasteko, gerrilariak armak utzi dituzten ez dela baitezpadako baldintza —han, inon baino logikoagoa da noski, legalidadean sartzen direnek bizia arrisku larrian jartzen bait dute. Gerrilak, bere aldetik, oso ondo neurtu beharko ditu aurrerantzeko pausak.

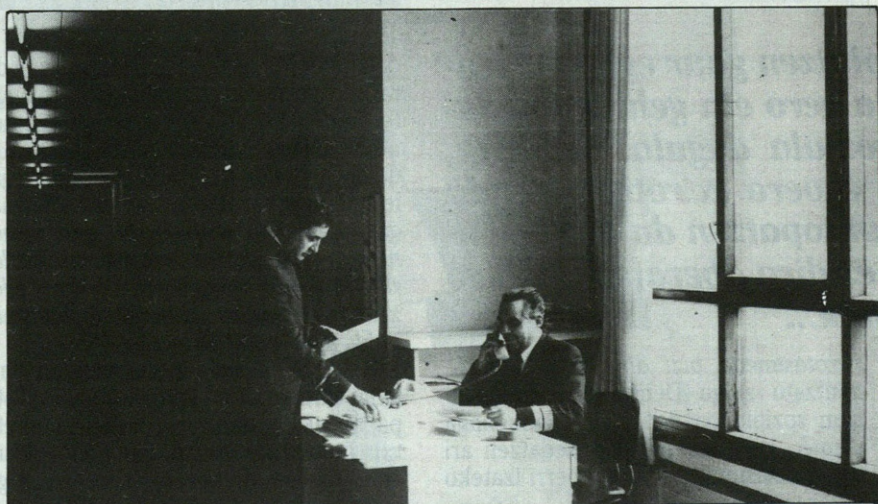
Bienbitartean, Brasil eta Argentina eta gero Hegoamerikako estaturik populutsuena den honetaz (laster 30 milioi lagun), inkognita bat dabil airean: Armadak —berarentzako Kongresutik harriarizko diru-emendapena lortu duena aurtene— zer egingo du...? Agian lehenago herria mintzatuko da, martxoko munizipalitatean!

PABLO SASTRE

Ikasleen Euskara Taldeak
administrazio euskalduna eskatuz

Unibertsitateko AZP-ren oposaketak euskararik gabe

UPVko Administrazio eta Zerbitzuetako Pertsonalaren funtzionaritzarako oposaketak burutzen ari dira egun hauetan. Oposaketa hauen oinarrietan euskara ezertarako ez agertzearen aurrean firma bilketa bat egin du unibertsitateko Euskara Taldeen Koordinakundeak, beste zenbait erreaziok izan duen emaitzarik eza ikusirik.

Funtzionari berri asko hartu ditu EHU-UPVk eta ez zaie euskararik eskatu. Unibertsitatea euskalduntzea ez da izan erretoretzaren kezka.

lazko urtearen bukaeran AZPren funtzionaritza lortzeko oposaketen oinarriak ezagutu zirenean, hainbat erreazio agertu ziren Unibertsitateko fakultate, Euskara Batzorde, Ikasleen Euskara Talde eta baita zenbait partidutan ere. Zergatia nabaria zen, probetan hizkuntzei buruzko aipamena honetara mugatzen baita: «Idiomas: Consistirá en traducir sin diccionario durante treinta minutos un idioma, francés, inglés o alemán del texto facilitado por el tribunal».

Larria baina arantzatsua

Arazoa dirudiena baino arantzatsua goa da, oposaketa hauek irekiak izan arren gehienbat bertan dagoen jendea funtzionari bihurtzera bideratuak baitaude. Horrela, euskara baloratzeak arriskua lekarkieke hauetako hainbati.

Administrazio eta Zerbitzuetako pertsonalari euskara eskatu eta unibertsitateko beste postu eta kargu garaietan daudenei ez eskatzearen kontradikzioa

azalerazi da, nolabait oposaketa hauen defentsan.

Euskara dela eta AZPko jendearekin enfrontamentua sortzearen arriskua ikusten zen unibertsitate barruan. Donostiako Zuzenbide Fakultatea izan zen gai honetaz arduratzen hasi zen lehena, eta oposaketen aurrean errekurtsio bat aurkeztea pentsatu zuten hasieran, baina azkenean atzera eragin zitzaion ideia honi.

Gauzak horrela, urtearen hasieran ekin zaio probak burutzeari Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabako kanpusetan fakultate eta unibertsitate eskolak Administrazio eta Zerbitzuetako Pertsonal funtzionariz hornitzeko.

Ikasleen firma bilketa

Dagoeneko oposaketak martxan egonik hauek gelditzea ia ezina bada ere unibertsitatean funtzionatzen duten ikasleen Euskara Taldeen Koordinakundeak bere erreizioa azaldu du, AZPren euskalduntzeak unibertsitateko euskalduntze prozesuan dextenteko garrantzia duelakoan. Arazo arantzatsua bada ere hizkuntzari egindako eraso dagoenetan utzi nahi ezean, firma bilketa bat burutu dute.

Firma horiekin batera Koordinakundeak zabalduetako orrian dienez, ikasleek administrazio zerbitzua euskaraz jasotzeko duten eskubidea oztopatu dezakete oposaketa hauek. Froga hau gaitzitzen dutenak bizitza osorako funtzionari bihurtzen dira eta gerora gorputz hau euskalduntzeko arazo oinarriak jarri ditzake orain euskararik eskatu ez izanak.

«AZPren euskalduntzea zutabe garrantzizko bat da, eta honetan Barbera erretoreak beste gol bat sartu die unibertsitatean hizkuntzaz arduratzen direnei, AZPkoekin ondo geldituz. Zalantzan jartzen dugu Unibertsitateko Euskara Batzorde Orokorra eta Euskararako Erretoreordeak duten pisu erreala» esan digute Ikasleen Euskara Taldeetako bozeramaleek.

Bilbo, Gasteiz eta Donostiako hainbat fakultatetan Ikasleen Euskara Taldeen bidez egindako firma bilketaren emaitzak joan den astean aurkeztu zituzten koordinakundeak unibertsitateko erretoregoan. Bi astetan ikasle euskaldunen artean bildutako milatik gora firmetan joan da oposaketen aurrean egindako eskaria: Sinatzaileari unibertsitatearekiko erlazio administratiboa euskaraz eman dakiola eta unibertsitateak AZPren euskalduntze plangintza berehala bideratu dezala.

A. ITURRALDE

Apostuak jokuak baino garrantzi handiagoa hartzen duenean

Azarezko jokoak, txiroen amets, aberatsen denborapasa

Inork ez du zalantzan ipintzen gaur egun sorteari tentatzeko dagoen irrika gero eta gehiago hedatzen ari den fenomeno soziala dugula. Jendeak, ahal duen neurrian, bere egoera txirotik aldendu nahiean azarezko jokoetan topatzen du konponbide. Harrigarria bada ere, ez dira aberatsak izango diru gehien jokatuko dutenak...

Azarezko jokoak dependentziazko gaisotasun bihurtzen al dira? Droga uztea baino zailagoa omen da jokoa uztea. Tragaperratan, bingoan, loterian 'engantxaturik' dagoenak ez dauka egun batetik bestera uzterik. Drogaren mendekotasunetik ihes egiteko zentroak ugaltzen diren bezala droga zabaldu den neurrian, jokoaren mendekotasunetik ateratzeko zentroak ere ugaltzen doaz jokoarekiko grinarekin batera.

Hainbestera ote da? Azarezko jokoak gaisotasun bihurtzen al dira? «*Bai, hala da; eta okerrera ez da hori, azken finean osatzen ez den gaisotasun bat bihurtzen da, batez ere txanponjale makina hauetan ibiltzen diren gizon-emaumeak jasaten dute hau. Hauek, diru asko irabazi arren, aje honetan murgiltzen dira hondamendira iritziz arte. Aberatsak direnak ez dute arazorik baina*

txirotasunean bizi direnak...». Halaxe mintzatu zaigu Deustuko Unibertsitatean soziologoa den Ruiz Olabuenaga jaunak, gero eta gehiago hedatzen ari den zaletasun bitxi honen berri izateko berarengana jo dugunean.

Hiru joko mota

Euskaldunon nortasunean beti azaldu ohi dira hitz hauek: Baietz! Ezetz! 'Zenbateko apustua?' Badirudi apostuak jokoa baino garrantzi handiago duela, baina sakonean hau ez da horrela, este-reotipo hutsa da.

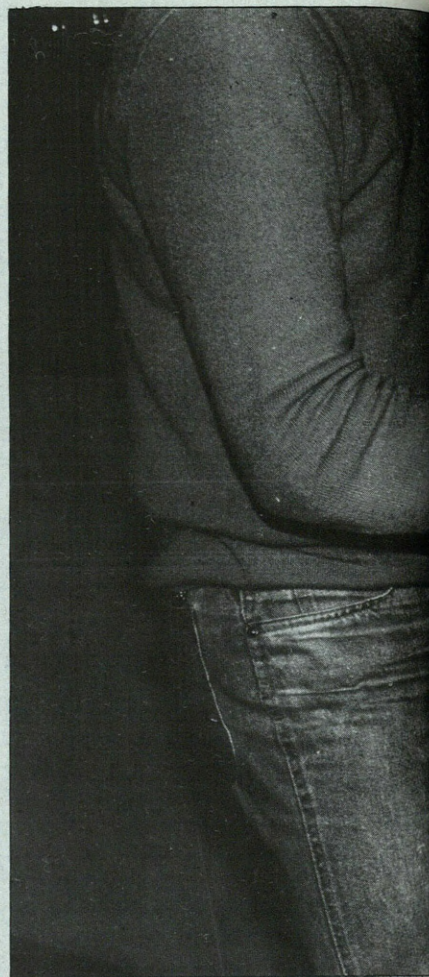
Jokoaren mundu honetan era guztietako jokoak baldin badaude ere, sailkapena egiterakoan hiru dira gehienbat ezagutzen ditugunak. Lehenik eta behin hobby-ak, hau da astialdian edonori gustatzen zaion gauza bat egitea. Joko honetan brikolaia, argazkilaritza, bi-

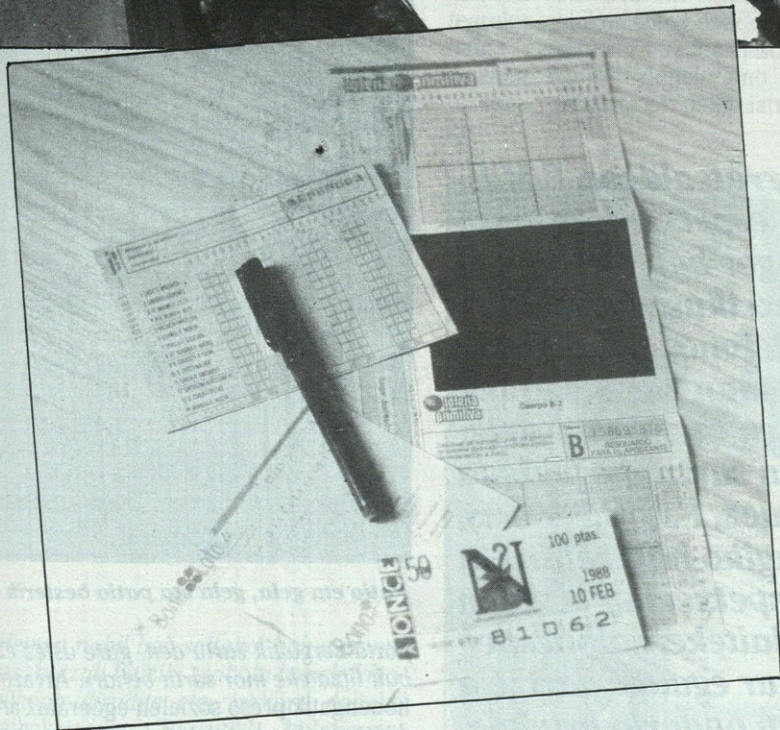
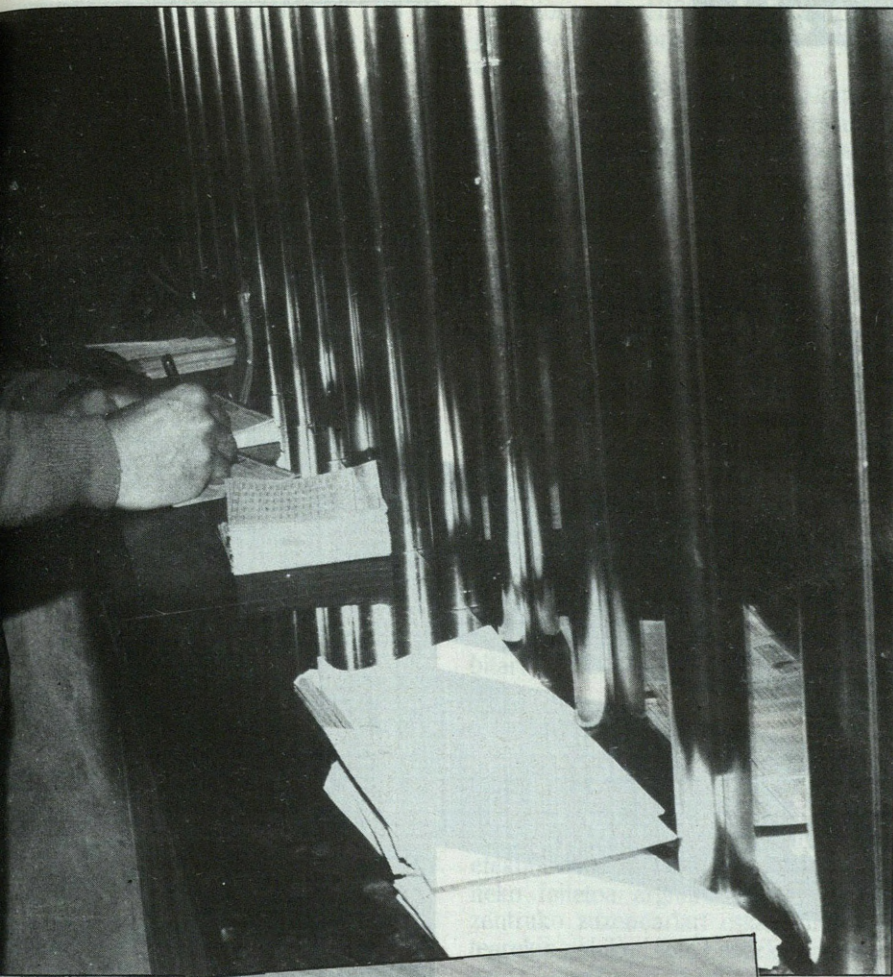
daiak eta horrelako ekintzak sartzen dira. Bigarrenik azararekiko desafioa egiten duten jokoak. Bigarren multzo honetan loteria (nazionala eta primitiva), dadoak, bingoak, ONCE eta txanponjale makinak sartuko lirateke. Olabuenagak esan digunez «*bigarren multzo honetako jokoak arriskugarritasun mailarik handiena dutena izaten dira, edozein momentuan jokoarekiko kontrola galdu egiten bait da*».

Azkenik, desafio pertsonalaren barnean sartzen diren jokoak ditugu: pilota partiduak, aizkolaria, atletismoa eta txirrindularitza beste batzuen artean. Hiru multzo desberdin hauek hiru gizarte mota desberdinekin koerlazioztatzen dira. Lehenengoa trebetasuna eta langilearen gizartearekin, bigarrena gizarte fatalistarekin eta azkenengoa gizarte estrategikoarekin, hirugarren joko honetan irabazteko estrategia on bat erabiltzea funtzeskoa delako.

Tradizioa aldatu da

Ikuspuntu soziologiko batetik Euskal Herrian ditugun azarezko joko motak gizarte fatalista baten barnean ezarri ditzakegu, neurri handi batetan azararen menpean gaude. «*Euskadi herri langilea izan arren, bertako hobby-ek Alemanian eta Ingalaterran gertatzen den*

gei urte inguru euskaldun askok beren sosak pilota partiduetan eta herri-kiroletan erretzen bazituzten ere, gaur egun joko modernoetan aritzeko zaletasuna jaio zaigu eta horren adibide garbia Bingoan topa dezakegu. Populazioaren %10a Bingoan jokatzen du. Bingoan utzitako diru mordoak 'izugarritzko astakeria' dela aitortu digu Olabuenaga soziologoak.

Nolako status-a halako jokoa

Azarezko jokoetan murgiltzen den jendea zein motatakoa den itaundu genionean zera esan zigun; «alde batetik lana gehiegi atsegin ez duen jendea, bestaldetik hobby-etaz 'pasatzen' dutenak eta azkenik jokatze baldintza ekonomiko zein fisikoetan oso ongi ez dabilzanak. Beraz, hoiEI gelditzen zaien aukera bakarra azarra da. Azar honen barnean status bakoitzaren pertsonak bere joko berezia du; hara nola Bingoan jolasten dutenak erdi klaseko-tik gorakoak izaten dira eta baita ere, nahiz eta arraro izan, kamionari asko. Loteria mota desberdinetan ordea (Nacionala, 'Primitiva' eta ONCE), behe klaseko bezeroak izaten ditu sostengu nagusi. Kineietan (futbolekoak, QH-koak) jende gazteak jokatzen du gehienbat».

Egun, nahiz eta luxu handietarako egon ez, bada zenbait pertsona «batez ere emakumeak», bere statusa gizartearen aurrean erakutsi nahi dutenak «horretarako beren bitxi eta larruzko beroki ponposoak besteen aurrean harro jazen dituzte. Euskal Herrian ez dago gisa honetako emakumerik; ETA-ren beldur dira eta beraz, hemen bere statusa agertarazi ezin dutenak zenbait larunbatetan Madrilera joaten dira beren bitxi garestienak erakusteko asmoz».

Pobreek gehiago gastatzen dute

Aztertutako datuen arabera aberatsak Loteriara jokatzen dutenean ez dute berrehun pezetako txartel bakar bat erosten, ez eta gutxiago ere... a ze diru mordoak joaten zaien! Pobreek aldiz, sarriago jokatzen dute baina diru gutxiago noski. Proporzionaliki, aurrekontu familiarren arabera, azkenengo hauek dira diru gehien gastatzen dutenak. Jokatze prozesu honetan txiro eta aberatsen artean desberdintasun nabarmen batzu aurkitu ditzakegu. Pobreak salbapen gisa jokatzen du, azarrari aurre egiten dio bere egoera ekonomikoa konpondu nahian. Aberatsak ordea negozio gisa jokatzen du, bere oreka ekonomikoa ziurtaturik dagoelako.

JABIER MARKOS

bezalaxe ez dute arrakasta handirik. Hemen, emakumeak dira hobby gehien praktikatzuten dutenak, batez ere puntua egiten eta josten (%40ak du hobby mota hau). Bestaldetik, eta gizarte fatalistan barne gaudelako Loteria eta ONCE bezalako jokoa izugarritzko arrakasta dute. Euskadiko populazioaren %40a azarezko jokoen apostularia da», aitortu digu Olabuenagak.

tu digu Olabuenagak.

Hobby-etan ez dugu gure lehentasuna gehiegi aldatu; kirola betidanik hobby bat bailitzan kontsideratu izan dugu, eta kirol hauen artean futbola, atletismoa, txirrindularitza eta pilota izan ohi dira nagusi. Gure jokoarekiko tradizioa ordea, neurri handi batetan beintzat aldaketak izan ditu. Orain dela ho-

‘Salhaketa’, espetxeetako egoeraren
etengabeko denuntzia

Gartzelako legea

gizalegerik eza

Iragan Otsailaren 4eko arratsaldean F.M.B. barakaldotar gaztea Basauriko espetxera eraman zuten abstinentsia sindrome gogor baten efektuen pean. Bere egoera fisiko kaskarra ikusirik, mediku baten asistentzia eskatu zen telefonoz. Medikua, telefonoz baita ere, aspirina bi eman ziezaizkioten agindu zuen. Hobetzen ez zela ikusirik, isolamendu gela batetan sartzea egokiena litzatekela erabaki zen. Gauez, F.M.B.—k bere burua urkatu zuen. Heriotz tragiko hau behin eta berriro salatu izan den espetxeetan bizi den egoeraren adierazgarri izan daiteke; salbuespen penagarria baino, gaur egungo gartzela sistemaren ondorio krudela.

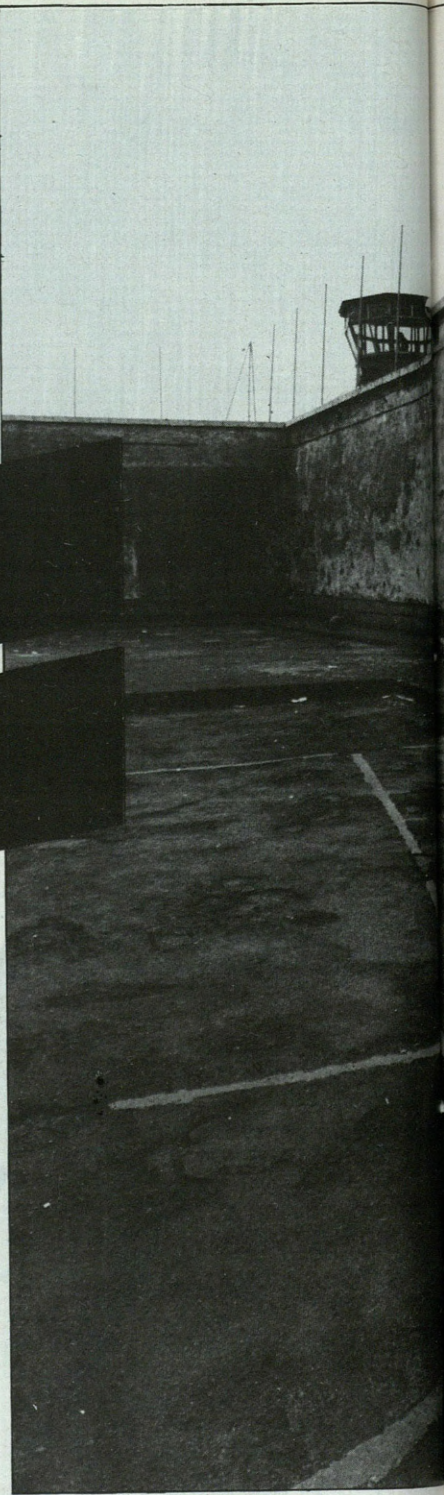
Gartzelen egoera hau salatuz dihardu lanean Salhaketa Presoen Aldeko Elkartek duela urte batzutatik. Gartzela berak esistitzearen aurka borrokatzen du Salhaketak, baina gaur egunean egon hor daudela ikusirik, bertako giza eskubideak eta legezko kondizio minimoak bete ditezten lan egiten du.

Gartzelaren munduarekin kontaktu zuzena duten jendeak osatzen dute Salhaketa, abokatu, mediku eta soziologoek gain senide ugari ere. «Ez da kasu soilak eramateko egindako erakunde», esaten digu Salhaketakako partaide den Rafa Sainz de Rozas abokatuak, «norbait barruan badago, ez digu in-

Patio eta gela, gela eta patio besterik ez.

porta zergaitik sartu den, gure ustez ez bait litzateke inor sartu behar». Arrazoi honengatik preso sozialen egoerataz arduratzen dira batez ere, bai espetxe barrura informazioa banatuz zein judizial mailan denuntziak jarri egoera konkretuei erantzuteko. Guzti horretaz gain kalera begira zabaltzen dute eten-gabeko salaketa hau gizarteak kontzientzia hartu dezan gertatzen ari denari buruz.

Espetxeetako egoeraren alde gordi-nenetakoa osasun eta higienarena da.

berkulosis edo HIES bezalako gaitzen presentzia edo problema psikiatrikoen agerpena.

Honen aurrean Salhaketak kaltetuen-tzako indennizazioak erreibindikatzen ditu, administralgoaren 'babesaren' pean gertatutako edozein kalte bere erantzuna jaso behar bait luke legearen arabera.

Lanaren eskubidea espetxean

Baina, jakina, legeak dioenaren eta egitan gertatzen denaren arteko aldea eskandalokoa da. Teorian presoaren gizar-tearekiko adaptazioa nahi duen gartzela sistema honek hainbat eskubide eskaintzen dizkio espetxeratuari baina zeldaren atean betebeharren zerrenda luze bat baino ez du aurkituko. Adibidez, lan duin eta ordaindutakoa izateko eskubidea du presoak gartzelan dagoen bitartean baina ia inork ere ez du praktikan.

Puntu hau da Salhaketaren oraingo borrokaren aspektuetako bat: lan hori lor dezaten zein pauso eman behar diren adierazi eta aurrera eramaten laguntzea presoek. Lanaren eskubide hau efektiboa bihur dadin 'Barruan Lan' izeneko folletoa argitaratu dute. Berez, zentruko zuzendariari eskakizuna egitearekin nahikoa izan beharko litzateke baina ezezko erantzuna jasoz gero, Auzitegi Konstituzionaleraino hel daitezkeen errekurtsioak palnteiatu daitezke.

Baina eskubidearen errekonozitze soila ez da nahikoa lana izan dezazun; Basauriko espetxean dagoen Olga G.—ri adibidez, «zentroak ordaindutako lan hori eskaini ziezaion» eskatzen zuen Bilboko auzitegi batetako 87ko Iraileko sententzia batek, «beti ere, horretarako zirkunstantzia objetibo eta subjektiboak emango balira». 'Zirkunstantzia objetiboek' aitzaki horretaz baliatuz lanik ematen ez zitzaionez, hitzok ken eta zentruak oztopo guztiak ezaba zitzen errekurtsio berri bat egin behar izan zuen Olgak, lana eman zitzaion arte. Gainera, gartzeletan presoek egiten dituzten garbiketa eta bestelako zereginak ez omen dira 'lan' eta horren trukeko diru eta Segurantzia Soziala ukatzen zaizkie.

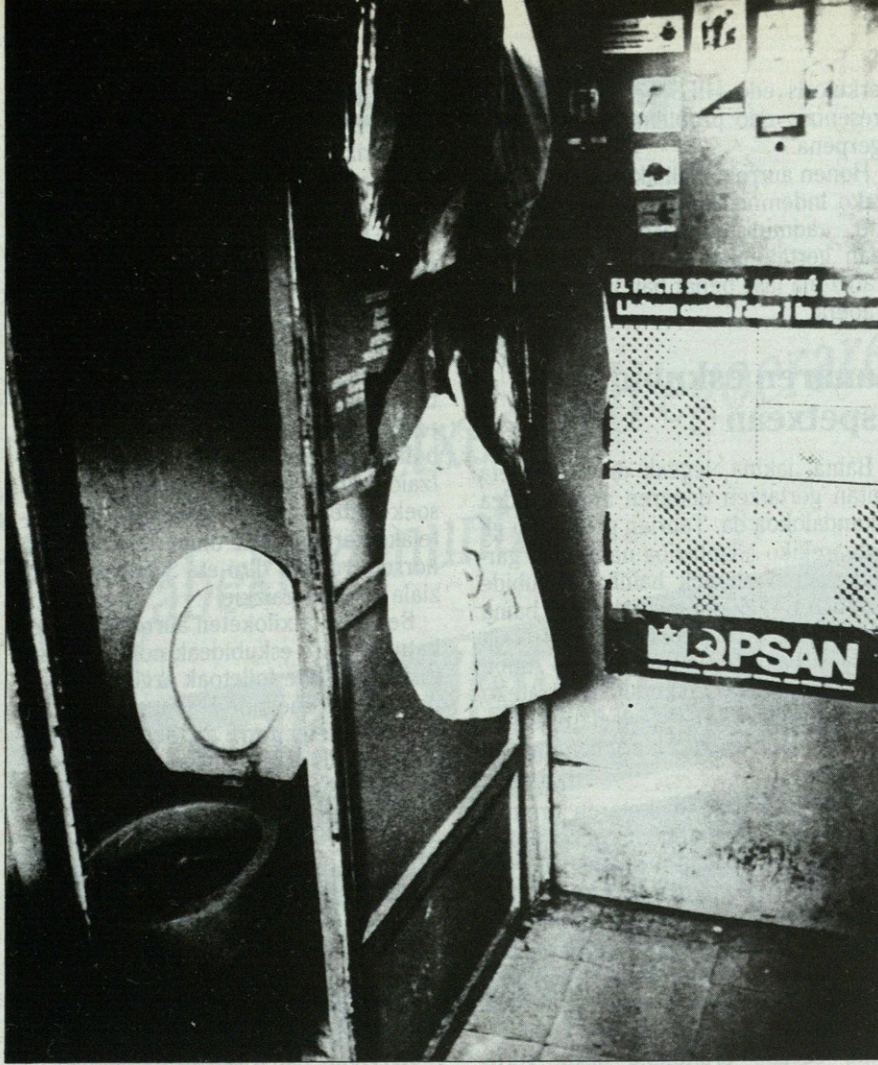
Bestalde, atxiloteten aurrean nola jokatu eta zure eskubideak nola defendatu jakiteko ere folletoak argitaratu ditu Salhaketak, helbide-arakapen, kontrol eta atxiloteketei aurre egiteko, edota Habeas Corpus eta defentsa eskubidea nola eskatu behar diren jakiteko. Salhaketaren azken lorpenetako bat izan da, esaterako, Basauriko gartzela traslatoetan erabiltzen diren furgioak ezabatzeko, elkarrekin tartejarritako errekurtsio baten ondorioz, legeko baldintza minimoak betetzen ez zituztela ikusirik. Presondegi Zaintza Auzitegiak gai honetaz zabalduko autoan esaten zenez, furgioak 'dimentsio oso txikitako 20 zeldatxotan banatzen dira, bakoitza bi jarlekurekin, bertan doanari klaustrofobiako sentsazio angustiosoa sortzen diolarik dudarik gabe'.

Eskubideen azalpenik ez; betebeharrak gelako atean.

«Hemen nabil bai, saltoka, baina ez pomez, hotzak baizik; txabola hauek frigorifikoak dirudite eta» irakurri daiteke Salhaketaren 'Barrutik' boletinean, lruko espetxeko nagusien, departamentuan jasotako testimonio batetan.

«Beste kontu bat garbiketarena da, bako bat xaboi eta bi tanta lixiba ematen dizkigute hil osorako», dio beste testimonio batek. Gauzak horrela, ez da harritzeko gartzeletako osasunaren egoera penagarria; hor daude hepatitis, tu-

Baldintza higienikoak osasunaren kalterako.

Erregimen irekia, oraingoarentzako irtenbide

Kontutan hartzekoa da aurreko erreibindikapen horiek ikuspegi 'legalista' batetatik eginak direla, indarrean dagoen Presondegi Legea bere osotasunean beteko balitz, egoera izugarri hobetuko bait litzateke. Baina fondoko arazoa ez da hori, espetxearen instituzio bera guztiz negatiboa bait da Salhaketakoen ustez. Teorian nahi den errehabilitazioa lortzeko gai ez den gauza bistakoa da Salhaketarentzat, hori baino efektiboago litzateke erregimen irekiko sistema. Hori da Sainz de Robles, Salhaketako abokatuarentzat, «*oraingo egoerarentzako irtenbiderik errealistena, erregimen irekian frogatu bait deza-kezu zure bizitza normala egiten duzula eta ez zarela arriskua gizartearentzat*».

Zentzu honetan urrats bakan batzu baino ez dira. Bilboko Audientziak 1984an hasitako programa batetan, adibidez, 16 toxikomanok espetxea utzi eta baserrietan errehabilitatzen dihardute, baina zifra minimoa da hego Euskal Herriko lau espetxeetako (Basauri,

Nanclares, Martutene eta Iruñea) populazio osoarekin gonbaratuz gero. Gainera erregimen irekiarena gaur egunerako irteera litzateke, aurrerago begiratuz gero espetxearen instituzioa guztiz ezerezatzea bait du helburu Salhaketak.

Hain sarri aipatu izan den masifikazioaren arazoa, gartzelaren gaitz guztien jatorri bezala, ez da espetxe berriak eraikiz konponduko, Salhaketaren ustez, beste alternatibak eskeiniz baizik. Askotan leku eza eta masifikazioa aitzaki tankerako esplikazio bezala agertu izan dira espetxeetako egoerataz hitzegitean. Jende gehiegi egoteak *mafien* sorrera dakarrela ondorio ere esan izan da, baina arazo honen atzean beste bat dago, drogarena, neurri handi batetan gaur egungo gartzeleratze gehien jatorrian dagoen arazoa. Gartzela barruan droga mugitzen duten mafia hauek berezko giro bortitza areagotu egiten dute; zenbait kasutan funtzionarioak ere inplikaturik egoten direlarik droga espetxean sartzeko bideetan.

Ez bakarrik mafien aurrean, funtzionarioen indarkeriaren aurrean ere defentsarik gabe aurkitzen dira espetxeratuak sarritan. Istiluak sortzen direnean

adibidez, funtzionarioek parte bat erre-daktatzen dute espetxeko Erregimen eta Administrazio Batzorderako. Era-kunde honek barne tribunal bezala funtzionatzen du eta funtzionarioaren 'akusazio' partearen aurrean, espetxeratuak bere testimonioa baino ezin du adierazi, defentsarako beste baliabiderik gabe. Esateko beti funtzionarioaren bertsioak irabazten du eta preso isolamendu gelara eramaten dute gehienetan. Legez, isolamendu gela bakarkako gela normal soila izan beharko litzateke, baina praktikan zigor-gela bezala funtzionatzen du, expreski debekatua dagoen zerbait.

Arazoaren oinarri soizala

Drogaren gai berak arazoaren jatorria zein den argi azaltzen du: delinkuentziaren oinarri soziala. Hirietako suburbietako jendeak osatzen du espetxeetako populazioaren gehiengoa, familia oso konfliktiboekin, arazo sozial eta ekonomikoz josiak. Arazoaren berritente honetan ere lanean ari dira Salhaketakoak, senideekin kontaktoan, bilerak eginez, batez ere familien barne autoetsima sentinedua sortu dadin, «*kontutan izan bait behar da zein familia desegituratuta sortzen diren kasu hauek*».

Auzoetan egin beharreko lana ezin bestekoa da, prebentzio mailan batez ere. «*Gure ustez, segurtasun politika batentzat ere*», diosku Rafa Sainz de Robles-ek, «*irtenbide errepresiboek, polizia gehiago jartzeak, ez dute balio; lan prebentibo batekin konbinaturiko oinarritzko zerbitzu sozialen ezarpena egin beharko litzateke auzoetan, bizitza baldintzak hobetzeko*».

Ekimen honetan, prebentzio soziala aurrera eraman nahian, eta dagoeneko esistitzen den egoera larria hobetzen ahalegintzen dira Salhaketatik. Lan honetan espetxeetan bertan daudenak ere aritzen dira, 'Barrutik' izen esanguratsuaz ateratzen duten boletinean kolaboratuz.

Hala ere, Salhaketak atentitzen dituen kasu gehienak preso sozialenak izanik, «*ateratzen diren bezain laister ahazten dute dena askotan*», Rafak aitortzen digun bezala, «*preso sozialen kontzientzia politikoa ez bait da oso haundia*». Puntu honek kontrako efektua ere sortzen du, jendearen inkomprentsioa, espetxera eraman dezaketen arrazoi politikoekiko sentsibilazio maila nabaria den bitartean, preso sozialen egoerarekiko ardura ez bait dago hurren zabaldua.

LUIS FERNANDEZ

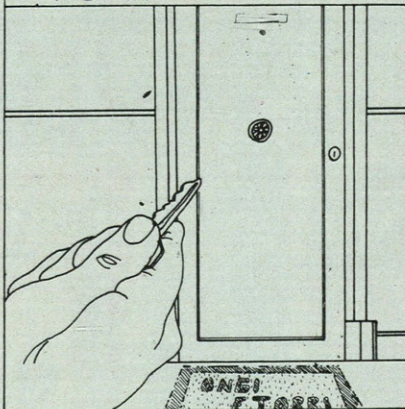
BOKARTA

Morau
Txeroki

TXAKURREK ESKANDALO PUBLIKO-
AGATIK ATXILOTU MINDUTEN BAIWA
EZ ZITZADAN ZAILA GERTATU
GABARDINA BAT EMAN ETA BOST
MINUTUTARAKO KALEAN NENGON
ETXERAKO BIDEAN

WHISKY TRAGO BATEK HIRIAREN
HEZETASUN SAPOREA KENDUKO
ZIDALAKOAN

TELETONTAN BIGAREN KATE-
GORAKO FILMA BAT IKUSIZ LOAK
HARTUKO NINDUEN

LINDA BONBOI BAT ZEN, SUMENDI BAT BEZALA NOIZ
LEHERTU, GAUR ERUPZIOA TOKATZEN ZITZAION

GAUR BEHINTZAT NAHIAKO NUEN
KALEA

DISEINU BAT

IRIZARREN DRAGOI modeloa

GOI MAILAKO

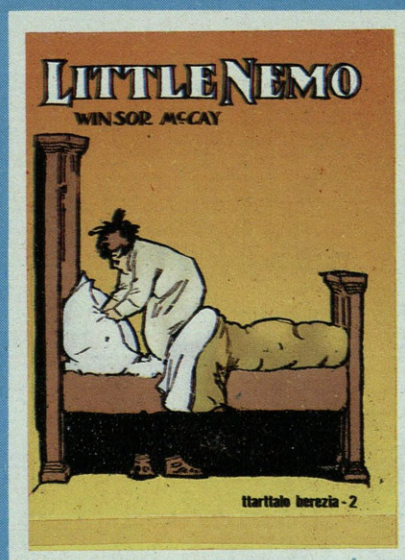

IRIZAR

Capazitatea,
konforta eta diseinua,
IRIZAR
kalitatearen zigiluarekin.

Barrio San Andrés, s/n. ORMAIZTEGI Gipuzkoa Tel: (943) 881900 - Telex 36670 IRKA E

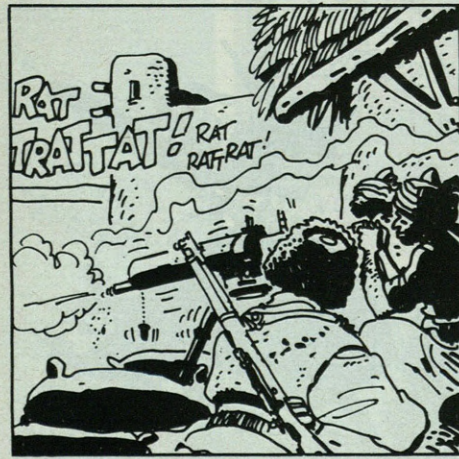
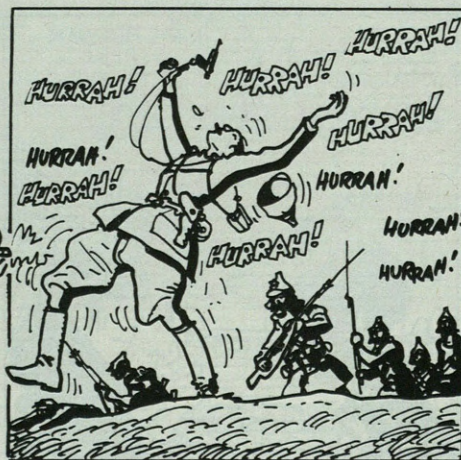
EZ UTZI IRAKURRI GABE

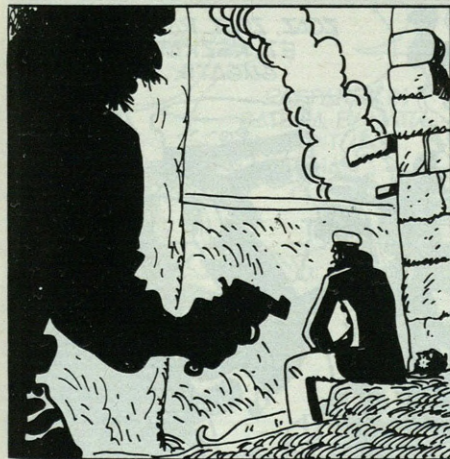

NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

A BETIDANIK
JAKIN DUT TRAI-
DOROA ZINELA...
CHEVKET
BERA BEZALA
GAINERA.

TIRA, TIRA,
GOAZEN
PACHAREN-
GANA
...

... EZ DA BEHARREZKOA
IZANGO. TRAIIDORE ERRUSIAR
BAT GARBITZE-
KO EZ DUGU
PACHAREN
BEHARRIK
...

LOTU EZAZUE GIZON HORI
KAINOIAREN
ΔHOAN

E... UNETXO BAT...
ZEIN
KAINOI?

EZ ZAITEZ BELDUR
IZAN CAID. EZ DUZU
EZER SEN-
TITUKO.

NOLA EZ DU-
DALA EZER SEN-
TITUKO? KAINOI KOL-
PE BATEZ AIREETA-
RA BIDALIKO NAUZUE
ETA EZ DUT BELDU-
RRIK IZAN BEHAR?

CORTO, CORTO,
NON HAGO?
MADARIKATUA,
AI, AI, AI NEGAR
EGIN ARAZTEN
DIDAK...
AI, AI, AI

BENETAN
DIOTSUT
EZ DUZULA
EZER SEN-
TITUKO
CAID.

ASKATU CAID-A
BEREHALA

RASPAREKIN
BATERA BUKATU
NAHI DITUZU
EGUNAK
?

BESTE
KAINOIAN
LOTUGO
DUGU?

JAKINA...

BANG! SWAK!

SOK!

LOTU RASPAREN
ONDOAN.

EZIN DUZUE
HORI EGIN.

ARRANOPOLA CORTO...
HAURTZO BAT
BEZALA
HARRAPATU
HAUTE

Duela 27 urte hasi zen Karmelo Otaegi Loiolako Herri Irratian lanean. Irakaskuntza utzi eta lokutore gisa. Ordutik hona, Urolako bailararen babesean kasik euskara hutsean aireratzen den Loiolako Herri Irratian egunak eta urteak eman dituelarik, Francoren garaietan hasita komeria frango ezagutu duen bere irratitari guztiz lotuta, mikroaren aurrean euskal kultura bultzatzeko prest beti ere. Zuzendari orde bezala ari da egun lanean. Irratigizona dugu beraz Karmelo. Langilea oso. Mikroaren aurrean ari zela harrapatu dugu, 'nik zer esango dizuet ba?' bota digularik hasteko.

Karmelo Otaegi: 'Euskal irratigintza ez da behera joango'

«Garai hartan gehiegi konturatzen ez baginen ere borroka giroa izan zen. Beti korrontearen kontra, beti abisuak, mehatxuak eta mugak ezarriak. Albisterik emateko baimenik ez genuen, bakar bakarrik berri 'lokalak'».

GALDERA: Loiolako Herri Irratiko zuzendari ordekoa zara egun. Nolatan hasi zinen?

ERANTZUNA: Loiolako Herri Irratia sortu ondoren entzun genuen irrati egin behar zela Azpeiti inguruko bailaran, baina errosarioak erreztzeko eta horrelatsukoetan aritzen zenez kasu gehiegirik ez genion egin. Baina, halako momentu batean dei bat izan nuen. Etoritzeko. Ahozkatze frogak egitera etorri nintzen, gustatzen omen zitzaizen nire ahotsa, hitz egiteko era, eta zerbait egiteko asmoa zela eta etorriko al nintzen egunero zenbait orduz eskatu zidaten. Klaseak emanda libratu ondoren etortzen hasi nintzen.

GALDERA: Urte mordoxka honez gero segur aski. Zenbat bezala?

ERANTZUNA: Hogeitazazpi bete dira oraintsu, nahiz eta probak egiten lehenagotik hasi. Orduan ikusi nuen zein zen irrati honen proiektua; hasera batean, kontatzen dugun bezala, nahiz eta aita Bergara hasi eta asmoak elizkizun, errosario eta hemen inguruko nekazariei zuzentzea izan, gerora ikusi zen estatuko elizaren irratikate baten babespean aritu behar genuela. Eta hortik hasi ginen gu, piskanaka piskanaka irratsaio geroz eta gehiago eginez eta momentu bat iritsi zenean, duela dextente, irakas-kuntza utzi eta irratira lotu nintzen zeharo.

Gerora ere aritu nintzen irakaskuntzan, urtebeteko ixilaldia ere izan bait zen, arazo teknikoak zirela medio. Gure borroka izan zen orduan geureari eustea, COPE katearen Gipuzkoako bakarra bait zen. Borroka asko egin izan behar genuen, baina hala eta guztiz Madrilko ministeritzan ez genuen 'aita pontekorik' izan, eta aldiz, bai etsaia eta orduan hau istea erabaki zuten. Ikusten zen irteera bakarra, bai hemen bai Madrilen, F.M.ra pasatzea zen. Emisora bat F.M.n ipintzea orduan abentura haundia zen eta guk itxi aurretik kanpaina bat eratu genuen jendeari zuzendua, ea prest egongo al ziren gu apoiatzeko. Herriaren erantzuna oso ona izan zen —geroago atentatua jasan genuenean bezalaxe—. Bost mila bazkide genituela baimenak eskatu eta F.M.n hasi ginen.

GALDERA: Hemendik pasatzen hasiak izango ziren ordurako musikari, kantari, kulturako jende eta beste zenbait, emisio laikoak baziren ordurako, ezta?

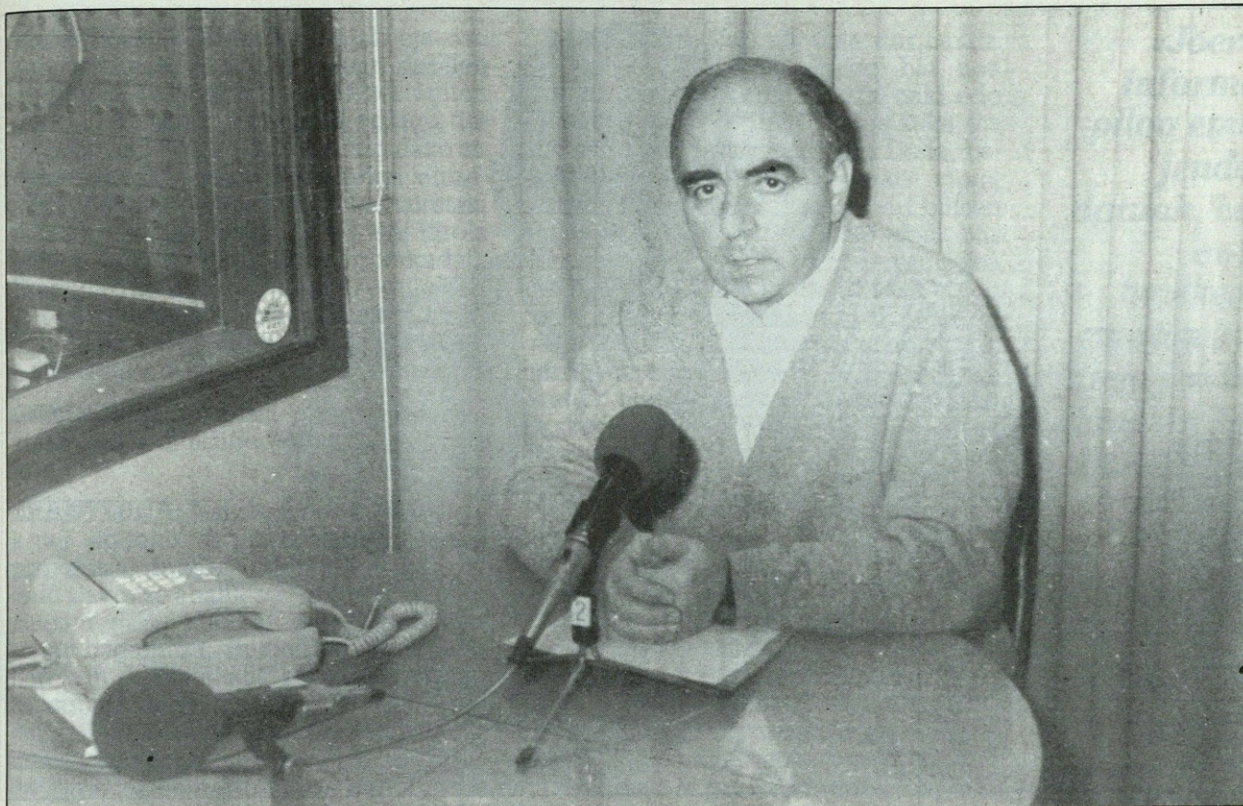
ERANTZUNA: Bai, bai, musika saioak... gogoratzen naiz bazirela kiroletako kolaratzaileak ordurako, baserritarrentza-

ko irratsaioak, Luis Iriondo, Joxe Mari Iriondok ere bertsolari, trikitilari eta mundu horrekin egundoko lana egin zuen... Nik azpimarratu nahi nuke, garai hartan gehiegi konturatzen ez baginen ere borroka giroa izan zela. Beti korrontearen kontra, beti abisuak, mehatxuak eta muga ezarriak. Albisterik emateko baimenik ez genuen, bakar bakarrik berri 'lokalak'. Baina hortik aparte kantu bat ipintzen zela edo ez zela ipintzen, euskara gehiegi erabiltzen genuela, salaketak edozein modutara sartzen zizkiguten. «Honaino» esaten baziguten, gu handik edo hemendik aitzakiak bilatzen saiatzen ginen haraino iritsi ez ezik gehixeagora ere ailegatzeko. Geroago etorriko ziren bestelako planteamenduak: Hemengo gaietaz eta arazoaz euskaraz emititzekoaren aldekoak baginen ere, libre genuela ohartu ginenean hizkuntzaren arazoaren oztopoekin aurkitu ginen, lagun gehiago behar genituen irrati eta gu bakarrik nola moldatu...?

GALDERA: Herriko irratigintzaren panoraman ze leku betetzen du Loiolako Herri Irratiak gaur egun?

ERANTZUNA: Badago tendentzia bat, halako ikuspegi bat irrati honekiko, eta da Segura Irratia edota Arrate Irratiarekin parekatzekoa. Konparaketetan sartu gabe, denak aitortzen digutena uste dut: beste era batetako irrati egiten dugula. Eta nik uste hedadura haundia dugula, hasera haseratik. Bestalde Donostiako Herri Irratikoekin aro batean izan dugun lotura dela eta ere jendea ohartzen da horretaz.

Gure nahia gauza bat izan da eta bestea gure eginbeharra. Hau da, gure nahia beti izan da, euskara hutsean aritzea, asmoa ez zen elebiduna izatea. Baina bide horretan ondo hasi baginen ere, atzetik bai bait zegoen halako bultzada bat, instituzioetatik laguntasun bat. Subentzio bat eman ziguten euskara hutsean aritzeagatik, edota euskara geroz eta gehiago sartzen saiatzeagatik geure irratigintzara. Baina, nonbait orain zuen aldizkariarekin gertatua gertatu zitzaigun guri ere duela urte pareka. Murritzuz ez baino guri zeharo kendu ziguten dirulaguntza hori. Ez dugu builarik atera baina horrek bere ondorioa ekarri du. Horrek ez du esan nahi irratigintzan atzera goazenik, hizkuntza arloan bai ordea. Euskara aldetik atzerakada egin da eta jendea kexu da. Hori ez ote dugun gaitzik? Hasi ginen sistema hartan gero eta gehiago ari ginen. Informatiboak ez ezik dena eman nahi genuen euskaraz, baina horrela dago orain. Badiro euskara garestia dela.

GALDERA: Euskara aitatu dugu. Zein da Loiolako Herri Irratian euskarak duen presentzia, gehientsuena, ala?

ERANTZUNA: Dudarik gabe gehientsuena, eta proportzio haundian gainera. Gure kalkuluen arabera orain %70ean gaude. Gure helburua orduan —eta orain ere— aurrera jotzea zen. Badirudi eritzi ezberdinekoak ez garela batzuek eta besteek, hau da, elebitasunak komunikabideetan ez duela batere etorkizunik. Eztabaidatu daiteke, baina errealitatea hori da. Guk euskarara gero eta gehiago jotzen ari ginen bezala, orain oztopo bat jarri zaigula eta mugaturik gaude la ekonomi aldetik.

GALDERA: Iaz hamahiru frekuentzien banaketa burutu zen. Zer perspektibak irekitzen ditu iragarriak dauden beste hamasei F.M. frekuentzi berrien banaketak?

ERANTZUNA: Pentsatzen dut konpetentzia haundia egongo dela, gehitu egingo dela. Badakit Herri Irratiak baduela bat eskaturik Gasteizen. Aurreko urtean eskatu zuenean baztertu egin zen COPEk eskatu zuelako. Gertatzen da gu COPEkin ez garela oso ondo ibili bolara batean. COPEkiko borroka Madrilekin gobernu mailakoa bezalakoa da. Prolema da guk gure autonomia nahi genuela COPEngandik. Eta autonomia hori onar-

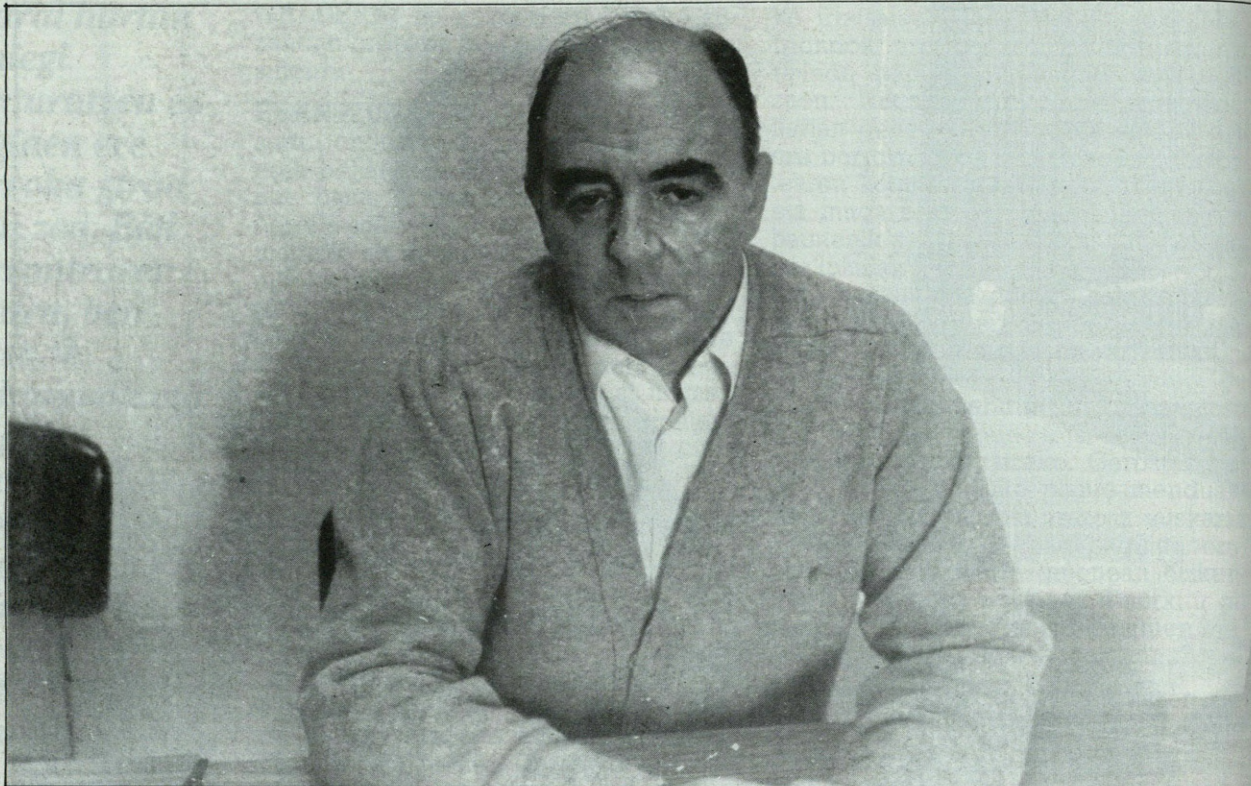
tu arte borroka dextente egon da. Orain autonomiaz gabiltza, eta joño! Gasteiz hor dugunez, Araba Euskadi denez, COPE sartu baino nahiago genuen Herri Irratia sartu.

Banatu diren frekuentzia horiek gehienak ez al dira erdaldunentzat? Horiek zer asmo duten ez dakit oraingoz, baina euskarari buruz pentsatzen dut ez dutela asmo gehiagorik. Guretzat konpetentzia izango direla nabarmena da, eta aitortu behar da. Konpetentzia gutxienean sortuko digute Gipuzkoako barrenean gaudenoi. Denak Donostia, hiria nahi dute. Irratigintza kalitatekoa eta aukera gehiagokin hiri nagusietan egiten da. Pertsonaiak behar dituzula —edozein mailatan, kultura, politika...— hirian aurkitzea erreza da. Gure irratiaientzat zaila. Erraztasun gehiago daude baina. Hiriburuetan kokatuko diren irrati horiek ez dira hainbesterainoko konpetentzia izango Loiola Irratiarentzako. Nahiz eta beti izan konpetentzia, batipat merkatal arazoetan. Baikorra naiz, lehen dugun entzulegoa mantenduko dugu.

GALDERA: Nolatan ikusten duzu euskara irratigintzan?

ERANTZUNA: Euskarak atzeraka egin du. Baikorra izanez, kanpotik datozenak SER eta Donostiako Herri Irratiari egingo diote konpetentzia zenbait alorretan, kirol mailan; La Voz de Guipuzcoa eta

**«Beti izan dugu
interese berezi
bat, non gauden
kontuan
izanda, herri
txiki edo
ertainetako
informazio,
prolematika eta
arazoak biltzen.**

Radio Nacionalari... entzulego euskalduna eta euskaraz irratia entzun nahi duen jende kopuru hori ez dute eramango. Euskarak proportzioetan galduko du, baina gu eta Euskadi Irratikoei ez badi-gute kentzen, galtzen irtetzen al da eus-kara? Zifratan akaso ez, kopuru osoa kontutan izanik agian bai. Horiek etorri-ta gehitu ez da egingo. Baina euskaraz eginiko irratigintza ez da behera joango. Garbi dago zerbaitetan egin dugula atzera euskarari dagokionez. Hor geldit-zen bagara —hori baino gutxiago egite-ko asmorik ez dugu ez eta gutxiagorik ere—, gure ekonomi arazoa piska bat konponduz gero mantendu eta gehitze-ko asmoa badugu. Nire ideia da euska-rak irratigintzan atzera ez badu egiten ere geldi dagoela gutxienez.

GALDERA: Espero al duzu halako ja-rerra aldaketaren bat Madriletik datozen irratiegandik, somatu al daiteke euska-ra nolabait bultzatuko luketeela edo al-ferrik itxarotea da?

ERANTZUNA: Nik uste baietz, alferrik itxarotea dela, Madrileko horiek ez du-tela ekarriko euskararekiko zaletasunik. Gaizki pentsatuta ez eta Euskal Herriko gauzetaz... derrigortuta noski, Euskal Herriaz gogoratu beharko direla eta gu-re nortasun eta gaietaz akordatu behar-ko direla. Entzulego erdaldun bat aurki-tzen duten bitartean ez dira gogoratuko euskaraz.

GALDERA: Publizitate eskaintzak bal-dintzatzen dute, zer ikusia badute pro-gramen edukiekin?

ERANTZUNA: Garbi dago kirol mailan adibidez dagoen eskaintza publizitarioa dela dena. Besterik dauden saioetan in-teresa sortzen duten tamainan. Luis del Olmo sartzea ala euskarazko saio bat, ona izan arren, publizitatean antzeman egiten da. Baina beste zenbait kasutan euskararen eta erdararen arteko ara-zoak daude ala kalitate kalitate ezaren artekoak ere badira? Kalitateak interesa sortzen badu bai, baina batzutan intere-sa kalitaterik gutxiena duten lehiaketak sortzen dute. Ondo saltzen da eta ez da batere aberasgarri.

GALDERA: Irrati pobre xamarra egiten dela esan duzu. Duela urte batzuetakoa baino pobreagoa akaso?

ERANTZUNA: Zein alderditik begira-tzen diozun. Oro har aberatsagoa da, li-lura falta zaiolakoarekin ados nago, hori bai. Hori nola sortu? Irratinobela txarrez aparte lehenago egiten zen estatuko irratietan literatur kontakizun nagusien antzezpenak. Oso ondo egina. Irratigin-tza horrela ulerturik entretenigarri eta aberasgarri izan liteke. Oraingoz lilura hori falta zaigu.

GALDERA: Irrati desberdinen progra-mazioak oso estandarrak dirudite, mol-de beretik ateratakoak.

*«Banatu diren
frekuentzia
horiek gehienak
ez al dira
erdaldunentzat?
Euskarari
buruz
pentsatzen dut
ez dutela asmo
gehiagorik.*

ERANTZUNA: Estandarizatuak eta oso oso berdinak. Alor bakoitzean dabilen irratigizon bakoitzak besteek zer egiten duten beretsua eta gehiago egingo du-te. Segurutzat jotzen da, badakigulako al-damenekoak egiten duenarekin entzu-legoa badaukala eta hortik. Lehiaketak, berriak, musika, magazineak eta kirola (azken honek hartu duen gorakada!). Eredugarria da garai honetan eguraldia-ren berri emateari ematen zaion garrant-zia. Inoiz ez du bete eguraldiak hain-beste denbora (!).

GALDERA: Eta, zuen programazioare-kin markatu dituzuen helburuetara zoaz-te.

ERANTZUNA: Nahiko programazio ore-katua egiteko asmotan egiten dugun plangintza. Interesa duten gaiak, irra-tsaio bakoitza ahalik eta irekiena egitea, mugatu gabe gai batetara. Kultur alo-rean bagabiltza, kultur gai edo ideia hori izan dadila ahalik eta zabalena. Ent-zulegoari interesa sortaraziko dion zen-bait gai izan dadila. Helburua ahalik eta irratsaierik orekatuenak sortzea. Estan-darizazio batetan erori gara denok, bai-na zer zor zaio entzuleari? Zor zaio albis-tea, eta eman egiten zaio. Informazio eta entretenimendua, nahiko orekaturik daukagu, kirola ezik: denok bezalaxe gaineztaturik daukagu hau. Informazioa-ri baino kultur eta gizarte saioei gehiago eskaintzen diogu, garrantzia eman nahi izaten diogu, alde horretatik besteek baino oreka gehiago gordetzen dugu.

GALDERA: Nola definituko zenuke Loiola Irratia. Irrati modernoa dela esan al genezake?

ERANTZUNA: Modernoak al garen edo? Gure garaiko gizarteari dagokion irratigintza egiten dugula uste dugu. Ho-rrek moderno esan nahi baldin badu, modernoa da. Leporatzen diguten arren musika modernoa eta rocka ez dugula sartzen eta hortik nonbait topiko horien zera.

GALDERA: Nekazal giroan sarturik...?

ERANTZUNA: Daudenekotako beste topiko bat da baserritarren irratia dela Loiolakoa. Ez eta pentsatu ere, horren kontra nago. Hori euskarazko irratsaio bakanak egiten dituztenentzat geratzen da. Gainera, jakina, euskaldungoa gaur egun urbanoa da.

GALDERA: Pentsatzen dugu ez dela berdina izango Donostia, Bilbo edo Loiolan irratigintzan aritzea. Errealitate ezberdinei erantzun gaitu irratigintza bakoitzak?

ERANTZUNA: Bai, nik uste dut baietz. Beti izan dugu interes berezi bat, non gauden kontuan izanda, herri txiki edo ertainetako informazio, prolematika eta arazoak biltzen. Saiatzen gara Deba, Le-niz, Goiherri eta horietako herri mogi-menduak eta herri bizitasun hori biltzen eta azaltzen. Inguruko jendeengatik bizi gara, lagundu zigutelako eta entzulegoa ere hor dugu. Orduan horiengana heldu behar dugu eta konkreziorik gabeko gaiak erabiliz ez dugunez ezer egiten herrietara goaz. Esate baterako Euskadi Irratiak hori egiterik ez dauka, ezin da Euskadi osoko erdi tamainako herriak korritzen ibili. Hirietan daudenak ezin dute eta gu berriz, iristen gara.

GALDERA: Komentatzen da A.M.k ez duela kalitaterik, eta etorkizuna F.M.ean dagoela. Zer deritzozu horretaz?

ERANTZUNA: F.M.ra aldatu ginenean F.M.k bazuen esan duzun horixe bera, geroz eta gehiago zetorren F.M.a eta or-duan eta gehiago pasako ziren F.M.ra. Hogeitaz urte daramatzagu horrela. Itzuli al da jendea F.M.ra? F.M.n dabilen irratia beti eta orain ere musika ematen den frekuentziazat joa izan da. Kalitate alde-tik askoz hobea da F.M., nabarmena da. Ahobatez esaten zen duela gutxi mahai inguru batean, horregatik izango zela garai batean F.M.a etorkizunerako irra-ti sistema. Hamabost urte entzuten hori eta ez dugu ikusten oraindik. Akaso orain frekuentzia banaketa horiekin ohizko A.M.koak F.M.ra pasatuko dira. Lehen dauden irratia bai behinepein.

GALDERA: Zuk zer irratigintza mota egingo zenuke gustora?

ERANTZUNA: Hitz gutxitan esateko, entretenigarri eta hezigarria dena. Hitz potoloak izan daitezke, baina orain da-goen joeratik ezberdina. Joera da infor-mazio piloa ematea jendeari, datuak, baina ez zaio heziketarik ematen behar duen jendeari. Honekin behar bada ez dakit entzulegoa maxiatu, maneiatu, na-hi dugun geure erara. Salaketa hori ere etor daiteke. Komunikabide batek nere ustez hezitze funtzioa bete behar luke. Informazioa eman eta entretenitu beti izan dira irratia-aren helburuak, baina ho-rrez gaina ere badago gehien hezitzen duen gaia, kultura. Klaro, zer da kultura? Kultura zabalki harturik dena da. Eta kultura informazio falta ikaragarria dago. Iruditzen zait gaur egun irra-ti interesan-tea ere bai, baina pobrea egiten dela.

J.M. ARANO

J.J. PETRIKORENA

«Joera de informazio piloa ematea jendeari, datuak, baina ez zaio heziketarik ematen behar duen jendeari. Honekin behar bada ez dakit entzulegoa maxiatu, maneiatu nahi dugun geure erara. Salaketa hori etor daiteke. Komunikabide batek nere ustez hezitze funtzioa bete behar luke».

Bi gipuzkoarrek hiru hilabete pasa dituzte Argentina aldean...

Patagoniako gailur haizetsuetan gora

Xabier Ansa eta Txema Egizabal, andoaindarra bata eta donostiarra bestea, Patagoniako parajeetan bizitu ostean Euskal Herriko lurraldeetara bildu dira beste behin, mendizalearen haizeak jota duela hiru hilabete paseak hasitako mogida baten arrastoak eta igotako hiru gailur zorrotzetan bizitutako mementuak puri-purian dituztela.

Aspaldian hartu zioten tamaina Txema eta Xabierrek eskaladari. Egun orduak eta orduak pasatzen dituztelarik sokari lotuta grabitateari desafio eginez txikitatik datorkien mendiko zaletasunari jarraikiz buru belarri. Abenturaren haizeak jota Aralar eta Añamendietatik landa asko ibiliak dira beren 23-24 urtetan gazteok, sakelean sosarik gabe, Estatu Espainolean bezala Frantziako Alpesetan, Ifar Amerikako Josemiteko «Kapitan Haundia»n eta Peru aldean Andesetan ere.

Gau eta egun mendian, izarren dizdira jasoaz batzutan, hotzak janda bestetan, elurretan ekaizpean, beti gora, motxila kargatuta eroso, zuhertasunez pausoz pausoko amets asko zailtasun frango-
ren ostean gaintitzen.

Puntaren puntan

Hegazkin baten abiadan iritsi ziren urria amaitzeaz zegoela Buenos Airese-
ra, handik Rio Gallego aldera abiatze-
ko. Patagoniako hiririk haundiena den Rio Gallegon autobusera igo eta Calafat herrira gero, «guk egin beharreko mendietara gerturatzeko azken herria —dio Xabierrek—. Handik aurrera beste 200 kilometro genituen basoan sartu aurretik, errepide txarrago batetan barrena alokaturiko kotxe batez edo egin beharrekoak». Aurrean zituzten Hego Ame-

rikaren muturrean mitoak bilakaturiko gailur elurrik gabeak, zeintzuek orratz baten itxura hartuta mendizale hauen lilura piztu zuten aspaldian. Granitozko

Fitz Roy-ren muturretik bueltan rapelatzen ari zirela gauez, rapela trabatu eta bere horretan geratu omen ziren orduak, elurrari begira, hotzez akabatzen, zakurik gabe.

zutabe zorrotzak, teknikoki zailtasun haundikoak oso. Lau izen zuten buruan Txema eta Xabierrek: Poincenot, Fitz Roy, Cerro Torre eta Standhadt.

Hemengo aritzaren tankerako zuhaitzez jositako baso batera iritsi bezain pronto bertako borda baten aterpean sua piztu eta asko pentsatu gabe, azaroaren 3an, iritsi eta hurrengo egunean hain zuzen, Poincenot izeneko horratzari ekin zioten. «Han haize asko egiten dik, eta eguraldiaren tarte onak harrapatzea ezinbestekoa duk», esan digu Xabierrek. Haize latza egiten du beraz, Hego Buruari so dagoen lurralde menditsu honetan. Haize hotza, jelatua, Xabierrek dioenez. Goizeko lauretan irten buruko linterna piztuta, eta gaueko ha-
maiketarako bueltan ziren Poincenot-eko granito leunaren zirrikitu laburrenaz baliatuz gora emandako pauso bakoitza borda rako bidean gogoratuz, eta egindako balentria hartzaiari merke-merkean erositako arkume sahieska erreaz ospatzeko asmotan. Umorez gainezka eta morala topera zutela zeuden, ezin hobekiago hasi bait zituzten Patagoniako egunak, «primerako eguraldia eta hiru hilabete genizkian aurretik eskalatze».

Cerro Torreko orratz zorrotzak beste mendizale asko atzera bota baditu ere Xabier eta Txemaren kontra ezin izan du.

Handik bi egunetara Fitz Roy-ren erpina gozatuko zuten. Historia eta kontu askotako horratza dugu berau, mendizale ospetsu zenbaiten (Renato Casaroto eta Jean Afanassieff besteren artean) indarrak ezagututakoa. «Ordu asko eta etengabean aritu gintuan goizeko ordu-batean aterata. Hurrengo goizeko ordu-batean rapel bat trabatu eta bost orduz edo gelditu beharra izan genuen luze-luze eginda. Egundoko hotza pasa genian, elurra egin zian paretean kieto geundela eta gainera zakurik gabe harrrapatu gintuen», kondatu digute. Lehendabizikoz euskaldun bik gainetik begiratzen zioten Fitz Roy-ri.

Patagoniako haize zorrotza

Aste pare bateko eguraldi txarrak pairatu zituzten segidan. Bordako bertan lasai eta gustora egondako egunak izan zirela aipatu digute, beste espedizioetako jendearekin solasean, lagunei gutunak izkiriatzen eta honelako kontuetan pasatakoak. Cerro Torreren itzala deika antzematen zutela, eguraldi ona noiz egingo zai, sutondoan bero-bero.

Azaroan 23an egingo zuten gora, gauerdian, hiru orratzetan gogorrena antzematen zen hura bentzitzera. «Haren muturrak gezi baten itxura hartzen

*Xabier Ansa
eta Txema Egizabal,
Andoaingoa bata
eta donostiarra
bestea.*

*Patagonian
bizitakoak ez dituzte
luzean ahaztuko.*

zian, zorrotza baino zorrotzagoa huen». Eguerdirako haizea altxatu zitzaaien gogor, «eskaladaren azkeneko partea oso eguraldi txarraz egin genian eta jaitiera guztia elurretan». Ez zuten giro izan! Hala ere ordurako ametsak errealitate bihurtuak zituzten.

Morala gainezka ordurako, oraindik inork igo ez duen Standhardt izeneko orratzaren erpina nehurtzen saiatuko ziren handik hilabete barru, bitarte horretan ez bait zuten eguraldi dezenterik izan haize gogorra zela medio inongo alturretan mugitzeko. Sutondoan kieto egon behar. «Buru-belarri aritu gintuan baina gailurretik 60 metrotara ezinean —materiale egokia falta zutelako—, atzera egin behar hi!». A ze koxka!

Patagonia utzi eta etxerako bueltan Aconcagua egin zuten 6 egunetan, «azkar samar egia esan». Handik etxera, joan bezala bueltan ere, sosarik gabe. 700.000 pezeta inguruan gastatu omen dute bien artean.

Bat bukatu eta bestea hasi. «Orain Nepalen jarrita zeukeagu gure ametsa», aitatu dit Xabierrek azkenekoz, «hangoa izugarrizko mogida duk!». Kanchenjungara (8.598 metro) joanen dira martxo aldean, munduko hirugarren gailurreko izotzetara. «beste mundu bat duk hura. Beste amets bat...». Txema ez doa oraingoan, Xabier eta beste lauk osatuko bait dute espedizio berri hau. Handik bueltan gurekin izango ditugu beste behin ere.

LOREN ARISTI

Euskara hutsezko irratigintzan
apirilaz gaindi

Iruñeko

'Euskalerria Irratia'

lau haizetara

Badira hiruzpalau urte Iruñerrian hedatuko zen irrati euskaldun bat sortzeko asmoa mamitzen hasi zenetik. Hasieratik argi zegoen irrati honen helburu nagusia, Iruñerriko euskaldunak, zaharrak nahiz berriak, elkartzea, inguruko auzo eta herrietako albisteak, kirola eta euskal kulturaren kontu egingo lukeena komunikabide komertzial moduan. Projektuak aurrera egin du, eta honez gero lehen urratsa behar zuen 'Iruñeko Komunikabideak Elkarte Anonimoa' legeztatzea gauzatu da.

Irratiak komertziala behar zuela kontu harturik, horretarako beharrezko diren lizentzia eta baimenak eskatzen hasi ziren sortzaileak. Nafarroako Gobernuarekin harremanetan jarri ziren, baina proiektu zehatza ez eskeintzean, honek hiru lizentzia bantu zituen. Horren ondorioz, Elkarte Anonimoa sortu eta proiektu zehatza aurkeztea beste biderik ez zegoenez, horri ekin zitzaion. Egun, proiektua administrazioari aurkezturik, eta hauek behar hori betetzeko asmorik ez dutenez, proiektuak baietza jasoko duela ziurtatu dute. Horretarako Madriletik iristear dauden kompetentzia eta uhin banaketaren zain egon behar. Hala ere, emititzen hasiko da, iristear dauden lizentzia horiek banatzean euskaldunei zuzendutako irrati

hau izanen omen da eta lehendabiziko baimena jasoko duena. Irratikoek hori diote bederen.

Azpiegitura sendoa egiten

Bitartean, 'Euskalerria Irratia' ez da go geldirik eta bere azpiegitura lanak egiten ari da. Iruñeko Donibane auzoan kokaturik dagoen Irrintzi Dorreko 13. pisutik arituko da. Egoitza harturik dago eta Iruñeko Udalean Hirigintza saileko arduradun den UPNko Alfredo Jaime-k baimena noiz emango zain daude lanak hasteko. Honek zenbait oztopo jarri ditu egoitza hor kokatzeko baina azkenik badirudi baimena eskuratuko dela. Egokiera lanak baimena jaso eta hilabetera amaituko dira, eta orduan,

jadanik aukeratuta dagoen tresneria sartzea besterik ez da faltako lau haizetara zabaltzen hasteko Iruñeko airean.

Hasiera batean egunean bi orduz arituko da 'Euskalerria Irratia', eta asteburuan hiru edo lau orduko emanaldi berezia egingen dute AEKren eta ARGIaren kolaborazioak barne izanen direlarik. Gainerako arduetan Iruñerrian sekulan ongi entzun ez den Euskadi Irratiaren frekuentzia errebotatuko da entzulegoari egun osoz euskara hutsez arituko den irrati ziurtatu asmoz. Zerbitzu horren truke zerbait lortu nahi du Euskalerria Irratiak, baina puntu honetan gauzak oraino finkatzear daude, bi irratietako ordezkariak negoziaketan diharduten arren.

Euskalerria Irratiak euskara hutsez arituko den irrati bat eskeini eta ziurtatu nahi dio Iruñerriko euskaldungoari, baina oraindik horretarako ahalmenik ez duenez arestian aipatu formula erabiliko du. Hala eta guztiz, helburua programazio propioa egunetik egunera zabaltzen joan ahal izatean datza.

Iruñeko Donibane auzoan kokaturik dagoen Irrintzi Dorreko 13. pisutik arituko da Euskal Herria Irratia, agintari nafartarrek ezarritako trabak gaindituz gero.

Iruñerriko irratia zabala

Programazio arloan, informazio lokala, kirolak, eta kultur programak eskeinitu ditu bereziki irratia berri honek, euskal kultura eta euskararen inguruan mugitzen den jendeari garrantzi berezia emanez. Haurrek ere haiei bereziki eskeinitako saioak izango dituzte, bai astean zehar, nola asteburuetakoko programaketa berezian. Era berean, euskalduntze bidean direnek ere saio berezia izanen dute; horretarako AEKrekin harremanetan dira irratikoak. Arlo honetan, euskarak jasaten duen egoera marjinala gainditzeko, Iruñeko komunikabideetan ematen den hutsune hau bete da; euskararen normalizatzeko bidean urrats berri bat emanez.

Irrati partizipatiboa, zabala eta herri-tarra da irratia berri honetako langileen helburu nagusia; euskaldun guztiak elkartuko dituen irratia. Eta era berean, euskaldungoaren antolakuntza bultzatu eta sustatuko duena; herri gogo eta proiektuen eragile.

Irrati hau Iruñean ez ezik, inguruko zenbait herritan hartu ahal izanen da, hogeik kilometrotako erradioa izanen bait du. Eredu horretan barne dira Iruztun, Ollo harana, Oltza eta Etxauri, Noain, Esteribarra, eta Ultzamako zenbait herri, beste batzuen artean.

Antolakuntza eta diru-iturriak

'Iruñeko Komunikabideak Elkarte Anonimoa' izanen da Euskal Herria Irratiaren ihardun administratiboaz arduratuko den erakundea. Bestalde, 'Euskal Herria Irratia Elakrtea' izeneko taldea legez-tatu da juridikoki eta auzo eta herrietan eratzten ari da, bazkideak lortuz. Azken elkarte honetarako ateak zabali- daude edonorentzat, horretarako hasieran gogoko den sarrera eta ondo- ren urteko 6.000 pezetako kuota bat ordainduz. Helburua elkarte honek mila bazkide inguru lortzea gutxienez. Elkarte honetako partaideak arduratuko dira irratia bizirik mantentzeaz, beraien sostengu ekonomikoaz gain.

'Iruñeko Komunikabide Elkarte Anonimoa'ri dagokionez aldiz, egun hogeitahamar bazkide ditu, laburrera beste hamar bazkide izatea espero delarik. hauen artean pentsakera desberdinetako euskaltzaleak, espektru zabalekoak, denak ere abertzale kutsukoak izanik ere.

Irratiko eguneroko martxa zaindu eta indartzeko talde eragile bat osatuko da. Bertan Elkarte Anonimoko lau partaide, 'Euskal Herria Irratia Elkarte'ko hiru bazkide, eta langileen bi ordezkari izanen dira. Bederatzi pertsona hauek arduratuko dira irratiko martxa bereziki bultzatzeaz.

Oraindik ez bada emititzen hasi ere, dagoeneko lau langile ditu irratia, eta hauek tekniko lanaz arduratuko denak hilabete osoa emango du Euskadi Irratian trebatzen. Hala ere, denek denetarik jakin beharko dute irratia honetan, informazioa lantzetik tresneria erabiltzera, lan-guztirakoak beharko dute izan.

Guztion laguntza beti gutxitxo izanen

Proiektu honen barne dabilzan guztien asmoa irratia zabaltzea. Beste leku batzutan adibide hau jarraituz gero, irratia euskaldun sarea prestatzea posible bait da, eskualde desberdinetako irratia euskaldun guztiekiko harremanak sendotuz.

Programazioa betetzerakoan, irratiko langileen ihardunaz gain zenbait laguntza jasoko ditu irratia. Horrela, as-teburutarako ARGIAko talde batek saio berezi bat prestatuko du, eta agian horrelako laguntza gehiago ere sortuko dira. Dena dela, eta beti, irratia komertziala den heinean iragarkiak ere izanen ditu, baina euskara hutsean.

Proiektua ezagutzera eman asmoz herri, auzo, euskaltegi, ikastola, eta elkarte desberdinetan aurkezpenak burutzen ari dira, eta bi txartel desberdin zabaltzen. Batetik, 'Euskal Herria Irratia Elkarte'ko bazkide izan nahi dutenen fitxa; bestetik, informaziorako beharrezko diren iturriak ziurtatu asmoz egiten ari den euskaldun sarea osatzeko fitxa. Euskaldun sare honetan fitxa kopuru handia arlo guztietako ahots diferentekin joka ahal izatea.

Beraz, aurrera doa proiektua, eta gauzak ongi badira, apirilaren hasierako edo ahots euskaldun bat entzun ahal izanen da Iruñerriko uhinen bidez gatzelara nagusi den itsasoan. Euskal Herria Irratia urteko 12 milioi pezetakoko aurrekontua du, baina euskaldun eta euskaltzale guztien laguntzaz proiektua errealitate bihurtuko dela espero dute.

AKERBELTZ

Geroak erranen

Telefonoz lan artetik egin-dako elgarritzeta batean ez da lekuri azalpen eta nabardurantz. Beraz Euskaltzaindiko azken izendatzeek beste zer-bait errango dut. Lehenik, era-kunde horren inguruan ugari dabilzala zurrumurrak, eta ez direla beti zuzenak. Euskaltzaindiko arazoak, Euskaltzainek kudeatu behar ditugu, ahalaz, instituzioaren baitan. Ez dut beraz dena hemen errango. ARGIA mimitzatu garen hiru Euskaltzain osoen ildoetan egonen naiz.

Alfontso Irigoien haritik, bost gara Txillardegi aurkeztu dugunak (gutienetik hiru behar dira) eta bost botu izan ditu. Zeinek eman dion asmatzeko ez da beraz buru hausterik: engoitik ez gara haurrak eta!

Jean Haritschelharrek dioen bezala, demokratikoa izan da prozedura. Baina demokraziak ez du baztertzaren bakoitzaren erantzukizuna. Etsenplu desegoki baten aipatzeko, demokrazia zegoen segurki duela hogeita hamar urte Frantziako errepublikan. Horrek ez zuen ezabatu Aljeriako arazoa. Hurrekin erran nahi dutana da prolemak ezin direla ukatu demokraziaren izenean, bakoitza lozorroan utziz.

Nor bederak botua emaiten du bere kontzientziari jarraikiz. Ongi, ez da beste bide zuzenik. Baina leihu atek baditu kontzientziak: besteri zabal ditzake, bere jokabideak alda ditiro. Hori da espero dutana, ez baitu sinetsi nahi Txillardegi alde bat bazter dezakegula Euskaltzainditik, denek go-goan dugun ezin aitortuzko arrazoin baten gatik, jakintzarekin ezer ikustekorik ez bailuke arrazoin horrek. Hala gerta baledi, denen kaltetan litzateke hertsikeriarako bilakaera hori.

Oroitarazten dut Euskal-

tzain oso izendatu nindutelarik 1975-eko udaberrian, Franco bizi zelarik oraino, Arrue frankistaren botua izan nuela EHASKide separatista, gorri eta iheslarien lagun hunek. Idekidura eder eta gora hori atxik dezagun!

Ene aldetik ARGIA erran dut elgarrekin ezdabadatu behar genukeela ipar aldeko Euskaltzainek: beti hola egin dugu hemengo Euskaltzain oso bat izendatu aitzin. Horrekin ez dut erranen hego aldeko Euskaltzainek ez dutela hemen eskuaren sartzerik: eskubide hori badute, segurki, guk hego aldean ekitekoa dugun bezala. Ni ez naiz ipartarra, iparrekoa izanarren, ni euskalduna naiz, Euskal Herri osoa dut herria, d'Abbadie d'Arrast-ek bezala, har gatik beti kontutan edukiz, ahal oroz, besteen gogoa eta usaiak.

Ez dut errango ere aburu bereko atera behar dugunik ipar aldeko bost Euskaltzainok (seigarrena aita Diharce-Iratzeder Afrikan dago, zazpigarrena beraz aita Larzabal berriki zendua): azken hiru izendatze-tan zatitu gara eta guretzat ez da arazo bat, beste mail bateko baita gutarteko batasuna. Baina ezdabadatik sor ditaieke argia.

Bukatzeko: Txillardegi bezalako idazle handi bat kanpo dagoeno, Euskaltzaindiko alki gora horretan egoiteaz lotsatzen naiz idazle xumea naizena. Beraz Txillardegi gutartera erakarri arte bakerik ez duket, ez dut etsituen, ez dut amor emango. Agian ez naizate bakarra.

J.L. DAVANT

Gartzelatik gutuna

Kaixo,

Ohartxo honen bidez, geure hizkuntzan idatzitako eskutitz, telegrama, postal e.a.-ek jasaten ari diren zapalkuntza azaldu nahi dut, bai guk espetxetik zein kalekoak idatzitakoak kasu. Hasteko esan behar eskutitz denak zentsuratzen dituztela, euskaraz daudenak Ma-

drilera eramaten dituztelarik, itzul ditzaten, eta gero geroakoak, hots, ezin asmatu noiz iritsiko diren benetako eskutitara.

Nahiz eta arazo honi buruz lehen ere hainbat salaketa lantxo argitaratu diren, gaur ere beste hainbeste egin beharrean aurkitzen naiz. Hau dela eta espetxean euskaraz telefonoz dei egitea debekatuta dugu; eskutitzekin ez dugu oztoporik idazterakoan, dauden oztopoak geroxeagokoak ditugu. Euskaraz idatziriko dena eperik gabe heltzen zaizkigula, bai zuei bai guri, baina azken berriak jasorik, galdera hau egiten dut: nola liteke, orain, duela bost-sei urte idatzitako gutunak jasotzea?

Arazo latz honen aurrean ezin gintezke lasai gera, baizik eta gure kexa erakutsi behar diegu, gure hizkuntza zapaltzen ari direnei, eguneroko lanean den-dena euskaraz idatziz.

Horrela lortuko dugu gure hizkuntza besteen pareko jartzten eta ez, inolaz ere, orain dagoen bezala: zapaldua eta hiltzorian.

J. RAZKIN
(Alcalá-tik)

Jaurlaritzaren eskandaloa

Sao Paulo 1988-I-19

Kaixo lagunak! Niri inork ez dit ezer galdetu, baina galdetu beharra al dago ba, dugun eritzia emateko...?

ARGIAri behar duen laguntza ez emateak, halako iluntasuna sortzen du nire barruan, gudan hainbeste unetan alaitasuna sortu duen aldizkari honek, berak agertzen dituen berri, gorabehera, eztabaidak, e.a. irakurtzerakoan badirudi ilundu egiten dela berri hau jakin ondoren, batez ere hain urrutit bizi garenok Euskaditik, zailtasun gehiago dugu hau ulertzeko, Herriak bizi duen giroa une honetan bere osotasunean, ezagutezina denez guretzat.

Dena dela ARGIArekin bizi izaten dugun alaitasunaren oinarria, dena euskaraz agertzen delakoan dago. Astero, txintxo txintxo, postariak atearen zirrikitan lagatzen

du, Euskadin bizitzen den giroaren agerpenak, Herriminez bizi garenontzako, aldizkari euskaldun hau, gurea den zer-bait izatera iritsi da.

Urteak dira ARGIA irten zela kalera eta bere bilakabidean zehar, eraldakuntzak bizi izan ditu, eta hau da batez ere niregan duen erakartasuna, beti euskaraz bizi izan dela, hau da bere indarra, beraz gure herriari gauza arrunta izan beharko lukeena, berak, gauza berezia eta bakarra dela aldarrikatzen du.

Ez zait ongi iruditzen, beharrezkoa duen laguntza ukatzea, bainan era berean esan nahi nuke, Herriak egin behar duela ahalegin haundiena gure ARGIAren jarraipenean. Ez da gauza berria hau euskaldunen artean, herriaren lorpenaz iraun duen zerbaitekin, beti indar berdinean (Herrian) aurkitu beharko ditu, aurrera jarraitzeko gogoak.

Aldizkari honen egia haundiena zera da: ez dela burutapen mailan geratu den zerbaitekin, baizik ekintza bat dela, hor dago...!

Euskaldunok, euskara dugunok eta euskarari murgilduta bizi nahi dugunok, badaukagu zer eginga une honetan: bultza dezagun aldizkari honen bizi-iraupena, ekintzetan egiteratuz ditugun nahiak eta gogoak. Alde askotatik jorratu dezakegun lurra da. Nik ez dut inoiz ARGIAko atea itxita aurkitu niretzako.

Gure herrian badaude, maila eta ekintza ezberdinen bideetan, politikan, ekonomian, kulturen, e.a. ekintza bat den aldizkari hau bultza dezaketena, eta egokitzen zaizkion erakundeetatik behar duen laguntza lortu dezaketeenak, edo ez?

Goazen aurrera, ekin dezagun, gurea dena, gurea izan dadin beti.

ARANTXA
UGARTETXEA

UEU batere dirulaguntzarik gabe gera daiteke

Badirudi euskal kulturgintzako hainbat erakunde eta elkarteri subentzioen murrizketa politika aplikatzen ari zaiola instituzioetatik, herritar kultur mugimenduei diru publikoa ukatuz.

Udako Euskal Unibertsitatearen etorkizuna kolokan suerta daiteke, sortu zenetik hamabost urtez Iparraldeko zein Hegoaldeko herrialde orotara hedatu duen lana guttiesirik. Bizkaiko Diputazioak jakin arazi du honez gero ez duela hemendik aurrera dirulaguntzarik emanen, Eusko Jaurlaritzari dago-kion kontua dela azpimarratuz. Gobernuak, bere aldetik, UPVri pasatu dio arazoa, azken honek beste unibertsitate bat finantziatzeko pronto ez dagoela adieraziz, udako ihardunaldi unibertsitariorik izango baldin bada berak antolatu ohi dituen kurtsoak izaki. Instituzioen borondate eskasak porrotera bidean jar lezake euskal unibertsitate bakarra!

Aste honetan

Ortzadar dantza talde
nafarrarekin
(46. orrialdea)

Euskaldungoaren II.
Ihardunaldiak Baionan
(48. orrialdea)

Maria Luisa Lopez
Ballano-rekin hizketan
(51. orrialdea)

Kulturaren Aste
Borrastea
(53. orrialdea)

Munduaren zabaletik
kultura
(54. orrialdea)

IKASTOLEN EZAGUPEN OFIZIALAREN ESKARIA BAIONAKO MANIFESTALDIAN

Strasbourgen onetsi gomendioak baliatu Seaskaren ekintzetan

Seaskak iragan den larunbaterako luzatutako manifestazio deialdiari jarraikiz mila euskaltzale pasatxok oihukatu zuen «Ikastola herri eskola» lema Baionako kaleetatik barrena.

Ekintza berri bati ekin zion Seaskak joan den astean, Strasbourgeko Parlamentuak urriaren 30ean onartutako hizkuntza eta kultura gutxiengotuen defentsarako agiria profitatuz. «Europa ikastolekin» izenburuko dossier baten prestaketarekin eman du argitara Seaskak aipatu parlamentuak bere gobernu partaideei luzatutako gomendiozko agiri osoa, bidenabar Iparraldeko ikastolen hala egungo ataka larria nola irakaskuntza ikuspegia berriro agertaraziz.

Delako testuaren arauera, Strasbourgetik EEeko estatuei gomendatu zaie «eskual-

deetako hizkuntzen irakaskuntzari hedadura ofizial bat ematea eta berau Hizkuntza Nazionalen irakaskuntzaren zein berean sartzea». Gisa honetan, ikastolek euskal kulturgintzan betetzen duten ezinbesteko funtzioa azpimarratu da berriro ere, betiere gogoraraziz Pariseko Hezkuntzak ez duela premiazko laguntzarik eskeintzen.

Otsailaren 13an burutu Baionako manifestaldia medio, instituzio eta erakunde politiko orori euskal irakaskuntzaren legeztatzea eta ikastolen ezagupen ofiziala bidera dadin eskaria zuzendu zitzaion.

Nafarroako Bertsolari Txapelketa Orzaizen hasiko

Nafarroako eta mugaz haraindiko bertsolariak berriz ere elkarren norgehiagokan dituzkegu otsail-martxoetan; aurren ere lau plaza, Gayarreko azkena baino lehen, nafar eta baxenafar eta giputzen batez osatu lehiaketako kanporaketetan: Orzaizen otsailaren 21ean, 28an Etxarri-Aranazen, martxoak 6an Eiheralarren eta 13an Goizuetan. Aurren beraz, herrien txandari berriz hasiera ematen zaio.

Hogeitabost bat bertsolarik eman dute izena bertan parte hartzeko, eta urtero bezala bi aldeetarik nafarrek bat egingo dute, iaz Alkat armendariztarrak jantzi zuen txapelaren lehian. Epaimahaia iazkoa bera dela iduri du, gai jartze lanetan Iñaki Zabaleta eta Irieder arituko direla.

OHITURA ZAHARRAK IKERTUZ FOLKLOREGINTZAN SAKONTZEN

«Ortzadar» dantza taldea: dantza zaharrez gaindi berrikuntza ezinbesteko

Duela 14 urte, frankismo garaian artean, Iruñeako «Ortzadar» dantza taldea sortu zen, beste talde batzutako jendearekin. Haseratik, folklore munduan burutzen ari duten ikerketa lan sakona dute ezaugarri berezizat. Horren ondorioz, Nafarroan euskal folklorearen zabalkuntzan egindako ahaleginak txalogarri dira benetan.

ARGIA.— Urteen joanaz sorrera garaietako asmoak bizirik diraute ala zertxobait aldatu dituzue?

ORTZADAR.— Haserako helburuak ez dira aldatu, baina egindako lanaren ondorioz bere eremuak hobetu ditugu. Urte hauetako zenbait lan ikerketari eman dizkiogu, azken urteetan lanak argitaratzen ere hasi gara, eta horiei loturik urtero antolatzen ditugun folklore ihardunaldiak ikusi behar dira.

• Bestetik, euskal folklorearen zabalkuntza mailan, talde arruntek egiten dituzten emanaldiak gaindituz, zenbait espektakulu ikusgarri antolatu dugu. Hauetako batzuk ikerketaren ondorio zuzen dira. Horrela, «Erribera» egin genuenean Erriberako «paloteau» delakoak berreskuratu genituen, eta espektakuloan sartu genituen. Ildo beretik, «Tobera» montatzean Behe-Nafarroako antzerki herrikoia egin genuen, dantzak, musika eta kantak elkartuz espektakuloan. Az-

kenik, «Gaueko» da burutu dugun azken ikuskizuna, eta gauza berria sortu asmoz egin genuen.

Honetaz gain, zabalkuntza mailan Iruñeko zenbait kultur ekintza bultzatzen jarraitu dugu: ihauteriak, Agate Deuna, Olentzeroa,... eta baita Sanferminetan txistu eta fanfarrearekin kalera irtenez.

A.— Hiru montaia berezi aipatu dituzue. Apur bat sakon iezazkiguzue.

O.— Bai. «Erribera» egiterakoan zenbait dantza berreskuratu genituen, jantzi, kanta, eta delako «paloteau» funtzioan ematen ziren elementu guztiakin batera. Funtzio hauek aspaldidanik galduak baziren ere pertsonaia eta guzti kaleratu genituen. Guzti hori eszenan jarri genuen, baina aintzinako bertsoak egin ordez, haietan aipatzen ziren gaiak erabiliz, gaurkotasuna eman asmoz guk geuk sortutako bertsoekin antzeztu genuen.

Gure bigarren ikuskizun berezia, «Tobera», berresku-

Antzerki beltza eta itzal txinatarren teknikak erabili ditu «Ortzadar»ek bere «Gaueko» azken lanean.

rapena izan zen. Behe-Nafarroan egindako ikerketa lanaren ondorioz zenbait aintzinako antzerki testu behatu genituen, eta haietan agertzen ziren pertsonaia guztiak aztertu, hala nola, kantariak, bertsolariak, musikariak eta dantzariak. Elementu horiek kontutan hartuz Aingeru Epalzarengana jo genuen honen testu berri bat presta diezagun. Antzerki mailan, «Tobera» izan zen Nafarroan euskara hutsez egindako aurrenetariko lana.

«Gaueko», berriz, erabat berria da. Euskal Herriko dantzetan oinarriturik, antzerki tekniketaz baliatuz, kalitatezko ikuskizuna prestatu nahi izan genuen. Batez ere «teatro beltza» eta «txinatar itzaletaz» baliatu ginen. Hauen bitartez ikuslea nolabait aztoratu eta bildur erazi nahi genuen, efektu bereziak erabiliz, bai entzumen zein ikusmen aldetik. Asmoa, dantzak asko aldatu gabe beste modu batez aurkez daitezkeela frogatzea. Arlo hone-

“ Ikerketa mailan, urtero 100-150 pertsona elkarrizketa-tzen ditugu eta zati nagusiarena amaitzeko asmoa dugu ”

“ Profesionaltasuna lortuz gero askoz errazagoa litzateke horrelakoetan aritzea, baina horretarako merkatua eta dirua behar ”

tan berrikuntza, gauzak gaurkotzea, posible dela erakustea gainerako taldeei.

A.— Nola egituraturik dago «Ortzadar» taldea?

O.— 40 eta 60 partaide artean gara. Gehienok denetarik egiten dugu, baina baditugu espezializatuagorik daukan ere. Adibidez, badugu antolatzen ditugun ihardunaldietaz bakarrik arduratzen den taldetxo bat. Eremu zabalean mugitzen garenez espezializazioa beharrezko egin zaigu, eta sailetan antolatuturik gaude, bestela kalitatezko gauzak egitea ezinez-

koa egiten zaigu.

Taldean erabaki guztiak Batzarre Orokorretan hartzen dira, baina hori arintzeko astean behin sail bakoitzeko arduradunen bilera egiten da eguneroko lanak aurrera eramateko. Ez dugu inolako zuzendaririk. Beti talde bat dago zeregin baten atzean eta erabakiak denon artean hartzen dira.

A.— Guzti hori aurrera eramateko, nondik dirua?

O.— Diru gehiena gure emanaldietatik. Inork ez du pezetarik kobratzen taldean, eta diru guztia azpiegituran inbertitzen da. Azken urte-

tako Nafarroako Gobernua eta Iruñeko Udaletik zertxobait jasotzen hasi gara, baina ez taldeari zuzendutako diru laguntza bezala, zenbait ekintzetan laguntzeko baizik, gauza zehatzetan, adibidez: folklore ihardunaldiak antolatzeko, ikerketak egiteko, «Gaueko» antzesteko...

A.— Aurtengorako zertan zabilzate?

O.— «Gaueko» ikuskizun berria denez ez gara beste horrelako batetan hasiko momentuz. Jende gehiago geureganatu eta ohizko egitaraua aurrera eramaten saiatuko gara. Aipatu folklore ihardunaldietan aurtengoan “Ohizko jaiak eta hiriko kultura” gaia jorratuko dugu.

Ikerlari gazteak oro bildu nahi ditugu, unibertsitatean eta gainerako erakundeetan ohizko kulturaz egiten diren

ikerketak aurkezteko ez bait dago inolako aukerarik. Gai honetan ikuspegi soziologiko eta antropologikoan sakontzea dugu helburua.

Bestalde, ikerketa lan eta argitaralpenekin jarraituko dugu. Urtero 100-150 pertsona elkarriketatzen ditugu eta zati nagusia amaitzeko asmoa dugu lan honetan. Beste ikerketa batzuri heldu behar diegu, adibidez “indumentaria”-ri buruzkoa bat.

Nafarroan museo etnografikorik, folklore kontserbatoriorik edo dantza eskolarik antolatzen ez den artean, hutsune horiek betetzen saiatuko gara, beti ere horrelako erakunde baten antolaketak helburutzat harturik.

Iruñean ohizko kultura zabaltzeko zenbait ikastaro trinko berezi antolatzeke asmoa dugu, ikastaro monografiko gisa enfokaturik.

A.— «Gaueko» zuen lan neketsu eta onenetarikoa da. Obra horrekin aurrera jarraitzekotan?

O.— Ez, «Gaueko» utzi dugu jadanik. Izugarri zail egin zaigu aurrera eramatea, kristoren lana suposatzen du. Jende askok hartzen zuen parte, saiaketan ordu luzeak behar genituen emanaldien aurretik, eta oso garesti ateratzen zitzaigun.

Hala ere, horrelako lanekin jarraituko dugu. Orain beste zenbait gauzatan gabilta buru-belarri eta ezinezko zaigu, baina hemendik urtebete barru izango dugu beste emanaldi bereziren bat, ikuskizun berria. Argi dago ikusleagoak halako lanak egitea eskatzen duela, baina ez dago talde profesionalik eta lan handia eskatzen dute. Profesionaltasuna lortuz gero askoz errazagoa litzateke horrelakoetan aritzea, baina horretarako merkatua eta dirua behar. Antzerki taldeetan, partaide gutxiago behar direnez, errazago lortzen da helburu hau, baina dantza taldeetan hau zailago suertatzen da, jende asko mugitu beharrean aurkitzen gara eta.

INAKI MENDIBE

«Ortzadar» taldeak gogotik ekin dio beti folklorearen zabal-kundeari; argazkian, UEUko saio batean egindako emanaldi baten sarrera.

IAZKO ABENDUAREN 5-EKO LEHEN BILTZARRAREN ONDOREN
OTSAILAREN 12-AN BURUTU BERRI DA BIGARREN BILTZARRA

Iparraldeko kultur erakundeak bat eginik Baionako Euskaldungoaren II. Ihardunaldietan

***Iparraldeko kultur erakundeak bat eginik
kulturgintzaren hemendik
aurrerako norabidea aztertuz, eta
lehentasunak, eskariak eta
proiektuak erabakitzeko 35 bat
euskal elkarte bildu ziren
Euskaldungoaren II.
Ihardunaldietan, Baionako Euskal
Erakustokia elkargune hartuta.***

Euskaldungoaren Lehen Ihardunaldiak 1981ean burutu ziren Baionan, sozialistak Pariseko Legebiltzarrean nagusitu ziren urte berean. Hauteskunde aitzin gauza anitz hitz eman zuten eskualde guztietan, eta baita halaber Euskal Herrian ere, promesa hauen aurrean Iparraldeko kultur elkarteak beren premien eta lehentasunen eskari bilduma bat moldatzeko bateratu zirela. Horrela, bizpahiru biltzarre egin zen lehen eskakizun nagusien adierazteko: euskal kulturaren ofizialtasuna, ikastola eta gau eskolentzako dirulaguntzak onartuak izan zitezela, euskal kulturak irratia eta telebista publikoetan esparru zabala bete zezala eta, azkenik, euskal ikaskuntzarekiko ardura ukan zedila eskola publiko nahiz pribatuetan.

Euskal Herriko Kultur Etxea, opari pozoindua

Hurrengo urtean, 1982an, Pizkundea izeneko federakundea sortu zen, berrogei bat kultur elkarte osatuta Iparraldeko eskakizunen

koordinatzeko. Ordutik hona ordea, jasotako erantzun ofiziala eskasa gertatu da. Esate baterako, ikastolen integrazioa Hezkuntza Ministeritzak onartu baldin bazuen ere, ukatu egingo zuen segidan Legebiltzarrak; edota, beste adibide bat ipintzearen, irratia eta telebista publikoetan ordu laurdeneko emankizun murriztak besterik ez ziren erdietsi.

Ostera, Pariseko gobernuak eskeini zuen baita ere galde egiten ez zen 'opari' bat: Baionako Euskal Herriko Kultur Etxea, kultur ekintzen sustatzaile eta zabaltzaile instituzional bilakatu beharko zukeen. Pizkundeako euskal elkartei ordea, minoriazko lekua baino ez zitzaizkan eman delako Kultur Etxearen zuzendaritzan, eta Kultur Ministeritzarekin negoziaketetan ihardun arren, ez zen «Norabide Kontseilu» bat baino erdietsi ahal izan, euskal elkarrekin beharren adierazteko aholkulari gisan.

Seaskak eta AEKk ez zituen begiko hartu ez erabaki instituzionala ez Pizkundearen

Iparraldeko kulturgintza proiektua definitzeko saiakera bilakatu dira Baionan burututako Euskaldungoaren II. Ihardunaldiak.

ren jarrera, federakundetik jalkiz. Gerora, Pizkundeak berak Euskal Herriko Kultur Etxeari buruz boikota erabakiko zuen, orain bi urte.

II. Ihardunaldiak berriro elkargune bilakatu

1986an gauzak aldatu egin ziren politikoki. Pabeko Kontseilu Generala, Baionako Herriko Etxea, eta Bordele eta Pariseko botereak denak eskuin aldekoak bilakatu dira.

Anartean haatik, komunikabideen esparruan irratia pribatuak sortu dira, Gure Irratia, Irulegi Irratia eta Xiberoko Botza, euskal kulturgintzarako tresna berri bat; eta bestalde, eskola publiko eta pribatu gutxi batzutan zenbait talde elebidun ere sortu da. Hala eta guztiz ere boterearen euskal kulturgintzarekiko begiruneak ez du onera

egiteko itxurarik, arazo ekonomikoak egunetik egunera larriagotzen doazela —Seaska, lekuko argi—.

Egoerari irtenbiderik aurkitzeko Pizkundea zirenak eta Pizkundeatik jalki zirenak berriro elkarrenganatu behar zirela erabaki dute. Horixe izan da neurri handi batean Euskaldungoaren II. Ihardunaldien helburua: elkargune bihurtzea, berriro lehentasunak definitzea eta proiektu bateratu bat antolatzeta.

Euskal kulturgintza aztergai

Euskaldungoaren II. Ihardunaldien prestakuntzei 1987ko otsailean ekin zitzaizkien, abenduaren 5ean burutuko zela Lehen Biltzarrea eta iragan den otsailaren 12an Bigarrena, biok Baionako Euskal Erakustokian, berrogei bat ordezkari bildu ze-

la lehenengoan eta hogeita hamabost bat azken aldi honetan, orotara 35 kultur elkarrener partaidetaz.

Lehen bilkura gaur egungo egoeraren aztertzeko egin zen, lan talde bakoitzak bere dossiera aurkeztuz gero bilduma egokitu eta jarraian eztabaidaren mamari heltzeko honoko zortzi aztergaien gainean: 1) kultur eskubideak —Europako Parlamentuak bozkatu gomendiozko agiriari baliabideei buruz—; 2) euskal irakaskuntzaz arduratu erakundeak —AEK, Seaska eta UEU—; 3) hezkuntza —ikastegietako euskararen erabilera—; 4) euskararen erabilera publikoa; 5) komunikabideak —irriti eta tele-

bistaz—, 6) kultur etxeak; 7) herri ondasunak eta inguruak; eta 8) euskaldungoaren batasuna.

Programa bateratuaren bila etorkizunari beha

Aztergaien atalik jorratuenak ikastolen egoera eta komunikabideak suertatu dira gehien bat: Seaskak ofentsiba berri bati heldu dio azken egunotan, eta bigarrenari dagokionez, Euskal Telebistarekin zenbait elkarrizketa mantendu da etorkizuneko baliabideen neurtzeko.

Halaber, Pizkundearen Baionako Euskal Herriko Kultur Etxeari buruzko boikotak ere leku berezia izan

zuen kultur etxeen aztergaia mahaieratu zelarik. Baina jokatibidez aldatzeko erabakirik ez da hartu, ikusirik Barnekaldeko hiru Kultur Etxeen segurtatze baldintzak kontutan hartzen ez direla. Beraz, eta aurren, 88. urtean, Euskal Herriko Kultur Etxea sortarazi zuen akordio, estatala amaitzen dela jakinik, hurrengo Kultur Etxearen ezauzgarriak finkatzeko lan talde bat osatu da.

Helburu nagusia ordea euskal elkartearen arteko programa bateratu baten antolatzea zen, lehentasunak eta eskakizunak definitu ahal izateko. Mementuz ezer zehatzik erabakitzeko geratu da, ezen pentsatu bait da proiektu oro-

korrago baten barnean bideratu beharko litzatekeela gaia, egokiago eritiziz EKB eta Ikastolen Federakundeak antolatuko duten «Bat Eginik Kanpaina»ren zehar biltzar aproposago egiteko aukera, Euskal Herri osora zabalduta.

Azkenik, proposamen berriararako lekuri ere gorde zen etorkizunerako urrats premiatsu gisan: «Euskal Fundazioa»ren eraketa, kultur zerbitzu publikoen babesteko diru iturriak aztertuko litzakeena, betiere kultur gintzari lotutako egungo lan postuen babesteko jokatuz.

GORKA ARRESE

Claude Harlouxet: «Gure kultur proiektua geuk behar dugu egin»

Claude Harlouxet agertu da Euskaldungoaren II. Ihardunaldiaren «Pizkunde»ko partaidea bezala, eta bera hautatu dugu prezeski mintza lagun gisa. Ihardunalditako bigarren Biltzar Nagusia amaitu biharamunean piztu dugu grabagailua bertan jorraturikoari buruzko ondorioak ezagutzeko.

ARGIA.— Iduri luke orai mail internazionalen gero eta gehiago gauzak arreglatzen direla. Beharbada irakurle batzu harrituak dira zergatik ote bat batean Europa aipatzen duela Seaskak, eta Pizkundean ere orai Europa hainbeste aipatzen da. Uste ote duzu gauza berri bat dela?

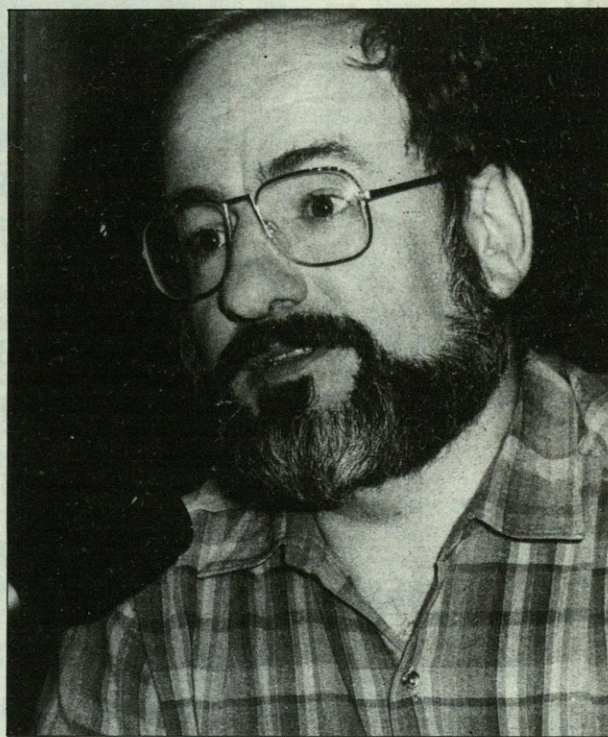
HARLOUXET.— Bi ohar egin nezazke. Alde batetik, Europa ez da gauza berria, eta Europa azkar izan den garai guztietan Euskal Herria ongi bizi izan da. Eta Europako beste herri frango ere. Orduan, Europa ez da gauza berria, baina mementu honetan Europa aho beteka denak aipatzen dute, eta guk hartu dugu ezen eta guretako uste dugu badela xantza berri bat.

Europar kultura anitz, hizkuntza anitz badira, beraz uste dugu kulturen berdintasuna hobeki errespetatua izanen dela Europar, eta hizkuntzak eta kulturak hobeki ezagutuak eta lagunduak izanen direla. Alde horretatik baitakigu Frantzian zein gaizki tratatuak diren.

A.— Uste duzu proiektu bat definitzen ahal duela euskal mugimenduak eta helduko dela zerbait batu- rat edo?

H.— Alde batetik bai. Dударik gabe, nor nahi bezain gai gara gu geure kulturaz proiektu bat egiteko, eta gaineraz gure eginbidea da. Guk behar dugu egin eta beste nehorik ez. Gure gain da hori, alde batetik. Bestetik nor nahi bezain gai gara. Ohartzen naiz duela bost urte egin proiektua eta gaur egin dugun hau nahiko diferentak direla.

Duela bost urte eskatzen genituen ikastolak legalizatuak izan ditene eta onartuak sistema publikoak. Baina garai berean, beste haurrendak ez ginuen asmatzen ira-

kasle itineranteak bezalako soluzio bat baizik. Gaur ikusten dugu eskola publikoan sortu direla klase elebidunak. Hori ene ustez mundu oso garantzizkoa da. Klase elebidun horiek itineranteak baino irakaskuntza askoz hobea emaiten dute, ezen ez baizik euskara, baina matematikak euskaraz eta beste gai batzu euskaraz egiten baitituzte.

Beraz hor ikastolen borroka garaipen bat da hori. Dударik gabe, horrek erran nahi du eskola publikoan guk

«B» ereduak deitzen dugun hori sar daitekeela, eta egun batez, nik uste dut «D» ereduak ere sartu ahal dela.

Hala ere, ikusten dugu gaur egun ikastolak zein gaizki tratatuak diren. Hortan berri ere Frantzia agertzen da zuzentasunaren kontrako herri bat. Ez gizonaren eskubideen aldekoa, gizonaren eskubideren kontrako herri bat. Eta hori ez dut soberan erranen, bai kultur mailan eta bai politika mailan, hala baita.

L. ETXEZAHARRETA

ELHUYAR

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

Hurrengo alean

**ENEZIA SALBATZEKO OBRAK
HALTZA ZUHAITZ BITXI HORI
BIZKAIKO AZKEN BETIZUAK
ANDREI TUPOLEV, ABIOGINTZAREN AINTZINDARI
IZOTZAUSLEAK
NOLA AZKEN DA BASOA?
TRENBIDEAREN ETORKIZUNA EUROPAN
eta ohizko sailetatik aparte, 16 orrialdeko eranskin berezia,
"NATURAREN BABESA EUSKAL HERRIAN"**

Otsailaren batean zure kioskoan

"Elhuyar. Zientzia eta Teknika" aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen sei ale jasoko ditut gainera doan "Elhuyar" aldizkariaren bi ale.

Izena.....

Helbidea..... Lanbidea

Hiria..... Telefonoa

Ordainketa:

Errenboltsoz

Kontu korrontea k/k: zenbakia..... Bankua:.....

- ☐ 1.988.erako 2.400 pta. Euskal Herria eta Frantzia
- ☐ Bi urterako 4.300 pta.
- ☐ Hiru urterako 7.000 pta.
- ☐ 1.988.erako 3.000 pta. beste herrietan.

Harpidetza-txartela: ELHUYAR Kultur Elkarte, P.K. 361. DONOSTIA

«PRINCIPE DE VIANA»KO KULTUR EKINTZETAKO ZUZENDARIA MINTZO

Maria Luisa Lopez Ballano: «Promozioaz biziki arduratzen gara»

**Nork nahik daki garai batean
«Principe de Viana»k euskal
kulturaren hedapenean Nafarroan
nolako garrantzia eduki duen.
Orain ere bide beretik doa. Maria
Luisa Lopez Vallanok postua hartu
berria du eta bere eritzia ezagutu
nahi genuen.**

ARGIA.— Zer nolako ekintzak bultzatzen ditu «Principe de Viana»k?

MARIA LUISA LOPEZ BALLANO.— Era askotakoak, hor dituzu arte plastikoak, musika, literatura, antzerkia, dantza eta abar. Guzti guztietan hiru adarrez arduratzen gara, formazioaz, zabalkundeaz eta promozioaz. Hemengo taldeei irtenbidea ematen saiatzen gara kanpoak gaitzetsi gabe. Baditugu komenioak hainbat talderekin: kontzertuetarako koral de kamara, Santa Cecilia, ikerketarako «Ortazar»ekin, Jeronimo de Ustaritz institutuarekin, Euskal Dantzarien Biltzararekin, Bertsolarien Lagunekin, Amigos del Arterekin eta beste batzuekin.

A.— Nola eramaten duzue kultura herrietara?

L.B.— Nahi duten Udaletxe guztiekin kultur ekintzak egiten ditugu, badira programak mila biztanle inguruko herrietarako eta hortik behar-koetarako ere. Denek jasotzen dute subentzioa kultur ekintzetarako. Urtean, jakina, ezin gara denetara iritsi, baina subentzioa izaten da nahi duten denendako.

Bestalde, ekipo, ikastaro

eta abarretarako laguntzak izaten dira, kultur trukaketak herri batzuekin; iaz Baiona, Gasteiz eta Zaragozarekin, aurten Gipuzkoa, Bizkaia eta Estatuko beste herri batzuekin ere egin nahi genituzke.

Ezin ahaztu hasten ari diren artista gazteentzat izaten diren laguntza, erakusketa eta aukeren prestakuntza.

A.— Ez zaizu iduritzen

euskal kultura Nafarroan aski maingu dabilela?

L.B.— Ez dut hain maingu ikusten, egia da ez dagoela indarrean baina aintzina doa, noiz nahi egon da mainguago; bestalde uste dut behar eta eskaera bat sortu behar duela euskal kulturaren alorrean, eta hori sortzen den neurrian erantzun eginen zaio. Erdarazkoetan eskaera gehiago baldin badago, erantzun egiten zaio eskaera horri.

A.— Nolako independentziaz jokutzen duzue Gobernua-
beruekiko?

L.B.— Hau Hezkuntza eta Kultura departamenduaren sail bat duzu, beraz irizpideak departamendutik heldu dira. Jakina, guk badugu geure gestio ahalmena, edo era-

bakitze ahalmena, geure proiektak egiten ditugu, independentziaz funtzionatzen dugu, baina errelatiboa da, beti dituzu eredu batzu departamenduak ezarriak.

A.— Aurre egin lekiok euskal kultura bati bi instituzio desberdinetatik, irizpide sare eta ideologia diferentetz, ez ote da desfaserik sortzen?

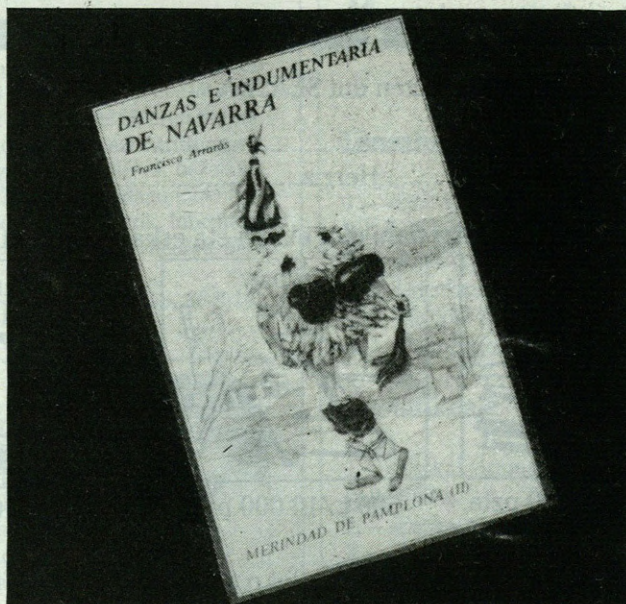
L.B.— Hizkuntzari dagokionez hori Hezkuntza Sailaren alorra dela esan behar dut eta ez doala «Principe de Viana»ren sarean, hala ere jabetzen naiz garrantzia gehien duen gaia hori dela. Kulturari dagokionez berriz, guk ez dugu inolako arazorik, guk oso harreman onak ditugu Euskadiko entitateekin: izaten dira orkestra, antzerki eta abarreko trukaketak. Ez dugu inolako kontradikzioarik. Arazoa sortzen da behar bada hezkuntzan, komunitate diferentetik irizpide desberdinekin euskararen aferari aurre egiten diotenean.

A.— Zer dirudizu karrikan Nafarroako Jaialdiei egiten zaion kritikak?

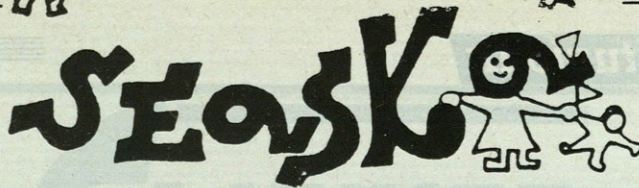
L.B.— Hori ez da prolema. Puntu batzutan arrazoiak izan dute eta beste batzuetan ez. Ez dugu Jaialdien filosofia aldatzea pentsatu, bide bereetik jarraituko da. Asmoa da ikuskizun edo espektakulo ekintzak egitea, hain zuzen horretxegatik deitzen dira Jaialdi, formazioa urtean zehar zaintzekoa dela uste dut, ez orduan. Gauza bera promozioari buruz.

Bestalde ekintzak herrietan eginen dira, merinalde buruetan batez ere. Espetakulu motaz mintzatuz, uste dut ahalik eta jende gehienarengana heldu behar duen ikuskizuna izan behar duela, baina kalitatearen langa jetsi gabe.

INAKI CAMINO

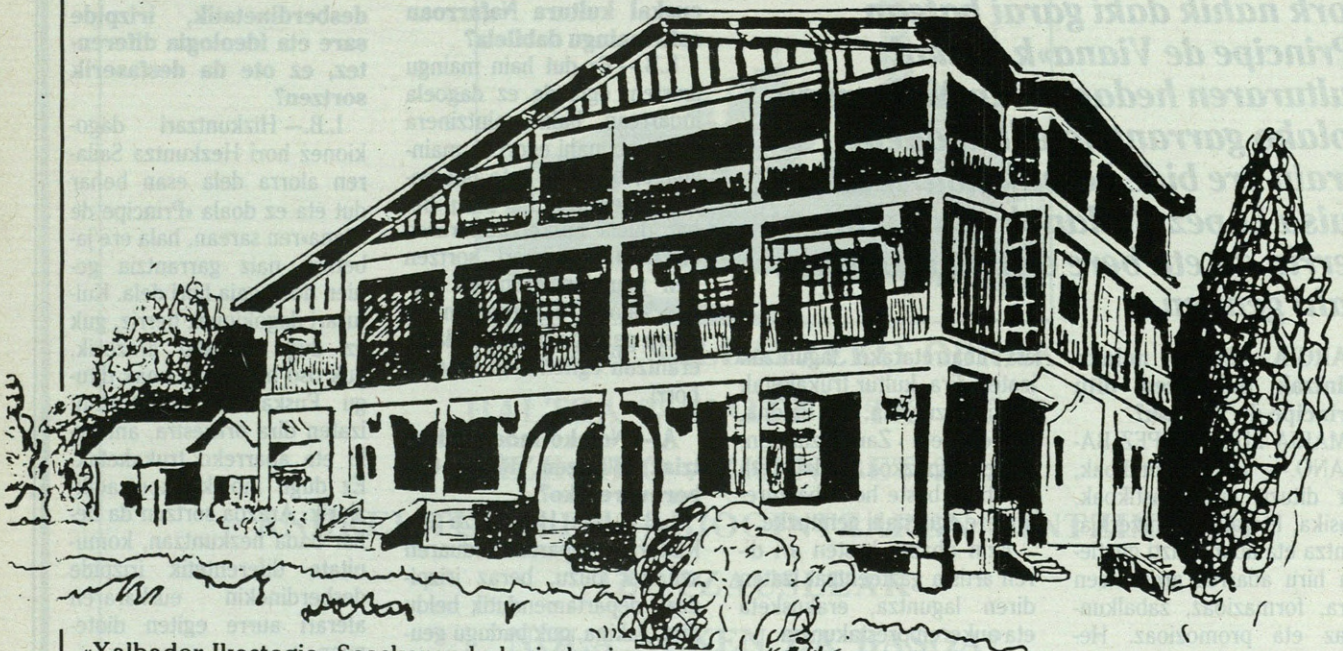

«Ez dut nafar kultura hain maingu ikusten, egia da ez dagoela indarrean baina aintzina doa, noiz nahi egon da mainguago».

Ipar Euskadiko Ikastolen Federakuntza

SEASKAREN EUSKAL LIZEOA ESKURATZEN LAGUN GAITZAZUE

«Xalbador Ikastegia» Seaskaren kolegio hori
1987ko irailean idekiko da, Kanbo herrian.

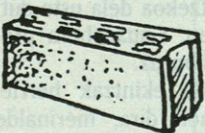
Euskara aurreratzen laguntzen dut SEASKA

Deitura..... Izena.....

Zuzenbidea..... Herria.....

Nere sustengoa XALBADOR IKASTEGIAri nahi diot ekarri eta eskaintzen diot:

harri batzu

100 l./2.000 pzta.

liburu batzu

300 l./6.000 pzta.

mahain bat
kadera bat

500 l./10.000 pzta.

erakaskuntzako
tresnak

800 l./16.000 pzta.

kirolako
tresnak

1.000 l./20.000 pzta.

Helburua:

— 3 milion libera
edo
— 60 milion pezeta

(18^zziloko golfa zelai baten 1/6 baizik...)

Zati hau moztu eta itzuli zure xekearekin: XALBADOR IKASTEGIA, B.P. 332, 64107 BAYONNE Cédex

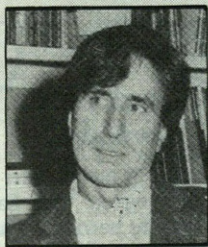
Edo zure emaitza igor: — BANCO DE BILBAO (Bayonne), XALBADOR IKASTEGIA 20 00 70 166 08
— CAJA LABORAL POPULAR (Azpeitia), XALBADOR IKASTEGIA 20 00 24 74/1

Paperetan idatzia

«MARINEL ZAHARRAK»

Nik, egia esanen badut, ordea, inolako aurretirik gabe irakurri nuen poema liburu hau (Sarrionandiaren «Marinel zaharrak»). Eta egia esanen badut birritan, atsekabe haundia eman dit orohar, xehetasunetan sartu gabe. Saiatuko naiz atsekabe hori apur bat azaltzen, baina horretarako zilegi bekit behingoagatik, obra eta autorearen kontrastatzea, kasu honetan ezinbesteko iruditzen bait zait. Kasik kasi literaturaren ukapena dirudi poema liburu garratz honek; lehen «literaturaren literaturaren» sinesten zuen idazle trebe baten alderantzizko oihua eta etsipen garraia.

Patxi Perurena, («Navarra Hoy», 88-II-9)

IKERKETA

Europa mailan, orohar, azkenak gara euskaldunok gure hizkuntzari buruzko ikerkuntzan. Europa mailan, esate baterako, ez dago hizkuntzarik Atlas Linguistikorik gabe dagoenik, euskara izan ezik.

Ibon Sarasola, («Hemen», 88-II-12).

IKASTOLEN KANPAINA

Nik uste, adibidez, orain eginen den euskaren aldeko kanpaina horrek ekarriko duela anitz irakaspen. Hori ongi ateratzen bada, dinamika horrek sorrarazi ahal du segidako beste dinamika bat. Uste dut hori oso inportantea izanen dela Iparraldean geroari buruz. Horrek ekartzen ahal du esperantza eta ondotik ongi lan egiteko manera. Bestela, hor ez bada gauza ongi joaten, berriz eroriko gara bakoitza bere terenoan dela, bere elkarteaz arduratuz eta lehengo giora eroriko gara.

Jean Louis Maitia, («Eguna», 88-II-11).

EUSKAL ARTEA

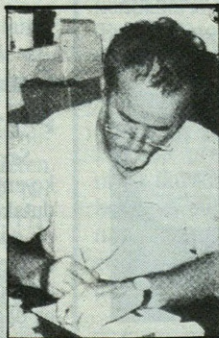
Nik euskal estiloaz hitz egin dut, portaera estetiko eredu bati buruz eta euskal estiloa inondik ere ez dutela ikusten erantzun didate. Ez? Ez eta nik ere! Heuren buruak guztiz ezagutu ez zituztenen bizitzak baino ezer tristeagorik ez dago, kasualitatez soilik bizi izan ziren haienak bezalaxe. Nola ez dagoela euskal arterik, e? Bada ez badago inbentatu egiten da, baina ez hadi gera besoak gurutzaturik. Inbentatu, berrinbentatu berrimuginatu herria, baina nik neurea bete dut, hori zeuon betebeharra da.

Jorge Oteiza, («Deia», 88-II-14).

GURE IRRATIA

Adour Navarre-ren ondoren, Gure Irratia sortu ginuenak, saltsa nahaste batzuentzat hartu gintuzten, euskal militanteak berek, gogorrenetarik epelenetaraino, eta erran daiteke, batzuek, boikota egin zigitela. Gaur egun, ez dute Gure Irratiaz beste mikrorik kostatu alde hontan!

Xipri Arbelbide, («Aizu!», 88ko otsaila).

Karmelo Landak puntua jarrita

Eujenio Arraizari

— Iruñean euskara hutsezko irrati bat zabaltzekotan omen zabiltzate, «Euskal Herria» irrati hain zuzen. Zeintzu dira zuen asmoak eta ze oztopo izan duzue orain arte?

Iruñerrian gauden 25.000 inguru euskaldun euskaraz bizi gaitezen laguntzen ahalegindu. Horretarako alde aurretik lurralde honetako berriak jaso. Hemengo euskaldunak euskaraz mintza daitezen aukera eman, Nafarroako, Euskal Herriko eta mundu guztiko gertakarien berri euskaraz jasotzeko duten eskubideari bide emanez.

Hizkuntzaz gainera, geure kultura, ohiturak, kirolak, hitz batez, bizitza zaindu eta sendotu. Kezkak ere ezagutarazi, eztabaidatu, eta ahal den neurrian, irtenbideak eman.

Oztopo nagusia, F.M. lizentzia-eske lau urte daramagula.

Beste motako oztopoa, baina bertako euskaldunok elkarren berri ez jakitea ere eragozpen haundia izan da. Denok nola bildu eta guztion parte hartzean irrati bizia nola antolatu; guzti hau lan haundia da. Horretan gabilta.

Puntako argitalpenak

Donostiako «Bilintx» liburutegian emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Quito-n arrebarekin», Nikolas Ormaetxea «Orixe». E.E.E. (Klasikoak)
- 2.— «Jolasak», Agustin Iturriaga. E.E.E. (Klasikoak)
- 3.— «Udazkenaren balkoitik», Joan Mari Irigoien. Erein.
- 4.— «Marinel Zaharrak», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 5.— «Haur besoetakoa», Jon Mirande. Erein.

Orotarikoak:

- 1.— «Euskal Gramatika. Lehen urratsak» (1.) Eranskina. Euskaltzaindia.
- 2.— «Euskal Gramatika. Lehen urratsak» (2.) Euskaltzaindia.
- 3.— «Euskal Herriko inguru gordeak», Miguel Angulo. Elkar.
- 4.— «Orotariko Euskal Hiztegia», Koldo Mitxelena. Euskaltzaindia.
- 5.— «Argazkiak Gipuzkoa Donostia». CAM.

Zinemaren heriotza aipatu da Rotterdamgo zinegileen bileran

Duela egun batzuk ospatu da Rotterdamgo Zinemaldiaren 17. edizioa. Bertan, filmen interesak baino gehiago, zinegileen bilkurek erakarri dute jendea. Etorkizuneko 20 zinegileen 'hit parade' a egiteaz gain zinemaren etorkizunaz ere aritu dira. Mendebaldeko zinegileak oso ezkor agertu ziren zinema azkenetan dagoela argudiatuz. Ekialdeko zinegileak berriz sekula baino baikorrago agertu dira Rotterdam-en.

«Hollywood duela hamarkada batzu hil zen. Italia eta Alemaniako zinemagintza orain dela gutxiago. Frantzia hiltzeaz dago eta Britainia Handian ez da denbora askorik pasako gauza berbera gertatu bitartean» esan zuen Hubert Bals-ek Rotterdamgo Zinemaldiaren sarrera-hitzaldian.

Horrelako hitzak entzun ondoren ez da harritzekoa zinegileen bilkurek garrantzia handiagoa hartzea 17. edizio honetan eskainitako filmek baino. Jenderik falta ez bazen ere, eta aurkeztutako film asko onak izanik ere, film hauetarik frango lehenik ere aurkeztua izana zen beste Zinemaldiren batetan.

Un ragazzo de Calabria Comencinirena (Venezian), *Yeelen* Souleymane Cissé-rena (Cannes-en) edota *Barbet Schroeder-en Barfly* (Cannes-en). Han ziren halaber Huston-en azkena, *The Dead*, edota Donostian ikusi ahal izan zen *Candy Mountain*.

Filmak alde batera, zoo-aren jardinetan Hubert Bals-ek antolatutako *Zinemaren Parlamentua*-k izan du sona. Jungla horretan Zinemaldietako Zuzendariak (Montreal, Amiens, Rimini, Pesaro...), banatzaileak, ekoizleak, kasetariak eta zinegileak bildu ziren.

Mendebal Europako zinemagintzaz ez zen bat ere itxaropenik. Zazpirehun film ekoizten omen dira urtean... Horietarik gehienak txarrak. «Nazio gobernuak nolatan jarraitzen dute produzio nazionala laguntzen, film uniber-

tsalak egin nahi dituztenek laguntzarik aurkitzen ez duten bitartean?» bota zuten han lasai lasai.

Ekialdekoak baikorren

Etorkizuneko 20 zinegileen lista ere prestatu zuten zoo-ko bilera horietan. Honako hau duzue batetik hogeira zenbatuz: Wim Winders, Jim Jarmush, Hou Hsiao Hsien, Souleymane Cissé, Peter Greenaway, Chen Kaige, Jean-Luc Godard, Leos Carax, Stephen Frears, Serguey Paradjanov, Mitsuo Nagimachi, David Lynch, Otar Ioseliani, Martin Scorsese, Chantal Akerman, Jonathan Demme, Raoul Ruiz, Krzysztof Kieslowski, Nanni Moretti eta Eric Rohmer.

Azkenengo honek 67 urte dituelarik, Paradjanov-ek 63, eta beste batzuk berrogeita hamarretik gorakoak izanik, baten batek galdetu zuen ea zerrenda honek ere etorkizunik izan zezakeen. Beste batek galdetu zuen ea Kusturica zergatik ez zen agertzen. Eta ea zergatik ez zegoen ez bulgarorik, ez eta Hungriakorik.

Baikortasun bakarra Txina eta Sobiet Batasuneko zinegileek agertu zuten, burokraziaren mugak zabalagoak dituztelako orain eta hain hurbil ez datusatelako zinemaren heriotza.

J.M. HERITZ

Arthur Pelechian eta Kira Muratova. Honen omenaldiaren aurkezpena egin zuen Arthur-ek.

Zipriztinak

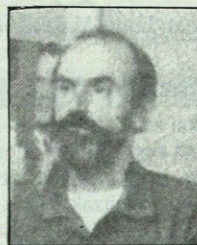
Montecarloko 'Forum Imagina'n irudi sintetikoa nagusi

Irudi Berria-ren eremuan kokatzen du bere burua Montecarloko 'Forum Imagina'k. Aurten, gauza guztien gainetik, ordenagailuz simulatutako irudiak izan dira arrakastarik handiena lortu dutenak. Irudi erralaren ondoan irudi sintetikoa gailenduko delakoan dago bat baino gehiago. Koichi Omura irakasleak esan zuenez hamar urteren buruan liburu bat egitea bezala izango da luzemetraia bat egitea: gizon bakar batek bere etxean ekoiztu ahal izango du bere ordenagailuarekin pertsonaiak, paisaiak eta efektuak sortuz. Video-kasete formatoan argitaratuko litzateke ekoizpena eta ikusleak liburu bezala erosiko luke norberak bere etxean egindako filma.

Charlie Parker-i buruzko filma burutu du Clint Eastwood-ek

'Round Midnight'en ondoren modan jarri da jazz izarrei buruzko filmak egitea. Clint Eastwood aktore ezagunak bukatu berria du Charlie Parker saxofonistari buruz errodatzen ari zena. 'Bird' izena darama filmak, saxofoilararen ezizena; eta honen papera betetzeko Forest Whitaker izan da aukeratua, aktore ezezagun bat orain arte. Espero dezagun 'Txori' ren salsofoiak gure belarrietan utzitako doinuak ez zaizkigula film hau begizatzerakoan mikaztuko.

Erich Boulatov Zurich-en, espazio gorriaren pintorea

Sobiet Batasuneko artista gutxi egongo da Mendebaldean eta bere herrian hein berean laudatua izan denik. Erich Boulatov izango da espezioetako bat. Hiru urte dira Suizan bizi dela eta glasnost-aren Sobiet Batasunetik egiten zaizkion kritikak dira gehiegi ikutzen duela errealtate soziala. Boulatov-eren ustez gorria da giza espazioaren kolorea. Azula berriz espazioarena. Otsailaren 28an amaituko da erakusketa Zurich-eko Kunsthalle-n.

Fun, love and Money, pop-aren ideologia berria

Sex, drugs and rock and roll izan bazen disko-entzule gaztediaren parte handi batek zabal dutako leloa duela urte batzuk, orain, *Fun, Love and Money* berria ari da gero eta gehiago sartzen. Agian ez da horrela formulatu hemen oraindik, baina gazte jendea begiratzea baino ez dago. Komunikabide guztietatik ari da hedatzen ideologia, 'berri' tik bat ere ez duen, hau. Adi hormatxoriari!

Calgaryko neguko jokoak indioen petroliozko lurretan

Joan den asteburuan izeki zen Calgaryko McMahon estadiumeko sua zeharo elurtutako giroan. Hilaren azkena bitartean Neguko Joku Olinpikoak Canadako creek indio zaharren lurraldeetan ospatzen dihardute: Kananaskis mendietako Nakiska-n nola Rocosas-etako Canmore-n. Munduko telebista guztietan agertu dira gizon zuriak konkistatu bailara aberats bezain ederrok

HEMERETZIGARREN mendearen azkenengo urtean Koroako funtzionariak iritsi ziren Canadako iparraldera, eta hango indioek ordudanik aurrera zuriekin biziko zirela sinatu behar izan zuten. 1939. urtean inspektore bat pasatu zen inguru haietarik, eta creek tribuarekin egin zuen topo, hura 'erreserba' gisan errespetatua izanen zela adieraziz. Paperak galdu ziren Administrazioaren apal sakonetan, hirurogeigarren hamarkada arte Calgary inguruetakoa indioak beren kasa eta zuriekin istilu handiegirik ukan gabe bizi izan ziren.

Edmonton-go ikerketa petrokimiko laborategiek creek-en lurraldeen analisiak aztertu zituztenean, Lubikon lakuaren bailara putzu beltzez blaiturik zegoela jakin zen. 70. hamarkadan jadanik, konpainia petroliferoek dolarraren kolorez erosi zituzten merke eta legez gaindi: «Shell Camp. No enter» edo «West Coast Petroleum Ltd. Private entry».

Bernard Omyanyak, Lubikon Creek tribuko jefe gaztea da: «egun batean buldozer burrunbatsu batek zaldi bidea guztiz zabal-

du zuen. Ez ginen ezer askorik arduratu. Duela hogeitaz urte zuriek eskola bat eraiki zuten kanpamenduan, eta antzeko zerbait egingo zutela pentsatu genuen. Baina dinamita dardarazioek eta kamioien zaratek berehala harrapatu gintuzten erabat».

1981.eko irailean Olinpiadetako Nazioarteko Komiteak 1988rako Calgary izendatu zuen, Lubikon lakuaren inguruko enpresa petroliferoek finantziatutako proiektuaren alde. Ongi atera behar zuen derrigorrez! Antolakuntza Komiteko lehendakaria (Robert Niven), adibidez, Turbo Oil-eko lehendakaria da; edota Komiteko zuzendaria (Frank King) bestalde, petrokimikako injinaria!

Creek indioen lurretan elur eta jelak falta direnean, gizon zuriek fabrikatzen dituzte. Petrolio preziatuaren gainean, bost kirol mota ikuskizun mundu guztiaren aurrean: hockeya, luge eta bobsleigh trineoak, patinajea, eski nordikoa (jauziak eta fondokoa) eta eski alpinoa (slalon, slalon gigantea, supergigantea eta jeitsiera).

G.A.

Emazte baten historia, muturrekoka

BOZEOLARI baten istorioa pantailaratu zuten. Familia pobreak seme. Giza-gaixoari makina bat muturreko eman zioten gaztetan. Eta hainbeste agoantatzearen poderioz harrizko bihurtu. Konbate garrantzitsuen kontratuak medio, eta beste hainbeste begiondokoren ondoren, gailurrera hurreratu zen. Inuzente (ala ez) Mafiaren sareetan erori zen. Segidan ospea, dirua eta txanpeoitza. Zeloskorra izaki, emaztea egurtzen zuen. Gauzek okerrera egin zuten baina. Eta akaburako bidetik barrena abiatu zen astiro. Pattarra. Drogak. Gartzela. Eta txistelari bezala azkenik, taberna zikin batetan. Ona filma. Zuribeltzean. Aktoreak urrezko oscar horietako bat eskuratu zuen.

BOZEOLARI baten historia zabaldu zuten agentzia informatiboek. Munduko txanpeoi izandako bozeolari argentinar bati saiheuts hezurak eta besaburua apurtu zizkion bere emazteak. Borrokan. Zaurien osatzeko polizigzonek hospitalera eramane zuten bozeolaria, atxilotu zutenean nerbio krisi batek harrapatzen zuela. Bere emaztea ere egunkarietan atera zuten: Alicia Muñoz. Dantzaria omen. Aipatu borroka horretan balkoitik behera 'erori' zen, honen heriotza txanpeoi zenari leporatzen zaiolarik. Haserre biziko eztabaida baten ondorioa izan zen antza denez. Eta katubata hotz baten barruan bukatu zuen. Latza historia. Periodikutako zuribeltzean. Dantzaria, bizi zeneko argazki batetik ezagutu genuen. Paper bakarren batek argitaratu ei zuen.

GORKA ARRESE

ARGIA LAGUN!

Otsailak 28, igandea,
Lekeitioko Antzoki zineman
eta eguerdiko 12'30etan,
Araba eta Bizkaiko
Bertsolari Txapelketa
finalaren errepikapena...

«Jaurlaritzak
ARGIA lagundu beza»
lemapean.

Partaideak: AMURIZA
JON LOPATEGI
HARITZ LOPATEGI
ELGETZU
JON ENBEITA
AZPILLAGA
IRENEO AJURIA

BERTSOTAN ARGIA BILA

Antolatzaile: ARGIA eta
adiskideak.

Bertsoak gaia jarrita

Errege bat Nafarroan

1

Otsailaren zortzia
aurtengo urtea
zirkua Iruñean
dago ikustea
Españatikan dator
jende ilustrea
ez du bertsorik gabe
merezi uztea

2

Atzeraka zebilen
hau ta hau dela ta
aktore printzipala
oraindikan falta
egin beharra zegoen
nor bait geran planta
Urralburuk hartu du
lasaitu galanta

3

Frankorekin bezala
orain hainbat urte
autobusak doainik
jarri dizkigute
prezisoa zenikan
behintzat ez dut uste
Nafarroan hainbeste
maite ba dituzte

4

Bazter nahastaile hoiek
ez ditu atsegin
kanpoan gelditzeko
garbi du hitzegin
Karlos gizarajoak
hartu lezake min
ta Gernikan bezala
gertatu ez dadin

5

«Herriak hautatuak
hemendikan alde»
gero esango dute
demokrazian gaude
zer da errespetoa
egiten dut galde
herrian botoekin
al zaude errege?

6

Lur zati aberats bat
frantziak ez al du?
euskara mugaturik
erderak zapaldu
bere eskubideak
Españari saldu
nafarron nortasuna
holaxe da galdu

7

Gogoratzen burrukan
hil diren lagunak
ta zure kartzeletan
preso dauzkagunak
burrukara behartzen
gaitu nortasunak
izanda geraldakoz
nafar euskaldunak

8

Urrezko medailekin
jan da edan tipoz
konforme gelditzeko
zure akolitoz
herriaren protestak
indarkeriz itoz
adio Sofia ta
adio Karlitos

JOXE FERMIN
ARGINARENA

Oi lur, oi lur!

HAMASEIGARRENEAN aidanez. Banderina kendu dit kady-ak, makila hautatu, jo eta birdy-a parean. Parean izan beharko, ze nik dakidan bat, banderin, makil eta pilotarik gabe geratu bait da. Zuloan. Hamaseigarrenean.

Ps, ps, ps esan eta alferrik. Motx, motx, eta kasorik ez. Pilotaren arrastorik ez zuloan.

Zer egin? Azter dezagun egoera. Kady-ak zeuzkak pilotak, nirea galdu egin diat. Kady-a atseginean zebilek; aspertuta niagok dagoeneko. Kadyak kobratu egiten zidak makilak eramategatik; nik ordaindu egiten zioat.

Zer egin? Ez diat zulo honetan jarraituko. Kady-a bere horretan utziko diat. Ez huke kortesia handikoa izanen orain atentzioa deitzea. Notatxo bat idatziko diot banderinean eta despeditu egingo diat. Besterik gabe.

Ez, ez. Ezin diat hori egin. Nola jakingo dut hurrengo batean zulo bakoitzaren aurrean ze makil erabili behar dudan? Nola jakingo dut distantzia baten aurrean zurezkoa ala aluminiozkoa erabili behar dudan? Ez, ezin despedituko dut kady-a.

Bai, ez dut berriro kady bera erabiliko. Egungo langabeziarekin edozein egongo da prest propinatxo baten truk pistari buelta emateko nire makilak poltsatxoan eramanez.

Dena dela andreari aipatu beharko diot kontua, badirudi bera gustora dabilela kady honekin. Gero etxerakoan, orain bestela igual haserretuko zait. Ez, ez, ze arrai! Orain bertan! Bera atseginean eta ni zuloan?

MARTIN ARANA

osasunaren arduraz

Laringekto- mizatuentzat ahots-protesi berria

GAUR egungo kirurgiak duen erronka latzenetako bat minbizi batengatik laringea erauzi behar izan zaien pertsonen ahotsa berreskuratzen laguntzea da. Horretarako badira merkatuan, duela urte batzuk, zenbait protesi. Aparatu hauen egitekoa zera da, airea zintzurrestetik ahora joan dadin laguntzea eta alderantziz, janariak zintzurrestean sar ez daitezen ebittatzea.

Protesi horiek (modelo askotakoak dira, bestalde) oso baliagarri eta beharrezkoak dira, baina baita garestiak ere. Orain arte kanpotik inportatu beharra zegoenez, ale bakoitzaren prezioa 7.000 eta 19.000 pezeta bitartean zegoen.

Donostiako Erresidenziako Otorrinolaringologi zerbitziburua den Jesus Algaba medikuak prestatu berria du protesi-mota berri bat. Eta bere hitzetan, «Laringektomizatuak edukitzen duen ahots esofagiko eta disritmikoaren orde, protesi berri honekin boz erritmiko eta goxoago bat sortzen da». Bestalde, inportazio-kosturik edukiko ez duenez eredu berri hau merkeagoa izango dela espero dute. Protesi berri hauek ez dira oraindik komertzializatu, baina azken saioak burutzen ari direnez, berehala kalean salgai edukiko ditugula pentsatzen dut.

XABIER AGIRRE

ARRATE IRRATIA

FM — 101,5
Eibar

Goizeko 9etatik gaueko 11ak arte

Irratsaio denak euskaraz

ARRATE IRRATIA EUSKAL SINTONIA.

Tortura: aukera politikoa

EGUN hauetan, betiko galdutako oihartzunak eta hain zakar eta basatiki zauritutakoen testigantzak gure oroimena tristuraz tindatzen duten arren, beharrezkoa zaigu halere gogoetarako buru hotza gordeztea. Premiazkoa bait da torturaren ikaragarritasuna salatzea eta baita ohituraren gurpilean ez erortzea ere. Salatzeak bait dira berori legeztatzen duten inpunitatezko baldintzak. Guztiz funtsezkoa bait da berorren aldaketak deskribatzea, bere bilakaera berriak deskribatzea: egurkada basatien garaietatik drogen erabiltzera edota jokabidearen aldaketa-programetara pasatu gara. Baina beste zerbait ere bada: torturaren zergatiari erantzuteko aukera bakarra bere helburua zehaztuz hasi behar da. Mutur bi horiek osatzen dute, nire ustez, torturaren ikuspegi politikoa.

Esan dezakegu Estatuak kontrolatzen dituen instituzioak gizartearen kontrolbideak direla. Baina badira zenbait instituzio errepresibo hutsak direnak: komisalgia, koartel-etxea eta gartzela. Gertatzen da —Nazio Batuetako Asanbladak 1984ean adierazi bezala— tortura batik bat hiru toki horietan erabiltzen dela. Eta horrekin batera, torturari bidea ematen dion legalitatea, eta torturatzaileen errugabetasuna segurtatzen duen legezko trama politikoa laguntzailea.

Nazio Batuetako Asanbladak dio torturaren helburua informazioa lortzea dela. Arregi, Muruetagoina, Rueda, Linaza, Asensio, Retolaza... eta beste hainbat kasuek ez dioten definizio horri zuzen erantzuten. Batzu hil egin dira, beste batzu kalean libre, beste batzu gartzelan ematen dira, gartzelan bertan, eta baita gartzelaren ondoren ere. Torturaren definizio ofizialak huts egiten du beraz. Informazioaz gain, sitiatzea dago, *arerio* bezala definitutako pertsona baten ahalmen politikoa deusezteko ahalegina.

GARAI batean tortura egurkadarren bidez suertatzen zen arren, gaur egun helburua askoz zehatzagoa da: torturatuaren duintasuna eta nortasuna txikitzea. Nork ez ditu gogoan Joseba Asensioren hilobiratzea eragozteko poliziak egindako saio narrats haren imajinak? Ez zen aski estermiorako gartzelak salatzen zituen gorpu hura. Senitartekoa edo laguna ohortu nahi zuen jende multzoa geldierazi beharra zegoen. Heriotzak ere ezabatzea lortu ez zuena ezabatu nahi zuten makilkada haiek. Imajina haiek ikusten ditudan bakoitzean hotzikarak jotzen nau.

Sartre-ren ustez, tortura barkaezina bihurtzen duena zera da: pertsonaren gizatasuna hondatu nahi izatea. Canetti-k zioen gizakiak ezin duela moderno izan «erlijioen artean erridikuloena den boterearen erlijioaren kontra borrokatu gabe».

Zertarako tortura? Zergatik? Canetti-rentzat gizaki etikoaren zentzubidea entzumena da; entzumena, baina baita arnasketa eta *mintzaira* ere. Hizpidea duen gizakia bizirik dago. Baina torturak hizpidea isiltzen du, ahotsa erauzi, aitorpena eta damuketaren truke aldaerazi nahi du hizpidea. Eta Canetti ez da marxista eta, are gutxiago, iraultzailea.

Hortxe bilatu behar bait da torturaren funtsa. Egund hauetan, Espainiako Errege-erreginek navarristen Nafarroa protokolozaleari bisita egiten ziotenean, errealtate konplexuko Nafarroa biziariko uko egiten zioten. Kartel baten imajina kondenatzen zen, persekutatu eta erasotu; baina ukatu nahi zuten huraxe agerian uzten zuten aldi berean: *hezurdura politikoa faszistak oneriztatutako politika autoritario eta errepresiboari jarraipena eman*. Eta honek adierazten duena ez da Estatuaren (*Euskal Herria* eta *Espainia*) artikulu historiko, estatal eta komunitarioa soilik. Ondorio gisa, oposizio beste edozein alternatiba politikoren deskafifikazioa ere ekarri du.

EUSKADIKO Amnistiaren Aldeko Batzordeak torturaren salaketa exijitzen duenean, eta horretarako prestijiodun erakunde estatal eta nazioartekoaren sostenguaz baliatzen delarik, dauzkan frogak begibistakoak izaki egiten du, Estatu Espainolaren apa-

ratoaren tortura ezaugarrien segurtasunez. Eta hauek ez dira jokaera 'deliktiboa' indibidualak, nahiz eta bai 'espezionalak' —aparatoetako arduradunek esan ohi diguten bezala—. Zabaltza, Muruetagoina, Arregi, Retolaza, Asensio... dira lekuko, eta kontzientzi politikoa eta herritar mugimendu bezala euskal nortasunaren lekuko diren horien akabua bilatzen du oposizio/destrukzio estratejiak jokatuz.

Tortura, dominazio politikoa bezala erabiltzearen zergaitia bere zertarako horretan argitzen da: ez da aski atxilotu, inguruko salaketa. Kontua luzatzeko beharra daukate, 'prebentzio' gartzeletan, tratu txarren salaketa atzerapenez, defentsa legal faltan, zeharo militarizatutako estermio gartzeletan, kateoen arrazoirik gabe, aislaturik, mediku laguntzarik ezean...

Guzti horregatik, intransijenteak izan behar dugu torturaren salaketari eta bere kontrako borrokari dagokienez. Tresa hori erabiltzen duen Estatu baten estuktura eta sustrai antidemokratikoak salatu behar dira. Politika horren kolaboratzaileak ere salatu behar dira. Intransijenteak izan behar dugu, ezinezkoa zaigulako Historiaren buelta hutsen erortzen uztea. Eta isilerazi ezin duguna esateagatik uste handiko intelektualek erasotzen ditutenean, itzal izoztu batek aurpegia gurutzatzen didala senditzen dut. Gogora datorkit 70 urte inguru haietan, katedratiko nazional-katoliko, nafar, navarrista eta gartzeletako zuzendari nagusi ohi batek behin esan zidana: «kalera botako zaitut, zure arima salbatzearen». Torturaren aurrean, Amurizarekin batera kantatu behar dugu, funts nagusia halako modu ederrean adierazi zuenean: «Joseba Arregi Izagirre/goian bego, behean bego/ez! hi ez hago ez goian ez behean!/Hi geure artean hago...!»

JOSE LUIS DE LA MATA
(Aministiaren Aldeko Batzordeetako)

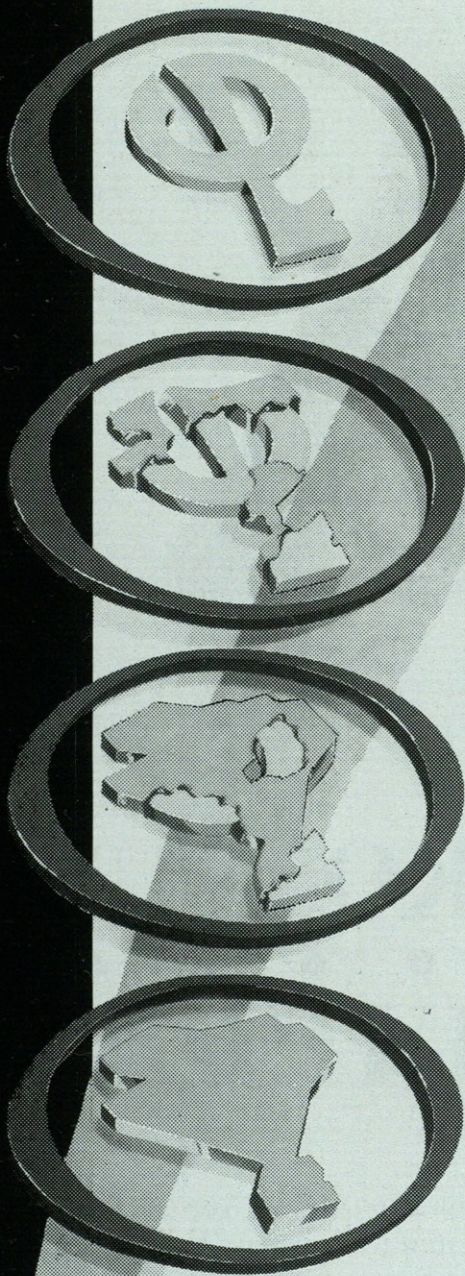
GK:

GIPUZKOAKO KUTXA • • • • • CAJA DE GUIPUZCOA

● Hauxe da Gipuzkoako Aurrezki Kutxa
Probintzialaren irudi berria. Eta gure izen berria
Gipuzkoako Kutxa da.
Gu garen eta izan nahi dugun guztiaren sinboloa.
Iritsi bait da etorkizunari adarretik heltzeko ordua.
Eta gure esperientziak erakutsitako onena bilduko
dugu, aro berri bati esperantzaz beteta ekiteko. Guk
ez dugu atzera begiratzen eta saiatuko gara, jo ta ke,
Gipuzkoak aurrera egin dezan.
Gu garelako Gipuzkoako Kutxa.

**Gipuzkoar guztiekin gaude
etorkizunari begira**

HERRI GINTZAN

Itxaron gabe, bete
eta bidaliezaguzu
ondoan doakizun txartela.

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- ▶ Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- ▶ Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- ▶ Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

- ▶ Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia "Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

ZURE NOMINA

LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren ko
bulegoan daukadan kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA

N.A.N.

ENPRESA

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA. Marketing-eko Dptu.a
J. M. Arizmendiarrrieta, Pasealekua z/g
Arasate, Gipuzkoa.

SINADURA:

CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa